
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Сучасний стан економіки України:
проблеми та перспективи розвитку**

Матеріали

*X Обласної науково-практичної конференції
учнів та здобувачів вищої освіти*

м. Кропивницький, 19 квітня 2024 року

Кропивницький
ЦНТУ
2024

*Рекомендовано до видання Вченою радою протокол № 8 від 29.04.24
Центральноукраїнського національного технічного університету*

Сучасний стан економіки України: проблеми та перспективи розвитку :
матеріали X Обласної наук.-практ. конф. учнів та здобув. вищої освіти,
м. Кропивницький, 19 квіт. 2024 р. / Центральноукр. нац. техн. ун-т;.Кропивницький :
ЦНТУ, 2024. – 97 с.

Збірник містить матеріали X Обласної науково-практичної конференції учнів та здобувачів вищої освіти “Сучасний стан економіки України: проблеми та перспективи розвитку”, яка відбулась 19 квітня 2024 року у Центральноукраїнському національному технічному університеті, м. Кропивницький. Доповіді учасників НПК присвячені проблемам та перспективам розвитку економіки кризового стану; ринку праці: професіям, тенденціям та викликам сучасності; особливостям сучасного менеджменту в епоху глобалізації та стрімкого розвитку; ключовим аспектам ведення бізнесу онлайн: Digitals, інтернет маркетингу, організації рекламної діяльності та SMM; питанням міжнародного бізнесу та DATA-аналітики; питанням ролі молоді в економіці; викликам безпеки життєдіяльності в економічному просторі; механізмам державного регулювання інноваційного розвитку економіки з акцентом на регіональний аспект.

Відповідальний за випуск: Щельник О.В.

Матеріали публікуються у авторській редакції.
Відповідальність за зміст несуть автори.

АДРЕСА ОРГКОМІТЕТУ КОНФЕРЕНЦІЇ

Центральноукраїнський національний технічний університет
Кафедра економіки, менеджменту та комерційної діяльності
просп. Університетський, 8, м. Кропивницький, 25030
тел.: (0522) 39-05-65; kafedraemkd@gmail.com; www.kntu.kr.ua

© Автори матеріалів, 2024
© Центральноукраїнський
національний
технічний університет, 2024

ЗМІСТ

<i>Барадуліна Є.С. Воєнний В.В.</i> ЗАХОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ НА РИНКУ ПОСЛУГ	6
<i>Бережний С. О.</i> СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ	8
<i>Бойко О.</i> СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	10
<i>Борисенко В.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ.....	12
<i>Ванура С.О.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ БЕЗРОБІТТЯ ТА БІДНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ	14
<i>Васильков М.В.</i> РИЗИКИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ	17
<i>Ворона В.О.</i> ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ДОПОМОГА ЧИ ЗАГРОЗА РОЗВИТКУ КОГНІТИВНИХ ФУНКЦІЙ ЛЮДИНИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	20
<i>Грінка П.Д.</i> МАЙБУТНЄ БІЗНЕСУ УКРАЇНИ: СТРАТЕГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОНЛАЙН СФЕРІ	22
<i>Грицан В. М.</i> АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ ВИМУШЕНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	25
<i>Дратвер Д.Д.</i> АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	26
<i>Доренська М. Ю.</i> ОСОБЛИВОСТІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ДЕРЖАВНІЙ УСТАНОВІ.....	28
<i>Давиденко А.Р.</i> СТРЕС-ФАКТОРИ В ІТ-КОМПАНІЯХ ТА РОЛЬ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ У ЇХ ПОДОЛАННІ.....	29
<i>Дротянік О.О.</i> НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ	30
<i>Демешко О.Ю.</i> МЕТОДИ АНАЛІЗУ РИНКУ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКТІВ В ІТ СФЕРІ.....	32
<i>Зарудний Б. В.</i> РОЗБУДОВА ДІДЖИТАЛ-МАРКЕТИНГУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА	33
<i>Іконніков Д.О.</i> СТАН РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ.....	35
<i>Клявіна О.К.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	37

<i>Кураксін П.Є.</i> СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМЕНШЕННЯ ШКІДЛИВОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА УСПІШНІ KEYСИ.....	40
<i>Кривохижа В.Ф.</i> ВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНОМУ СТАНІ УКРАЇНИ ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА DATA-АНАЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ	42
<i>Красовський Р. В.</i> ФОРМОУТВОРЮЮЧІ ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНОЇ УСТАНОВИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	43
<i>Кривенко А. О.</i> ОЦІНКА ПОТЕНЦІЙНИХ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ В ЛОГІСТИЧНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА	46
<i>Кулаков В.Є.</i> РОЛЬ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	48
<i>Ледньова Д.К.</i> МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КРЕАТИВНОСТІ: ПСИХО-ФІЗІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	50
<i>Нечипоренко С.С.</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	52
<i>Панасенко А. А.</i> ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	54
<i>Подколзіна Ю.В.</i> РОЗВИТОК КРАФТОВИХ ВИРОБНИЦТВ У КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	57
<i>Панаріна Є. А.</i> SOCIAL MEDIA MARKETING В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	59
<i>Поповкіна О.С.</i> СТАТИСТИЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ З РФ ДЛЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ.....	61
<i>Пацкан К.В.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	63
<i>Руденко О.Є.</i> ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМУ КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМСТВА	67
<i>Сторожук І.О.</i> ЕКОМОДА ТА ВІДПОВІДАЛЬНЕ СПОЖИВАННЯ.....	68
<i>Снігур О. П.</i> ОПТИМІЗАЦІЯ РОБОЧОГО ЧАСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	70
<i>Слободнюк А.Ю.</i> ЗАХОДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЯМИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	72
<i>Стрілець А.С.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АДАПТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	74
<i>Сокурєнко О.Ю.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	76

<i>Сурік В.В.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ РОЗРОБОК В ПРАКТИКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	78
<i>Федькін Ю. О.</i> ВИДИ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ: ПЛАГІАТ ТА ЙОГО ФОРМИ	80
<i>Хмеленко Р.В.</i> ЗНАЧЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ.....	82
<i>Цьома В. І.</i> РОЛЬ КІБЕРБЕЗПЕКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВИПАДОК УКРАЇНИ.....	85
<i>Чабанюк Є.М.</i> ІННОВАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЯ: СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВ В ЕПОХУ СТРИМКІХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОРИВІВ	87
<i>Чуйко І.С.</i> СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ	89
<i>Шаповал Є.О.</i> МОНІТОРИНГ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	91
<i>Щербина Н.М.</i> ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ НОВОЇ КОСМІЧНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	93

Барадуліна Є.С.

здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

Воєнний В.В.

здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

Глевацька Н.М.

к.е.н., доц.

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

ЗАХОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ НА РИНКУ ПОСЛУГ

В сучасному світі права споживачів на ринку послуг охоплюють широкий спектр законодавчих, регулятивних та етичних принципів, які гарантують захист інтересів споживачів у процесі покупок та використання різноманітних послуг. Ці права спрямовані на забезпечення безпеки, справедливості та рівності в умовах, що мінімізують потенційні конфлікти між споживачами та постачальниками. Серед основних прав споживачів можна виділити захист від небезпечних продуктів, право на повну та правдиву інформацію, свободу вибору, а також право на відшкодування і компенсацію в разі порушення їхніх інтересів [1].

Національна політика в сфері захисту прав споживачів включає цілу систему законодавчих заходів. Зокрема, закони України про захист прав споживачів, про роботу торгівельних об'єктів, телекомунікації, електронну комерцію та фінансові послуги сприяють укріпленню правової бази для захисту споживачів. Ці закони забезпечують основу для безпечних покупок та якісного обслуговування, дозволяючи споживачам звертатися за захистом своїх прав у разі їх порушення через контролюючі органи чи суд.

Крім того, держава активізувала роль контрольних та наглядових агенцій, які відповідають за моніторинг і впровадження цих законів. Ці органи мають право проводити інспекції, тести та накладати санкції на порушників, що є ключовим компонентом у зміцненні захисту прав споживачів на ринку послуг.

Сучасний ринок послуг, насичений різноманітними виробами та послугами, ставить перед суспільством завдання забезпечення адекватного захисту прав споживачів. З цією метою Україна розробила цілий арсенал законодавчих та регулятивних ініціатив, що забезпечують безпеку та захист інтересів споживачів. Серед них — закони, які регулюють різні аспекти споживацьких прав, зокрема, захист від низькоякісних товарів, право на повну інформацію, а також захист прав у разі порушень.

На міжнародному рівні Україна прагне адаптувати та імплементувати європейські норми і стандарти, що включає співпрацю з Європейським Союзом

у питаннях захисту споживачів. В умовах глобалізації ринку та швидкого розвитку технологій, захист прав споживачів набуває особливої ваги. Україна активно розробляє та впроваджує державні політики, спрямовані на забезпечення високих стандартів захисту споживачів на ринку послуг. Ці заходи базуються на комплексному підході, що включає законодавчі ініціативи, контрольні заходи, а також співпрацю з міжнародними організаціями.

Законодавство України в цій сфері регулюється низкою законів, зокрема "Про захист прав споживачів", "Про торговельні об'єкти", "Про телекомунікації", "Про електронну комерцію", та "Про послуги фінансових послуг", що надають споживачам правовий захист та гарантують їхні права на безпеку, інформацію та вибір [2].

Держпродспоживслужба, як ключовий орган, відповідає за нагляд та контроль якості харчових продуктів та інших товарів, що входять в сферу споживання [2]. Вона також відповідає за реагування на скарги та звернення споживачів, забезпечення правильної інформації та захист від обманливої реклами. Контроль за виконанням законодавства включає планові та позапланові перевірки, що дозволяють своєчасно реагувати на можливі порушення. Значну роль відіграє ринковий нагляд, який забезпечується постановами та регулюється відповідними законами. Цей механізм дозволяє оцінювати відповідність продукції встановленим стандартам безпеки та якості, а також здійснювати регулярний контроль ринку.

Освітні програми та кампанії допомагають підвищувати обізнаність споживачів про їх права і обов'язки, сприяють кращому розумінню правил ринкової поведінки і допомагають уникнути можливих конфліктів з постачальниками послуг.

У разі порушення споживацьких прав, кожна особа має можливість звернення до суду для захисту своїх інтересів, що є важливим механізмом правового захисту. Юридична підтримка, забезпечена державою та громадськими організаціями, відіграє ключову роль у цьому процесі.

Співпраця з Європейським Союзом відкриває нові перспективи для впровадження найкращих європейських практик та стандартів в українське законодавство, сприяючи таким чином підвищенню рівня захисту споживачів.

Отже, усе це сприяє формуванню ефективної системи захисту прав споживачів, що є запорукою здорового ринкового середовища.

Література

1. Департамент з питань економічного розвитку Кропивницька міська рада. URL: <https://kr-rada.gov.ua/department-z-pitan-ekonomichnogo-rozvitku-torgivli-ta-investitsiy-20220312/>
2. Департамент з питань економічного розвитку Кропивницька міська рада. Публічна інформація. URL: <https://kr-rada.gov.ua/department-z-pitan-ekonomichnogo-rozvitku-torgivli-ta-investitsiy-20220312/publiczna-informatsiya-department-ekonomiki-torgivli/>

Бережний С. О.
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Сочинська-Сибірцева І. М.
канд. екон. наук., доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

Управління персоналом банківської установи є ключовим елементом успішної діяльності в умовах постійних змін в галузі фінансових послуг. Сучасні HR-технології стають все більш важливим інструментом для оптимізації процесів управління персоналом і підвищення ефективності банківського сектору.

У контексті воєнного стану та геополітичної нестабільності, банківські установи стикаються з ускладненими викликами у забезпеченні ефективного управління персоналом. Ситуація вимагає пошуку інноваційних технологічних рішень для створення умов безпеки персоналу, збереження режиму стабільного надання банківських послуг та зниження ризиків в умовах кризової ситуації.

Наукова література активно досліджує сучасні технології управління персоналом у банківській сфері. Відомі дослідження присвячені застосуванню штучного інтелекту, віртуальним технологіям, аналізу даних та іншим аспектам, що сприяють оптимізації управління персоналом в банківських установах [1].

Умови воєнного стану підвищують ризики для банківського персоналу, включаючи загрози безпеці та психологічний стрес. Невідкладні проблеми передбачають необхідність гарантії безпеки персоналу, забезпечення ефективності робочих процесів та збереження високого рівня довіри клієнтів.

В основі вирішення першочергових завдань, які диктуються сучасним станом банківської сфери знаходяться новітні технології управління персоналом.

В межах наукових тез доцільно особливу увагу приділити таким HR-технологіям:

1. Використання штучного інтелекту (ШІ) в управлінні персоналом, що дозволяє автоматизувати рутинні HR-функції; прогнозувати потреби у персоналі за допомогою аналізу даних; приймати ефективні рішення щодо найму, збереження та розвитку банківського персоналу.

2. Віртуальні технології для навчання та розвитку персоналу, такі як онлайн-курси та тренінги для підвищення кваліфікації співробітників; використання віртуальної реальності для симуляції ситуаційного навчання.

3. Цифрові інструменти для управління робочим процесом, а саме: системи електронного документообігу для швидкого обміну інформацією між відділами та співробітниками; електронні системи управління робочим часом та

відпустками.

4. Аналіз даних для прогнозування плинності персоналу та задоволення співробітників за допомогою використання big data для виявлення тенденцій у процесах руху банківського персоналу та вимірювання задоволеності персоналу для вдосконалення умов праці та збереження ключових співробітників.

Очевидним і доведеним на практиці є факт, що використання сучасних технологій управління персоналом дозволяє банкам підвищити ефективність своєї діяльності, зменшити витрати та забезпечити конкурентні переваги на ринку фінансових послуг. Інноваційні підходи до управління персоналом допомагають банкам пристосовуватися до змін у сучасному бізнес-середовищі та забезпечувати високий рівень задоволеності співробітників.

Варто зазначити, що будь-які технологічні зміни в системі управління персоналом банківських установ здійснюються у контексті цифровізації. Передумови таких трансформацій систематизовані в таблиці 1[2].

Таблиця 1

Передумови цифровізації HR-технологій в банківській сфері

Передумови трансформації системи банківських послуг	Передумови трансформації системи управління банківським персоналом
Динамічні зміни у запитах споживачів, перехід від «цільової аудиторії» до персоналізації	Мінливість потреб персоналу щодо змісту та умов праці, переоцінка work-life balance
Необхідність прийняття рішень в режимі реального часу	Інтеграція процесів управління персоналом у бізнес-процеси - прийняття рішень на основі HR-аналітики
Крос-функціональна робота для підвищення ефективності	Інтелектуалізація для підвищення ефективності, роботизація та когнітивні технології
Зберігання, обробка та аналіз великих обсягів даних (Big Data)	Гнучка організація праці та оновлення форм зайнятості (гіг-працівники, краудворкери)
Пріоритетність інформаційної безпеки	Перетворення HR-функції на реального бізнес-партнера
Високотехнологічні бізнес-процеси	Зростаюча потреба в нових HR-компетентностях - HiPo Management

Отже, врахування вищезазначених передумов допоможе банкам ефективно впроваджувати сучасні технології управління персоналом, забезпечуючи безпеку, стабільність та ефективність у роботі в умовах воєнного стану.

Література:

1. Сочинська-Сибірцева І.М. Сучасні трансформації HR-технологій. Матеріали

міжнародної науково-практичної конференції «Modern trends in the development of science and technology». Johannesburg, South Africa. 2023. URL: https://drive.google.com/file/d/18_nT1wMrdO8g7IfRuych466atYIDYAxQ/view?pli

2. Новітні технології управління персоналом: навч. посіб. І. М. Сочинська-Сибірцева, О. В. Сторожук, А. О. Доренська. Кропивницький : ЦНТУ, 2023. 278 с. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/13256>

Бойко О.
здобувачка гр. МЕ-22
Андрощук І.О.
канд. екон. наук., доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сьогодні, важливість і актуальність планування на місцевому рівні не ставиться під сумнів. Україна, так само як і інші країни світу, активно розвиває і впроваджує стратегічний підхід до планування розвитку територій [1], що й актуалізує мету даного дослідження, суть якого полягає у вивченні поняття стратегічного планування розвитку територій, включаючи принципи на регіональному рівні, основні етапи розробки стратегічного плану розвитку, а також виявлення викликів та загроз в сучасних умовах.

Багато закордонних та українських вчених, такі як І. Ансофф, М. Бянкін, У. Кінг, Д. Кліланд, М. Латінін, Т. Лозинська, М. Мескон, І. Поделінська, Ю. Шаров та інші, в своїх дослідженнях розглядали питання, що стосуються стратегічного планування. Початково це поняття виникло у військовій справі та, з часом, було використане в бізнесі, але з кінця ХХ століття стратегічне планування стало активно застосовуватися також у сфері державного управління. На сьогодні, вітчизняна наука приділяє значну увагу питанням стратегічного планування як у загальному контексті державного управління, так і в аспекті розвитку територій [1].

Стратегічне планування розвитку територій можна визначити як процес формування та реалізації комплексних програм та заходів, спрямованих на досягнення сталого розвитку міста. Основна мета якого полягає в створенні ефективної стратегії, спрямованої на забезпечення сталого розвитку, економічного зростання, покращення життєвого рівня населення та збереження ресурсів та навколишнього середовища [2].

До основних принципів стратегічного планування на регіональному рівні, які істотно підвищують політичні, економічні, соціальні, технологічні та екологічні зміни розвитку територій можна віднести цілеспрямованість, безперервність, увагу до соціальних аспектів, демократичність у процесі прийняття рішень, прагнення до єдності та співпраці, гнучкість у реагуванні на зміни, точність у формулюванні цілей, ефективність у досягненні результатів,

обґрунтоване визначення стратегічних цілей і пріоритетів для соціально-економічного розвитку таких територій [2].

Розробка стратегічного плану розвитку території вимагає системного підходу та детального аналізу різноманітних факторів і аспектів, що впливають на її подальший розвиток, що є складним та відповідальним процесом, який включає кілька ключових етапів, а саме:

1. організаційно-інформаційне забезпечення створення стратегічного плану розвитку територій, в межах якого необхідно сформувати добре організовану та ефективну команду, що об'єднує експертів у галузях, що мають прямий контакт із всіма групами стейкхолдерів та фахівців, які займаються проектуванням і розробкою стратегічного плану. Окрім того, варто забезпечити конфіденційність інформації, цілісність даних та захист від несанкціонованого доступу або їх пошкодження;

2. розробка профілю громади. Об'єктивне оцінювання поточного стану території проводиться за допомогою статистичних даних, результатів соціологічних опитувань, аналізу архівної інформації та інших джерел даних, що є необхідним для підготовки та впровадження стратегічного планування з урахуванням специфічних умов і контексту;

3. стратегічний аналіз територій. Стратегічний аналіз сприяє частковому зняттю невизначеності при ухваленні стратегічних рішень, допомагає гнучко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та забезпечує можливість розглядати різні варіанти стратегічних рішень на різних ринках;

4. розрахунок величини валового регіонального продукту. Створення комплексного показника економічної активності регіону, що відображає процес виготовлення товарів і надання послуг для остаточного споживання;

5. розробка стратегічного плану соціально-економічного розвитку території. Етап включає в себе: вибір найкращої стратегічної альтернативи для реалізації, розробку функціональних стратегічних планів, розробку фінансового плану, визначення пріоритетних джерел та цілеспрямований розподіл коштів з метою скорочення витрат тощо;

6. моніторинг виконання запланованих заходів. Розробка механізму контролю над виконанням Стратегічного плану розвитку території, процесу звітності та отримання зворотного зв'язку [1]

У сучасних умовах стратегічне планування розвитку територій стикається з різними викликами та загрозами, наприклад: глобалізація, зміна клімату та наявність геополітичних конфліктів.

На нашу думку, зміни у глобальному середовищі здатні суттєво впливати на економічну сталість територій, змінюючи їхні конкурентні переваги та можливості. Наприклад, зростання торгових бар'єрів або введення митних обмежень може ускладнити експорт товарів з певного регіону, що може негативно вплинути на його економічну активність. Поглиблення проблем зміни клімату здатне викликати серйозні негативні екологічні наслідки для територій, що включає збільшення ризику природних катастроф та, як наслідок, спричиняє значні матеріальні збитки та загрозу безпеці людей. Окрім того, наявність збройних конфліктів на міжнародному рівні може суттєво вплинути

на безпеку та стабільність територій. Це все вимагає врахування геополітичного контексту у стратегіях розвитку для забезпечення безпеки та сталості.

Отже, можна зробити висновок, що у дослідженнях багатьох вчених, які вивчають стратегічне планування, виявлено, що останнє відіграє ключову роль у розвитку територій. Визначення стратегічного планування як процесу формування та втілення комплексних програм та заходів підкреслює його значущість у забезпеченні цілісного розвитку. Основні принципи стратегічного планування на регіональному рівні допомагають враховувати складні зміни в політичному, економічному, соціальному, технологічному та екологічному спектрі розвитку територій. Як наслідок, процес розробки стратегічного плану розвитку території потребує системного підходу та ретельного аналізу різноманітних аспектів його розвитку. Більше того, у сучасних умовах процес стратегічного планування зіштовхується із різними викликами та загрозами, такими як глобалізація, зміна клімату та геополітичні конфлікти, що вимагає ретельного планування та адаптації до нових умов задля досягнення сталого розвитку територій. У кінцевому підсумку, стратегічне планування розвитку територій виступає важливим інструментом у формуванні підвищення комфортності життя її мешканців, збереженні природного середовища та забезпеченні сталого розвитку в майбутньому.

Література:

1. Стратегічне планування розвитку територій, як інструмент управління. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/151/135>
2. Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей у 2020/2021 н. р. «Стратегічне планування розвитку територіальної громади в Україні» URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/7174/strategichneplanuvannya.pdf>

Борисенко В.В.

здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

Науковий керівник:

Липчанський В.О. к.п.н., доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

ОСОБЛИВОСТІ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Дослідження механізму стимулювання праці працівників є важливою складовою управління персоналом будь-якого підприємства, оскільки грамотно підібрані та впроваджені стимули можуть значно покращити продуктивність та мотивацію працівників. Розуміння та застосування ефективних методів стимулювання дозволяє підвищити рівень задоволеності працівників, знизити

текучість кадрів, залучити та утримати талановитих співробітників, а також сприяти розвитку позитивної корпоративної культури.

Під стимулюванням науковці розуміють вплив безпосередньо не на особистість, а на зовнішні обставини за допомогою благ – стимулів, які водночас спонукають робітника до певної поведінки [1].

В.В. Храпкіна та Е.Т. Борецька пропонують розглядати сутність стимулювання праці через його різноманітні функції, такі як моральна, соціальна та економічна.

Так, моральна функція полягає у створенні стимулів до праці, які формують актуальну угоду та моральний клімат у суспільстві, забезпечуючи обґрунтовану систему стимулів, що враховує звичаї та історичний досвід.

Соціальна функція забезпечує формування громадської структури суспільства через різні рівні доходів, які, до певної міри, залежать від впливу стимулів на різних людей.

Через економічну призму, функція стимулювання праці полягає у сприянні підвищенню продуктивності виробництва [2].

Для ефективного стимулювання праці важливо дотримуватися таких вимог, як комплексність, диференціація, еластичність і оперативність.

Комплексність передбачає поєднання моральних і матеріальних, колективних і персональних стимулів, враховуючи систему управління персоналом, досвід і традиції фірми. Це зарплата, премії, похвали, можливості кар'єрного зростання, навчання тощо.

Диференціація - це вимога до стимулювання праці, згідно якої відбувається врахування індивідуальних особливостей та потреб кожного працівника. Стимули повинні бути адаптовані до конкретних характеристик працівника, його професійних цілей, рівня кваліфікації та результатів праці.

Еластичність передбачає можливість зміни системи стимулювання в залежності від зміни обставин, потреб підприємства та індивідуальних потреб працівників. Система стимулювання повинна бути гнучкою та адаптивною до змін внутрішнього та зовнішнього середовища, що дозволяє ефективно реагувати на нові виклики та можливості.

Оперативність означає швидкість та ефективність введення стимулів у дію. Система стимулювання повинна бути оперативною, щоб працівники могли одержувати відповідні заохочення за свою працю негайно після досягнення результатів.

Під час воєнного стану підприємства зустрілись із додатковими викликами щодо стимулювання працівників: змінюються методики та підходи, ускладнюється процес реалізації механізму стимулювання. Підприємства аграрного сектору не є виключенням.

Одна з особливостей стимулювання праці працівників на сільськогосподарських підприємствах у умовах війни полягає в необхідності врахування додаткових ризиків та обставин, пов'язаних з конфліктом. У військовий час, сільське господарство може стати особливо вразливою галуззю через збільшення ризиків, пов'язаних з відсутністю доступу до полів, підвищеним рівнем загрози від військових дій або збройних конфліктів, а також

втратою доступу до ринків збуту та нестабільністю цін на сільськогосподарську продукцію.

У таких умовах важливо стимулювати працівників для забезпечення продуктивності та стабільності виробництва. Це може включати в себе застосування спеціальних заохочень та бонусів за високу продуктивність, створення умов для безпечної роботи на полі та забезпечення соціального захисту для працівників та їх сімей. Також важливо розвивати систему підтримки та допомоги працівникам у випадку екстрених ситуацій та надавати їм можливість для професійного та особистісного розвитку, щоб забезпечити їхню мотивацію та відчуття стабільності у складних умовах війни.

Отже, політика мотивації персоналу на сільськогосподарських підприємствах є невід'ємною складовою системи управління персоналом і спрямована на задоволення потреб працівників як соціальних суб'єктів. Вона взаємодіє з концепціями, стратегіями та цілями управління підприємством, регулюючи співвідношення трудового внеску та заробітної плати через нормування та систему оплати праці. Політика мотивації повинна урахувати особливості внутрішнього ринку та економічну ситуацію підприємства, а також розрізняти професійні групи працівників та враховувати ментальність і традиції території, де вони працюють. Крім того, вона має включати як стійкі, так і гнучкі елементи стимулювання, спрямовані на залучення та утримання конкурентоспроможного персоналу.

Таким чином, правильно налаштована система стимулювання праці працівників є запорукою ефективного використання ресурсів підприємства та досягнення стратегічних цілей організації.

Література:

1. Концева В.В., Рижанкова Г.М. Мотивація та стимулювання в сучасних умовах. Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія. 2011. Вип. 8. С. 322.
2. Храпкіна В. В., Борецька Е. Т. Сучасні методи стимулювання праці. *Modern Economics*. 2021. № 27(2021). С. 214-219. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V27\(2021\)-30](https://doi.org/10.31521/modecon.V27(2021)-30). (дата звернення: 11.04.2024).

Ванцура С.О.

здобувачка вищої освіти

Львівського національного університету імені Івана Франка

м. Львів

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ БЕЗРОБІТТЯ ТА БІДНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року стало поворотним моментом в історії країни. Війна призвела до руйнувань небувалих масштабів, людських жертв, масового переміщення людей та незворотних змін в економіці та соціальній сфері. Одними з найактуальніших проблем, з якими зіткнулася Україна внаслідок війни, стали зростання безробіття та бідності.

До війни рівень безробіття в Україні протягом 2021 року був на рекордно низькому рівні, близько 5,5% [1]. Цей показник свідчив про динамічний розвиток економіки, зростання попиту на робочу силу та високий рівень життя населення. Війна призвела до масового знищення виробничих потужностей, руйнування інфраструктури, переривання ланцюгів постачання та скорочення внутрішнього й зовнішнього попиту. Ці фактори спричинили втрату мільйонів робочих місць та різке зростання безробіття.

Станом на квітень 2024 року рівень безробіття в Україні оцінюється в 25-40%, залежно від методології розрахунку [4]. Це значно вище, ніж довоєнні показники. За даними Міжнародної організації праці (МОП), війна призвела до втрати 4,8 мільйона робочих місць в Україні, що становить 30% довоєнного рівня зайнятості [3]. Найбільше постраждали від безробіття східні та південні області, де точилися активні бойові дії. У цих регіонах рівень безробіття сягає 50%, а в деяких населених пунктах – 70%. Жінки, діти, люди з інвалідністю та люди похилого віку непропорційно більше постраждали від втрати роботи. Ці групи населення потребують особливої уваги та підтримки з боку держави та міжнародних організацій.

До війни у 2021 році рівень бідності в Україні становив 5,5%, що означає, що 2,4 мільйона людей жили на менше, ніж 2,15 долара США на день за паритетом купівельної спроможності [1]. Цей показник свідчив про те, що більшість населення країни мала доступ до базових потреб та жила гідним життям. Війна призвела до різкого скорочення доходів населення, втрати роботи, зростання цін на продукти харчування та інші товари першої необхідності. Ці фактори спричинили значне погіршення рівня життя та різке зростання бідності. Рівень бідності в Україні залишається на критично високому рівні. За оцінками Світового банку, через війну кількість людей, які живуть у бідності в Україні, зросла до 20 мільйонів, що становить майже 67% населення. Цей показник свідчить про те, що майже кожна третя людина в країні живе за межею бідності. Найбільше постраждали від бідності жителі східних та південних областей, де точилися активні бойові дії. У цих регіонах рівень бідності сягає 80%, а в деяких населених пунктах – 90%. Натомість, центральні та західні області України менше постраждали від бойових дій. Тут рівень безробіття та бідності нижчий, ніж на сході та півдні [2].

Таблиця 1

Рівень безробіття та бідності по регіонах України

Регіон	Рівень безробіття, % (квітень 2024р.)	Рівень бідності, % (квітень 2024р.)
Східні області	45-55	75-85
Південні області	40-50	70-80
Центральні області	30-40	55-65
Західні області	20-30	50-60

Масштабне переміщення населення в поєднанні з призовом до армії призвело до дисбалансу на ринку праці. За даними моніторингу УВКБ ООН, спостерігалось не лише зменшення кількості вільних робочих рук, але й

високий рівень працевлаштування українських біженців за кордоном, більшість із яких є висококваліфікованими працівниками, а отже, становлять менший ресурс для внутрішнього ринку праці. Ці демографічні зміни у складі робочої сили будуть особливо важливими в перспективі відновлення ринку праці, який повинен враховувати втрату висококваліфікованих працівників і сприяти інтеграції внутрішньо переміщених осіб у місцеві ринки праці. Наслідки вторгнення Росії в Україну мали руйнівний вплив на українську економіку, призвівши до значного зростання безробіття та бідності. Рівень безробіття різко збільшився з 8,4% у лютому 2022 року до 30% у жовтні 2023 року. Це пов'язано з масовим закриттям підприємств, руйнуванням інфраструктури та переміщенням мільйонів людей з їхніх домівок [5]. За оцінками, у жовтні 2023 року було втрачено 4,8 млн робочих місць, що призвело до значного скорочення доходів та погіршення добробуту для багатьох українців. До лютого 2022 року рівень життя українських домогосподарств покращувався упродовж двадцяти років. У період з 2001 по 2021 рік рівень ВВП на особу зріс з 8 243 до 12 944 доларів США, хоча і залишався найнижчим у Європі [1; 5]. Згідно з оцінками Світового банку, рівень бідності в Україні зріс з 5,5% у 2021 році до 24,2% у жовтні 2023 року. Це означає, що близько 20 млн людей в Україні зараз живуть за межею бідності. Кількість людей за межею бідності різко зросла. За оцінками, у 2023 році додатково 16,2 млн людей опинилися за межею бідності внаслідок війни [2].

Таблиця 2

Показники рівня бідності та безробіття

Показник	До 24.02.2022р	Лютий 2023р.	Зміна, %
Рівень безробіття, %	8,40	30	+21,6
Втрачено робочих місць, млн од.	0	4,8	-30
Рівень бідності, %	5,50	24,20	+18,7
Кількість людей за межею бідності, млн осіб	3,8	20	+16,2

Післявоєнна реконструкція – це виклики та завдання, з яким стикаються країни, що пережили війну. Відновлення після війни – це не просто процес відбудови зруйнованого. Це можливість створити краще майбутнє для всієї країни. Завдяки гнучкому, інноваційному та адаптивному підходу країни, які пережили війну, можуть не лише відновитися, але й збудувати більш стійке, справедливе та процвітаюче суспільство. Історія свідчить, що успішне відновлення можливе лише за умови нового бачення майбутнього та застосування гнучких, адаптивних підходів, які відповідають особливим обставинам та ресурсам кожної країни.

Традиційні методи не завжди підходять та не завжди працюють: виклики, з якими стикаються поствоєнні суспільства, вимагають інноваційних рішень. Країни, які прагнуть до справжнього оновлення, повинні відійти від застарілих моделей та сміливо впроваджувати нові підходи, що враховують їхні специфічні потреби. Ключовим фактором успіху стає гнучкість: ефективна

реконструкція потребує постійного адаптування та вдосконалення стратегій у міру зміни контексту та виникнення нових проблем. Уряду України не тільки зараз, але й у післявоєнній відбудові необхідно буде коригувати політики, щоб мати кращі шанси на успішне відновлення. Важливим є врахування особливостей кожної країни. Не існує універсального рецепту успішної реконструкції. Україна володіє унікальними ресурсами, унікальним (після війни він буде обмеженим) людським капіталом та культурним спадком. Ці ресурси та інші фактори повинні бути взяті до уваги при розробці будь-яких стратегій відновлення.

Про відновлення економіки; формування системи реабілітації захисників і цивільних, постраждалих від війни як на державному, так і місцевому рівнях, соціальна підтримка вразливих груп населення, вирішення соціальних проблем; міжнародна допомога та підтримка уряду міжнародними партнерами; зміцнення та активність інститутів громадянського суспільства; сприяння поверненню українських біженців в Україну, фінансування у розвиток людського капіталу та інші напрями післявоєнної відбудови України говорять спільно і науковці і політики, і Україна і демократичні країни світу. Війна в Україні призвела до серйозної кризи безробіття та бідності. Подолання безробіття та бідності буде одним із найважливіших завдань післявоєнного відновлення України. Для цього потрібне комплексне рішення, яке включає відновлення економіки, соціальну підтримку, програми перекваліфікації та міжнародну допомогу.

Література:

1. Державна служба статистики України: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Світовий банк: <https://www.worldbank.org/en/home>
3. Міжнародна організація праці: <https://www.ilo.org/>
4. Звіт Світового банку "Економічні наслідки війни в Україні" (2022): <https://www.worldbank.org/en/home>
5. World Bank. "GDP per Capita, PPP (Constant 2017 International USD)." World Bank Open Data. Accessed May 11, 2023. <https://data.worldbank.org>.

Васильков М.В.

бакалавр, здобувач гр. МЕ-21-ЗСК

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Кіріченко О.В.

кандидат економічних наук, доцент

РИЗИКИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Ризики, пов'язані з підприємницькою діяльністю, є неодмінною складовою підприємництва та характерною рисою ринкової економіки. Вони обумовлені невизначеністю та непередбачуваністю зовнішнього середовища,

які безпосередньо або опосередковано впливають на результати підприємницької діяльності. Розвиток суспільно-економічних відносин, розширення інформаційного простору та глобалізація економіки зумовлюють зростання рівня невизначеності та нестабільності зовнішніх умов. Це призводить до того, що ризики підприємництва стають більш непередбачуваними та вимагають постійного вдосконалення стратегій та методів їх управління.

Аграрне підприємництво відзначається вищим рівнем ризику порівняно з іншими секторами бізнесу через значний вплив біологічних чинників на результати підприємницької діяльності. Оскільки успіх сільськогосподарського підприємства значною мірою залежить від погодних умов, врожайності, розвитку хвороб та шкідників, передбачення та контроль цих факторів є складним завданням. Такі невизначеність і непередбачуваність біологічних процесів створюють значні ризики для аграрних підприємств і вимагають від них постійного адаптивного управління для забезпечення стійкості та успішності в умовах змін.

У ситуації війни ризики, що стикаються аграрні підприємства, стають ще більш вагомими. У таких складних умовах, де економіка і безпека є критичними, вміння ідентифікувати та ефективно управляти підприємницькими ризиками стає вирішальним для збереження конкурентоспроможності аграрних підприємств на ринку та їхнього подальшого розвитку. Розуміючи характер та масштаб потенційного ризику, суб'єкти аграрного підприємництва можуть вживати превентивних заходів або зменшувати його вплив і наслідки.

Дослідження ризиків у підприємницькій діяльності залучає значну увагу як у зарубіжній, так і в українській науковій спільноті. Зокрема, сучасні закордонні дослідження зосереджені на двох основних напрямках. Перший напрям вивчає інвестиційні ризики та використання математичних моделей для диверсифікації інвестиційних портфелів і страхування таких ризиків. Другий напрям спрямований на практичне вивчення ризиків підприємницької діяльності з точки зору методів та засобів управління ризиком [2].

Вітчизняні економісти, зокрема О. Вараксіна, І. Горго, Ю. Губені, А. Жигір, І. Свиноус, О. Гаврик, Р. Скриньовський, Ю. Тиркало та І. Чуприна, віділяють значну увагу вивченню сутності підприємницького ризику та факторів його виникнення. У своїх дослідженнях вони визначають підприємницький ризик як можливість неповернення коштів, витрачених на виробництво і реалізацію продукції, що може призвести до втрат і збитків. Це узгоджується з поглядами А. Жигіря та Ю. Губені, які розглядають підприємницький ризик як можливість втрати ресурсів чи доходів, що не можуть бути покриті жодними системами пересторог і страхування.

Окрім того, Ю. Тюленева звертає увагу на можливості, які надають ризики підприємництва, розглядаючи їх як відображення результату ухвалення рішення в ситуації неминучого вибору на кожній стадії підприємницької діяльності. Вона підкреслює, що підприємницький ризик включає в себе вірогідність успіху, невдачі та відхилення від поставленої цілі, враховуючи їх як тріумфірат наслідків підприємництва.

Незважаючи на широке дослідження ризиків підприємницької діяльності в економічній науці, важливість аграрної сфери в контексті забезпечення продовольчої безпеки, її роль у бюджетному наповненні та складні умови військових конфліктів вимагають більш детального дослідження ризиків, що стикаються аграрні підприємства [3].

Аграрне підприємництво в супроводжується системними ризиками, які є типовими для будь-якої сфери бізнесу. Однак специфіка аграрного сектору формує низку унікальних ризиків. Ці специфічні ризики виникають через залежність від природних факторів, значну роль земельних ресурсів у виробничому процесі, тривалість агропроцесів та їхню складність. В умовах війни такі ризики стають ще більш значущими. Основний ризик пов'язаний з можливістю втрати майна та відчуження земельних ділянок. Фізична та вартісна недоступність матеріально-технічних ресурсів також призводить до виробничих ризиків, порушення технологій виробництва та зниження обсягів продукції. Зростає й ризик втрати рентабельності виробництва через здорожчання технологічних процесів і обмеження експортних можливостей. Несприятлива ринкова кон'юнктура та порушення експортної логістики також впливають на маржинальність аграрного підприємництва. Ключові ризики для аграрного бізнесу також включають погіршення інвестиційного клімату, виведення капіталу та замороження інвестиційних проєктів.

Незважаючи на виклики воєнного часу, суб'єкти аграрного підприємництва виявили стійкість. Практично всі земельні ділянки, які можна було використовувати, були посіяні. Це дозволило досягти порівняно високих врожаїв сільськогосподарських культур. Завдяки тимчасовим механізмам оподаткування, встановленим в період воєнного стану, аграрні підприємства вдалося в певній мірі скомпенсувати фінансові збитки внаслідок зниження рентабельності виробництва.

Держава приділяє особливу увагу проблемам аграрного бізнесу, розглядаючи його як ключовий сектор економіки. Значна допомога від закордонних партнерів, зокрема у організації посівної кампанії 2022 року та вивезенні врожаю 2021 року, сприяла деякому зниженню рівня ризику агропідприємництва.

Умови війни стимулювали агропідприємства до активного використання диверсифікації господарського портфеля, що полягає в коригуванні виробничої структури, а також в розвитку сфери обслуговування, яка включає постачання матеріальних ресурсів, зберігання, транспортування та переробку сільськогосподарської продукції. Однак, система страхування ризиків агропідприємництва потребує вдосконалення, оскільки вона не впоралась із викликами військового стану [1].

Література:

1. Арестархов, О., 2023. Ринок добрив 2022: українська хімія витримала удар, адаптувалася до військових умов і розпочала відновлення [online] Доступно: <https://interfax.com.ua/news/blog/880515.html> [Дата звернення 30 березня 2024].
2. Бровко, Л., & Чорновол, О. (2023). РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ

КАПІТАЛІЗАЦІЮ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА. Цифрова економіка та економічна безпека, (8 (08), 62-66. <https://doi.org/10.32782/dees.8-11>

3. Самошкіна, І., & Гриб, Є. (2023). ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ Економіка та суспільство, (48). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-62>

Ворона В.О.

здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

Науковий керівник:

Тушевська Т.В. асистент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ДОПОМОГА ЧИ ЗАГРОЗА РОЗВИТКУ КОГНІТИВНИХ ФУНКЦІЙ ЛЮДИНИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В сучасному світі відбувається реактивний розвиток інформаційних технологій. Штучний інтелект являється одним із них. Завдяки поєднанню комп'ютерної науки, математики та інших дисциплін, штучний інтелект дозволяє створювати системи та технології, які можуть вчитися, розуміти, приймати рішення та виконувати завдання, які раніше вважалися виключно людськими. Ця інновація застосовується в різних сферах, включаючи медицину, автомобільну промисловість, фінанси, бізнес, робототехніку та інші, забезпечуючи швидкий розвиток та значний потенціал для вирішення складних завдань і викликів сьогодення.

Вивчення штучного інтелекту є вкрай актуальним, оскільки ця галузь відіграє ключову роль у розвитку багатьох сфер, зокрема психології праці. Розуміння принципів і методів штучного інтелекту дозволяє створювати нові інноваційні рішення, автоматизувати процеси, оптимізувати роботу підприємств та забезпечувати ефективніше використання ресурсів. Крім того, вивчення штучного інтелекту сприяє розвитку інтелектуальних технологій, що відкриває нові можливості для вирішення складних завдань та викликів, з якими стикається сучасне суспільство.

В статті Д. Махненко надає наступне визначення штучного інтелекту – «це здатність механічної системи отримувати, обробляти та застосовувати отримані знання та вміння» [1]. На своїх початках його створення спрямоване було на полегшення або навіть заміну ручної праці людини, щоб заощадити час. Це призвело до розвитку обчислювальної техніки, винаходів у сферах мореплавства та промисловості. Розвиток комп'ютерних технологій та мобільного зв'язку змінив світ.

Людина є носієм ідей та рішень завдяки своїм унікальним когнітивним здібностям, соціальному досвіду та творчому потенціалу. Вона здатна

генерувати нові ідеї, аналізувати складні проблеми, приймати рішення та впроваджувати їх у життя.

Когнітивні функції людини - це психічні процеси та функції, пов'язані з сприйняттям, мисленням, пам'яттю та рішенням проблем. Вони включають у себе такі аспекти як увага, сприйняття, мовлення, мислення, пам'ять, вирішення проблем, прийняття рішень та креативність. Когнітивні функції грають ключову роль у вирішенні різних завдань та адаптації до навколишнього середовища.

Людський розум, креативність та емпатія дозволяють розвивати та вдосконалювати ідеї, сприяючи інноваціям та прогресу в різних сферах життя, від науки та технологій до мистецтва та бізнесу. Людський фактор є ключовим для створення та втілення ідей та рішень, які впливають на розвиток суспільства та світу в цілому.

Але при появі штучного інтелекту виникає питання збереження когнітивних здібностей людини. Більшість науковців стверджує, що ШІ спрощує роботу мозку, інші вважають його існування загрозою притуплення когнітивних функцій людини.

Штучний інтелект може впливати на розвиток когнітивних здібностей людини у різних аспектах.

По-перше, системи штучного інтелекту можуть використовуватися для навчання та тренування когнітивних навичок, таких як мислення, пам'ять, увага та рішення проблем. Наприклад, вони можуть створювати інтерактивні ігри та завдання, які стимулюють розвиток цих навичок через вправи та завдання, адаптовані до індивідуальних потреб користувача.

По-друге, ШІ може допомагати у вивченні та аналізі великих обсягів інформації, що може сприяти покращенню когнітивних процесів, таких як розуміння складних концепцій або здатність до аналізу і синтезу інформації. Аналітичні та прогностичні можливості ШІ можуть допомогти виявляти зв'язки та виявляти патерни, що сприяє розвитку критичного мислення та проблемного мислення.

Крім того, системи штучного інтелекту можуть бути використані для персоналізації навчального процесу, адаптовуючи матеріали та завдання до індивідуальних потреб та рівня знань кожного учня. Це дозволяє ефективніше використовувати час навчання та підвищує загальну ефективність навчального процесу.

Проте, штучний інтелект може створити певні ризики для працівників інтелектуальної сфери, включаючи автоматизацію рутинних завдань, заміну людської роботи алгоритмічними процесами та питання етики та конфіденційності даних. Для уникнення цих ризиків доцільно:

- оновлювати навички. Професійна перепідготовка та набуття нових навичок допоможуть пристосуватися до змін, що вносить ШІ;
- розвивати креативність та аналітичні здібності;
- забезпечувати етичні стандарти;
- зміцнювати співпрацю між людьми та ШІ, де кожен використовує свої сильні сторони для досягнення спільних цілей;

- підтримувати гнучкість та адаптивність.

Таким чином, здатність швидко адаптуватися до нових технологій та змін у робочому середовищі дозволить працівникам інтелектуальної сфери успішно протистояти викликам, що створює штучний інтелект та бути максимально ефективними та продуктивними.

Література:

1. Махненко Д. І знову про штучний інтелект. Допомога, загроза чи пусті балачки? *Юридична Газета Online*: веб-сайт. URL: <http://www.eco-live.com.ua> (дата звернення: 12.04.2024).

Грінка П.Д.

Учениця 9 кл, Альтернативна школа «КРОК»

Наук.керівник доц **Грінка Т.І.**

МАЙБУТНЄ БІЗНЕСУ УКРАЇНИ: СТРАТЕГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОНЛАЙН СФЕРІ

Актуальність теми визначається швидкими змінами в технологічному просторі та споживчих звичках. Цифрова трансформація швидко перетворює традиційні українські бізнес-моделі, відкриваючи безліч нових можливостей для підприємств у всьому світі [3]. Електронна комерція стає основним каналом збуту для багатьох товарів та послуг, змушуючи бізнеси адаптуватися до цифрового ринку.

Оптимізація та інтеграція новітніх технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн та машинне навчання, стають важливими компонентами конкурентоспроможності. Крім того, зростання мобільного користування та зміна споживчих звичок підштовхують компанії до постійного інноваційного розвитку. Тому розуміння та адаптація до цих трендів є критично важливими для успіху сучасних бізнесів у динамічному цифровому середовищі.

В онлайн-сфері сьогодні існує безліч стратегій та інновацій, що допомагають українським підприємствам розвиватися та досягати своїх цілей (табл.1):

Таблиця 1

Інноваційні стратегії розвитку онлайн-бізнесу та їх практична реалізація в Україні

Інноваційна стратегія	Практична реалізація
Стратегія використання штучного інтелекту (AI)	Використання AI для аналізу даних, автоматизації процесів, персоналізації пропозицій та покращення взаємодії з клієнтами.
Стратегія впровадження блокчейн-технологій	Впровадження технології блокчейн для підвищення безпеки транзакцій, управління логістикою та підтримки прозорості в бізнес-процесах.

Стратегія створення продуктів з використанням розширеної реальності (AR) та віртуальної реальності (VR)	Використання VR та AR для створення інтерактивних віртуальних магазинів, рекламних кампаній та інших інноваційних рішень. Розробка VR-просторів для навчання та навігації в складних середовищах
Стратегія «соціальний прорив»	Створення онлайн-спільнот, де відбувається розв'язання соціальних проблем та обмін ідеями. Можуть розроблятися платформи для залучення пожертв на благодійність.
Електронна комерція (e-commerce)	Розвиток і оптимізація онлайн-магазинів для збільшення продажів та залучення нових клієнтів.
Мобільні технології	Мобільні додатки, оптимізовані веб-сайти та інші мобільні рішення дозволяють підприємствам досягти своїх клієнтів в будь-який час та в будь-якому місці, забезпечуючи зручність та персоналізацію користувацького досвіду

Джерело: [1, 2, 4]

Представлені в табл.1 стратегії та інновації відіграють ключову роль у розвитку сучасного онлайн-бізнесу, дозволяючи підприємствам адаптуватися до змінюваних умов ринку та задовольняти потреби споживачів в ефективний спосіб. Проте, використання стратегій та інновацій в онлайн-сфері має свої переваги та недоліки.

Дослідження показали, що перевагами є:

- ефективність (цифрові стратегії дозволяють досягти широкої аудиторії, збільшити обсяги продажів та підвищити свідомість про бренд);
- персоналізація [5] (завдяки технологіям, таким як штучний інтелект та аналітика, підприємства можуть створювати персоналізовані пропозиції для клієнтів, покращуючи користувацький досвід);
- глобальний ринок (онлайн-бізнес дозволяє підприємствам легко розширюватися на міжнародні ринки без значних інвестицій в інфраструктуру);
- інновації (впровадження новітніх технологій, таких як блокчейн, VR/AR, створює нові можливості для розвитку та диференціації продуктів).

Недоліками ж використання стратегій та інновацій в онлайн-сфері є:

- загрози кібербезпеки [6] (онлайн-бізнес піддається ризику кібератак, витоку даних та інших кіберзагроз, що може поставити під загрозу репутацію та фінансовий стан підприємства);
- конкуренція [5] (завдяки доступності інтернету, конкуренція в онлайн-сфері є великою, що може призвести до пониження цін та зниження маржинальності);

- технологічні проблеми (новітні технології можуть вимагати значних інвестицій у впровадження та підтримку, а також спеціалізованого персоналу для управління ними);

- залежність від технології (переповнення технологіями може призвести до переосмислення бізнес-процесів та створення залежності від технічних рішень).

Зрозуміло, що хоча інновації та цифрові стратегії пропонують багато можливостей для розвитку, вони також вносять додаткові виклики, які потребують уваги та планування для ефективного управління.

Таким чином, використання стратегій та інновацій в онлайн-бізнесі надає підприємствам можливість досягти широкої аудиторії, підвищити продажі та створити персоналізовані пропозиції для клієнтів. Однак ця сфера також вносить додаткові виклики, включаючи кібербезпеку, зростаючу конкуренцію та необхідність інвестицій у нові технології. Для успішного розвитку в цифровому середовищі підприємствам потрібно балансувати між використанням новітніх інструментів та управлінням, пов'язаними з ними ризиками, забезпечуючи таким чином стійкість та конкурентоспроможність на ринку.

Література:

1. Гаврилюк О.В. Диджиталізація бізнесу: трансформація стратегій взаємодії з клієнтами. *Економічний форум*. 2020. Вип 1(2). С. 81-86. URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-2-10>
2. Краус К.М., Краус Н.М., Манжура О.В. Електронна комерція та Інтернет-торгівля. Навчально-методичний посібник. Київ. Аграр Медіа Груп. 2021. 454 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/37044/1/Kraus_Elektronna_komertsiiia_2021.pdf
3. Лозовський О., Саприкін В. Онлайн-бізнес, як сучасний напрям комерційної діяльності підприємства. III International Scientific and Practical Conference «GRUNDLAGEN DER MODERNEN WISSENSCHAFTLICHEN FORSCHUNG» 4.12.21 URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/16686/14822> (дата звернення 1.04.2024).
4. Орлова Н.В., Винник Т.М., Побігун С.А. Інноваційні стратегії розвитку бізнесу в умовах кризи: аналіз і практична реалізація в Україні. *Економіка та суспільство*. Випуск 56, 2023. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/3026-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2933-1-10-20231129%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/3026-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2933-1-10-20231129%20(1).pdf)
5. Скрупник Р. Як вивести бізнес в онлайн та отримати з цього прибуток. Електронна газета «Економічна правда». 18.03.2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/03/18/711301/>
6. Тюлюкіна О.В. Протидія економічним злочинам, що вчиняються в кіберпросторі. Тернопільський національний економічний університет. 2018. Вип.1. С. 11-12. (дата звернення 1.04.2024)

Грицан В. М.

аспірант кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівський державний університет внутрішніх справ,
м. Львів

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ ВИМУШЕНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Сучасний стан функціонування світогосподарської системи характеризується нестабільністю та динамічністю змін, внаслідок чого інтенсифікуються процеси та явища, які суттєво впливають на систему управління підприємством. Одним із таких дестабілізуючих явищ соціально-економічного характеру є вимушена трудова міграція населення, масштаби зростання якої вагомо посилилися в період повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України і розгортання нею війни.

Досліджуючи проблематику впливу вимушеної трудової міграції населення на систему управління підприємством в умовах кризи, варто відмітити, що самі процеси трудової міграції обумовлюють виникнення кризових станів на підприємстві та інтенсифікують нестабільність його діяльності. Варто зазначити, що в Україні вимушена трудова міграція має свою специфіку та чинить вагомий вплив на діяльність підприємств, оскільки в ході ведення активних бойових дій значна частка населення вимушено мігрує на території, які відносно безпечні для проживання, а діяльність підприємств на територіях, що окуповані країною-агресором, припиняється або ж релокалізується в інші регіони. Як наслідок, підприємства зустрічаються з проблемами підбору працівників, адже відчувається значний дефіцит висококваліфікованої робочої сили через мобілізаційні заходи та внаслідок значних фізичних втрат населення, що, своєю чергою, спричинює низку інших вагомих проблем забезпечення діяльності підприємства.

Крім того, процеси вимушеної трудової міграції, як зазначають М. Копитко та М. Вінічук [1, с. 32], виявляються дестабілізуючим чинником зовнішнього середовища для системи управління підприємством, так як обумовлюють виникнення кризових ситуацій, тому, при розробленні антикризових заходів необхідним виявляється включення до їх переліку тих заходів, які передбачають формування механізмів навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації працівників. При цьому, основні заходи антикризового управління підприємством варто реалізовувати з точки зору бінарної системи впливу на діяльність підприємства, а саме, в площині мінімізації ризиків посилення процесів вимушеної трудової міграції зі сторони держави та, водночас, створення можливостей для підприємств забезпечувати їх достатньою кількістю працівників, спроможних виконувати поставлені завдання. Очевидно, що в умовах війни досягнути паритету надзвичайно важко,

проте, формування системи антикризового менеджменту на підприємстві спроможне забезпечити позитивний соціально-економічний ефект.

Таким чином, проведенні дослідження особливостей антикризового управління підприємством в умовах посилення процесів вимушеної трудової міграції населення України дозволяють констатувати, що вітчизняні підприємства зазнають вагомого дестабілізуючого впливу зі сторони вимушеного переміщення населення в межах країни.

Література:

1. Копитко М.І., Вінічук М.В. Антикризове управління енергетичними підприємствами в умовах економіки знань та інтелектуалізації менеджменту. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2023. Вип. 2. С. 26 – 35. URL: <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2023-2-4>.

Дратвер Д.Д.

здобувач вищої освіти гр. МЕ-20

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

Науковий керівник: доц. **Немченко Т.А.**

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах глобалізації та постійних змін на ринку інноваційна діяльність відіграє ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності та стійкого розвитку аграрних підприємств. Впровадження інновацій в агропромисловому комплексі України має свої особливості, зумовлені специфікою галузі та поточним станом її розвитку.

Нинішній рівень інноваційної активності аграрних підприємств в Україні залишається досить низьким. Через обмежені фінансові ресурси, недостатню державну підтримку та слабе науково-технічне забезпечення більшість суб'єктів господарювання в галузі не може дозволити собі впроваджувати новітні технології та розробки. Їм доводиться покладатися на запозичені, а не власні інновації, оскільки рівень фінансування науково-дослідної діяльності в аграрній сфері залишається невисоким [1, 2].

Спостерігається значна нерівномірність інноваційного розвитку в межах галузі. Великі агропромислові холдинги, які мають доступ до значних фінансових ресурсів та можливість залучати інвестиції, активніше впроваджують інновації порівняно з малими та середніми підприємствами. Вони встановлюють сучасне обладнання, застосовують передові агротехнології, займаються селекцією нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур [3].

Водночас, більшість дрібних фермерських господарств через нестачу коштів змушені обмежуватися використанням застарілої техніки та традиційних методів виробництва. Їхня низька інноваційна активність значно

знижує продуктивність та ефективність аграрного сектору в цілому [2]. Отже, попри наявний потенціал та перспективність аграрної галузі, в Україні нині спостерігається невисокий рівень інноваційної активності у цьому секторі. Тому перед державою стоїть завдання щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників за рахунок застосування комплексних заходів для подолання існуючих бар'єрів та створення сприятливих умов для інновацій, насамперед стимулювання тих видів інновацій, які є доступними для дрібних сільськогосподарських товаровиробників.

Одним із найбільш перспективних напрямів інноваційного розвитку аграрного сектору в даному контексті є цифровізація. Впровадження смарт-технологій, таких як системи точного землеробства, сенсорного моніторингу ґрунтів та погодних умов, інтелектуальні системи управління стадами, дозволить підвищити ефективність використання ресурсів, оптимізувати виробничі процеси та, що важливо, мінімізувати негативний вплив на довкілля. Крім того, агроінформатика та аналітика великих даних відкривають нові можливості для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на основі достовірної та актуальної інформації [4].

Актуальними для українського аграрного сектору є також екологічні інновації. Органічне землеробство, системи збереження та відновлення родючості ґрунтів, ресурсозберігаючі технології обробітку землі та зрошення дозволять мінімізувати негативний вплив на довкілля та забезпечити стійкість аграрного виробництва в умовах зміни клімату. Зростання попиту на екологічно чисту продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках робить екологічні інновації економічно вигідними для виробників [4, 5].

Нарешті, важливим напрямом є логістичні та маркетингові інновації. Оптимізація ланцюгів постачання, впровадження сучасних технологій зберігання та транспортування продукції, розвиток агроекспорту та просування на нові ринки збуту дозволять підвищити конкурентоспроможність вітчизняних аграрних товаровиробників. Інновації в маркетингу та брендингу агропродукції сприятимуть підвищенню її цінності та популяризації українських торгових марок на світовій арені [5].

Відповідно, приходимо до висновку, що для активізації інноваційної діяльності в аграрному секторі України необхідно створити сприятливе інституційне середовище, забезпечити належне фінансування науково-дослідних робіт, розвивати інноваційну інфраструктуру та налагодити ефективну взаємодію між науковими установами, бізнесом і державою. Лише за умови комплексного підходу до вирішення наявних проблем вітчизняні аграрні підприємства зможуть підвищити свою конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Література:

1. Чіков І. А. Оцінка рівня інноваційного потенціалу аграрних підприємств. *Підприємництво та інновації*. 2022. Вип. 23. С. 96-102.

2. Данько Ю. І., Ладика Н. М. Сучасні аспекти розвитку малого інноваційного підприємництва в аграрному секторі економіки. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2023. Вип. 1. С. 34-39.

3. Жеватченко В. С. Перспективи розвитку інноваційного потенціалу аграрних підприємств. *Регіональна економіка*. 2023. № 1. С. 119-125.

4. Шебанін В. С., Кормишкін Ю. А. Форми інноваційної активізації аграрного підприємництва в умовах цифрової трансформації економіки. *Економіка АПК*. 2019. № 10. С. 18-25.

5. Горобець Н. М., Хомякова Д. О., Стариковська Д. О. Перспективи використання цифрових технологій в діяльності аграрних підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_1_45

Доренська М. Ю.,
здобувач вищої освіти
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

ОСОБЛИВОСТІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ДЕРЖАВНІЙ УСТАНОВІ

Кадрова політика - це система принципів, стратегій, правил і процедур, що регулюють відносини між підприємством і персоналом. Основна мета кадрової політики полягає в тому, щоб забезпечити ефективне використання людських ресурсів підприємства та забезпечити взаємовигідні відносини між підприємством і його працівниками.

Як видно з рисунку 1.1. ряд внутрішній та зовнішніх факторів впливу впливають на неї та визначають якою саме вона буде.

Рисунок 1.1. Внутрішні та зовнішні фактори впливу на кадрову політику [2, с. 60]

Відповідно, кадрова політика державних установ має ряд особливостей, саме сформованих цими факторами та системою публічної служби. Адже в державних установах чітко регулюються відносини між державними службовцями та органами влади, ґрунтуючись на принципах конфіденційності, нейтралітету та професіоналізму.

Кадрова політика в розділі найму має враховувати специфічні кваліфікаційні вимоги до працівників, пов'язані з їхнім статусом та відповідальністю. Окрім цього особливістю є строковість окремих посад, що

пов'язано з політичними або організаційними чинниками. Кар'єрний розвиток передбачає нарощування рангів та базується на принципах заслугування та професійного росту. Державні установи влади можуть мати специфічні етичні стандарти та правила поведінки, які регулюють дії їхніх працівників у контексті владних відносин. Та і загалом кадрова політика часто підпорядкована політичним вимогам та стратегіям, що може впливати на процеси рекрутинг, ротації, звільнення та кар'єрного росту.

Література:

1. Новітні технології управління персоналом: навч. посіб. / І. М. Сочинська-Сибірцева, О. В. Сторожук, А. О. Доренська. – Кропивницький : ЦНТУ, 2023. – 278 с.
2. HR-менеджмент: навч. посіб. / І. М. Сочинська-Сибірцева, А. О. Доренська, Т. В. Тушевська. – Кропивницький : ЦНТУ, 2022. – 278 с.

Давиденко А.Р.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, група МІТ-23М
Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький

Науковий керівник:

Липчанський В.О.

кандидат педагогічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький

СТРЕС-ФАКТОРИ В ІТ-КОМПАНІЯХ ТА РОЛЬ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ У ЇХ ПОДОЛАННІ

Стреси та професійне вигорання є дуже небезпечними явищами, оскільки ведуть до зниження загальної продуктивності працівників, високого рівня помилок, плинності кадрів, проявів абсентеїзму, посилення дисбалансу роботи і життя, захворювань. Виснаження емоційних та енергетичних ресурсів працівника формує відчуття непотрібності професійного розвитку, знищує прагнення займатися діяльністю, яка донедавна була людині цікава.

Серед стрес-факторів, поширених в ІТ-компаніях, потрібно назвати високе навантаження та жорсткі дедлайни, незахищеність роботи, невизначеність та часті зміни, перманентні кризи, тривале сидіння за комп'ютером, невідповідність очікуванням, нездорова конкуренція в колективі, постійна напруга через необхідність опановувати нові навички та здобувати додаткові знання [1; 2].

Дійсно, ІТ-сфера постійно розвивається, тому на фахівців тисне необхідність постійно вчитися новому та виконувати проекти у короткі терміни. Атмосфера невизначеності та тривоги негативно впливає на психічний стан співробітників, а нездорова конкуренція шкодить командному духу. Робота за комп'ютером протягом довгого часу може призвести до проблем зі здоров'ям, таких як біль у спині, втома очей, порушення постави. Іноді очікування співробітників щодо роботи та кар'єри не відповідають реальності, що також призводить до розчарувань та стресу.

Виходячи з цього, можемо запропонувати активне використання практики самоменеджменту для подолання стресу. Чітке планування дня та тижня, розстановка пріоритетів, розумний розподіл завдань дають змогу оптимізувати навантаження та уникати дедлайнів. Корисне також делегування повноважень та звернення по допомогу до колег. Короткі перерви протягом дня, щоб відійти від комп'ютера та розслабитися, обід поза робочим місцем, перебування на свіжому повітрі, спорт, здоровий сон та харчування допомагають підтримувати фізичне та психічне здоров'я на належному рівні. Загалом, самоменеджмент – це постійний процес, який потребує зусиль та дисципліни. Але разом із тим – це ефективний інструмент, який дає змогу запобігти стресу, покращити емоційний стан та підвищити продуктивність працівників ІТ-компаній.

Література:

1. Савченко Д. ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ СЕРЕД ІТ-ФАХІВЦІВ: ЩО ЙОГО СПРИЧИНЯЄ ТА ЯК ЙОГО ЗДОЛАТИ. URL: <https://careers.computools.ua/burnout-in-it/>
2. Пацеля О. Сіла батареяка: що таке професійне вигорання та як його попередити. URL: <https://happymonday.ua/shho-take-profesijne-vygorannya>

Дротянік О.О.

бакалавр, спеціальність 073

Центру заочної та дистанційної освіти

Центральноукраїнського національного технічного університету

Науковий керівник:

Рябоволик Т.Ф.,

к.е.н., доцент,

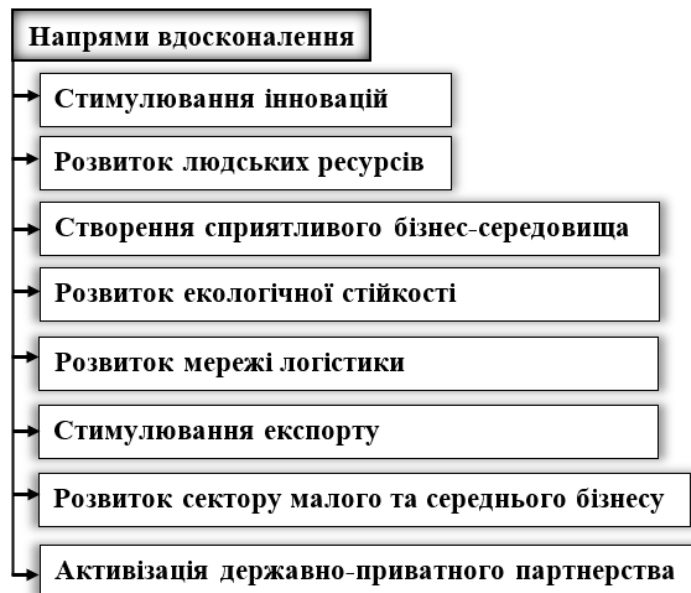
завідувачка кафедри “Економіка, менеджмент та комерційна діяльність”

Центральноукраїнського національного технічного університету

м. Кропивницький

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ

Управління промисловою діяльністю в умовах кризи є ключовим аспектом забезпечення стійкості та розвитку економіки країни. Комплексний підхід до управління вимагає впровадження інноваційних стратегій, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та ефективності промислового сектору. Наукова література пропонує кілька ключових напрямів для вдосконалення управління промисловою діяльністю України в умовах кризи [1;2;3]. На Рис. 1 наведені деякі напрями для вдосконалення управління промисловою діяльністю України.

Рис. 1. Ключові напрями вдосконалення управління промисловою діяльністю України

Джерело: складено авторами за матеріалами [1;2;3]

Стимулювання інновацій включає в себе збільшення обсягів інвестицій у дослідження та розвиток, сприяння впровадженню передових технологій та інноваційних процесів у виробництво. Це сприяє підвищенню продуктивності та якості продукції, а також розширенню ринків збуту.

Розвиток людських ресурсів передбачає інвестування у навчання та підвищення кваліфікації працівників, з метою забезпечення їхньої здатності ефективно впроваджувати нові технології та кращі практики у виробництво. Це дозволяє забезпечити конкурентоспроможність працівників на міжнародному ринку праці та підвищити інноваційність у виробництві.

Створення сприятливого бізнес-середовища полягає у зменшенні бюрократичних перешкод, спрощенні процедур отримання дозволів та ліцензій, а також зниженні податкових тягарів для підприємств. Це сприяє залученню інвестицій та розвитку малих та середніх підприємств, що є ключовим елементом промислової економіки.

Розвиток екологічної стійкості передбачає впровадження екологічно чистих технологій та зменшення викидів в атмосферу. Це не лише сприяє збереженню природних ресурсів, але й забезпечує відповідність міжнародним стандартам щодо екологічної безпеки та стійкого розвитку.

Розвиток мережі логістики передбачає покращення інфраструктури та логістичних послуг для забезпечення ефективної поставки сировини та готової продукції. Це сприяє зменшенню витрат та підвищенню швидкості обігу товарів, що є важливим для забезпечення конкурентоспроможності на ринку.

Стимулювання експорту передбачає підтримку експортерів через програми фінансової допомоги та просування українських товарів на зовнішніх

ринках. Це сприяє розширенню економічних можливостей та залученню іноземних інвестицій.

Розвиток сектору малого та середнього бізнесу передбачає підтримку малих підприємств через доступ до фінансових ресурсів та консультацій. Це сприяє зростанню конкурентоспроможності та стимулює інноваційні процеси у секторі.

Активізація державно-приватного партнерства включає співпрацю між урядом, бізнесом та академічними установами для спільного вирішення проблем та впровадження стратегій розвитку.

Отже, за умови реалізації належним чином зазначених напрямків, допоможе підвищити стійкість промислового сектору України в умовах кризи та сприятиме його подальшому розвитку.

Література:

1. Удосконалення стратегічного управління інвестиційною діяльністю промислових підприємств як фактор сталого розвитку в умовах кризи. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/11/23/6667> (дата звернення 17.04.24)
2. Мистецтво антикризового управління від ризиків до контролю: огляд методів і напрямків. URL: <https://www.mdpi.com/2078-2489/12/1/18> (дата звернення 17.04.24)
3. Development of the Financial Control System in the Company in Crisis. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/caca/bf6211dcc3efb9d5bc948feff2de36e86a0f.pdf> (дата звернення 17.04.24)

Демешко О.Ю.

здобувач вищої освіти група МiТ-23М

Центральноукраїнський національний технічний університет

м.Кропивницький

Науковий керівник:

Горпинченко О.В. к.е.н., доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м.Кропивницький

МЕТОДИ АНАЛІЗУ РИНКУ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКТІВ В ІТ СФЕРІ

В сучасному світі інформаційних технологій важливою складовою успіху є аналіз ринку та оцінка конкурентоспроможності продуктів. ІТ-сфера відрізняється високою динамікою, швидкими змінами та постійною конкуренцією. По-перше, ІТ-ринок відіграє ключову роль у впровадженні нових технологій та розробці інноваційних продуктів. Відкритість ринку створює умови конкуренції та стимулює компанії до пошуку нових рішень. По-друге, ІТ-ринок є важливим каталізатором економічного зростання та розвитку. Крім того, ІТ-індустрія впливає на інші галузі, забезпечуючи їхню інтеграцію в цифровий світ та оптимізацію їхніх процесів[2].

У такому середовищі ефективний аналіз ринку стає ключовим для розробки та підтримки успішних продуктів і послуг.

Першим етапом аналізу ринку є збір та оцінка даних. Цей етап включає в себе дослідження попиту на конкретні IT-продукти, аналіз потреб цільової аудиторії та визначення тенденцій ринку. Дані про конкурентів, їхні продукти та стратегії також є важливим елементом аналізу.

Далі необхідно провести SWOT-аналіз (аналіз сильних сторін, слабких сторін, можливостей та загроз) для визначення внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на продукт [1]. Це допомагає зрозуміти, що робить продукт унікальним, а також визначити можливість уникнення загроз та використання можливостей для покращення.

Для більш глибокого розуміння ринкових тенденцій та позиціонування продукту можна використовувати аналіз портфеля продуктів, аналіз конкурентного середовища та аналіз трендів в галузі IT.

Важливо також звернути увагу на методи оцінки конкурентоспроможності продукту. Такі методи включають порівняльний аналіз з аналогічними продуктами конкурентів, оцінку вартості продукту для клієнтів та аналіз задоволеності клієнтів.

Ефективний аналіз ринку та конкурентоспроможності є важливим етапом в розвитку та успіху IT-продуктів. Він допомагає компаніям уникнути ризиків, зрозуміти потреби ринку та розробити стратегії для досягнення конкурентної переваги.

Література:

1. Горпинченко О.В. SWOT-аналіз процесу трансформації професійного розвитку працівників в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. №2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6913>.
2. Emiliya Ohar, Olena Karpil, Nataliia Mykhailiuk, Olha Horpynchenko, Andriy Lynda (2022) The Use of Digital Marketing Tools for the Transformation of Brand Communications in the Modern Conditions of the Advertising Business. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 22 No. 11 pp. 733-738. http://paper.ijcsns.org/07_book/202211/202211102.pdf

Зарудній Б. В., здобувач вищої освіти
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

РОЗБУДОВА ДІДЖИТАЛ-МАРКЕТИНГУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Діджитал-маркетинг грає дуже важливу роль у сучасному підприємстві в окресленні онлайн присутності, залученні клієнтів, розкриває нові комерційні можливості, виводить на новий рівень аналітику та всі метричні розрахунки підприємства, підвищує впізнаваність бренду та глибину спілкування з клієнтом. На сьогодні діджитал-маркетинг є ключовим елементом стратегії

маркетингу сучасного підприємства, допомагаючи залучати клієнтів, розвивати бізнес та підвищувати конкурентоспроможність.

В рамках бакалаврської роботи вивчається діджитал-маркетинг будівельних підприємств. В результаті такого дослідження можемо окреслити, що діджитал-маркетинг для будівельного підприємства полягає в тому, що цей сектор може використовувати цифрові технології для досягнення різних маркетингових цілей.

Першочергово, виникає можливість візуалізації проектів, використовуючи комп'ютерну графіку, відео та інші цифрові формати, що дозволяє потенційним клієнтам краще уявити собі кінцевий результат.

Вибір цифрових каналів комунікації (електронна пошта, соціальні медіа та веб-сайти) дозволяє будівельним компаніям ефективно спілкуватися з потенційними та існуючими клієнтами, надсилаючи їм інформацію про нові проекти, акції та інше. Будівельні компанії можуть використовувати онлайн-маркетплейси для просування своїх послуг та продуктів, що дозволяє їм залучати нових клієнтів та розширювати свій бізнес. Не менш важливим елементом діджитал-маркетингу для будівельних компаній є оптимізація свого веб-сайту для пошукових систем (SEO) та створення цікавого та корисного контенту, що допомагає привертати цільову аудиторію та підвищувати усвідомленість бренду.

Для вимірювання ефективності своїх маркетингових заходів будівельні компанії можуть використовувати різноманітні інструменти діджитал-аналітики, що дозволять їм зрозуміти, які канали та стратегії працюють краще всього, візуалізувати цей процес та вибудувати більш ефективну стратегію просування на ринку.

У цілому, діджитал-маркетинг дозволяє будівельним компаніям ефективно використовувати цифрові технології для залучення клієнтів, підвищення впізнаваності та довіри до бренду, розвитку конкурентоспроможного бізнесу.

Література:

1. Digital Marketing: Integrating Strategy, Sustainability / К. Хортон, А. Кауфман, М. Солтаніфар ; Taylor & Francis, 2023 – 486.

Іконніков Д.О.

здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

Науковий керівник:

Липчанський В.О. к.п.н., доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

СТАН РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Будь-яке бізнесове утворення (підприємство, організація), що мають на меті отримання прибутку постійно перебуває у стані конкурентної боротьби. Глибокі знання про маркетинг та розуміння шляхів його реалізації, а також грамотне впровадження допомагає підприємству набутти конкурентні переваги на ринку товарів та послуг.

Для вітчизняних підприємств додатковим викликом стало функціонування в умовах воєнного стану, коли підприємства піддаються не тільки фінансово-економічним загрозам, а й фізичним, де основні фонди можуть бути пошкодженими або зруйнованими у будь-який момент.

Проте український бізнес розвивається, пристосовуючись до викликів сьогодення. Так, розвиток маркетингової діяльності на підприємствах в умовах війни має свої особливості, основні з яких наступні:

- адаптація маркетингових стратегій до нових умов, враховуючи зміни в економічному та політичному середовищі, а також потреби і настрої споживачів в умовах війни;
- зміна поведінки споживачів та їхніх потреб або взагалі зміна цільової аудиторії;
- збереження довіри та репутації підприємства шляхом декларування своїх позицій, активізації волонтерської діяльності, підтримки споживачів тощо;
- ймовірна зміна продуктової лінійки або адаптація існуючої до нових умов. Наприклад, зміни в політиці та економіці можуть вимагати переорієнтації на виробництво товарів або послуг, які відповідають потребам та запитам ринку в умовах війни;
- збільшення використання онлайн-каналів та зменшення використання інструментів традиційного маркетингу. Це може включати використання соціальних мереж, електронної комерції та інших цифрових інструментів для залучення та утримання клієнтів;
- забезпечення максимальної стабільності цін та надійного постачання, що вимагає перегляду логістичних та постачальницьких ланцюгів та пошук нових шляхів забезпечення стабільності виробництва та постачання та ін.

Всі перераховані вище процеси повинні бути вивченими, їх реалізація організована, скоординована та проконтрольована. Ці функції виконує менеджмент підприємства. Відповідно, потребує вивчення така ланка управлінської діяльності, як маркетинговий менеджмент.

За тлумаченням О. С. Борисенко «маркетинговий менеджмент необхідно розуміти як логічно побудовану послідовну систему управління, яка є основним типом системи менеджменту, спрямованої на досягнення цілей бізнесу та на задоволення потреб цільового ринку і досягнення його цілей» [2, с.11-12].

Маркетинговий менеджмент допомагає підприємствам ідентифікувати цільові аудиторії, розробляти продукти та послуги, які відповідають їхнім потребам, ефективно просувати свої пропозиції на ринку, встановлювати та підтримувати позитивний імідж бренду, а також забезпечувати взаємодію з клієнтами на всіх етапах взаємодії. Управління маркетингом дозволяє підприємствам ефективно адаптуватися до змін на ринку, забезпечувати стабільний розвиток та збільшення конкурентоспроможності в умовах постійних викликів та невизначеності.

Наразі розвиток маркетингового менеджменту стикається з рядом проблем, які ускладнюють ефективне функціонування бізнесу, серед них:

1. Нестабільність економічної ситуації. Воєнний конфлікт призводить до нестабільності національної економіки, що ускладнює планування та реалізацію маркетингових стратегій. Коливання курсу валют, зміни в податковій політиці та інші економічні чинники можуть впливати на вартість товарів і послуг, споживчі можливості та загальну споживчу довіру.

2. Зміна пріоритетів у витратах споживачів.

3. Збільшення ризиків для бізнесу, а саме: можливість обмежень у виробництві та постачанні, зміни в законодавстві та регулюванні, а також загрози кібербезпеки та втрати інвестицій.

4. Погіршення іміджу бренду. Оголення суспільних нервів призводить до різкого ставлення до рекламної діяльності бізнесу, висловів, менеджменту підприємств.

5. Необхідність адаптації до нових реалій. Підприємства повинні швидко адаптуватися до нових реалій військового конфлікту та розвивати нові стратегії маркетингового менеджменту, які враховують ці умови та вимоги ринку.

Також, було відзначено, що у більшості підприємств відсутні або не до кінця розвинуті організаційні структури для управління маркетинговими відділами [1]. А це означає, що немає чітких схем для розробки, впровадження та контролю маркетингових стратегій і проектів. Деякі керівники не проявляють достатнього інтересу до розвитку довгострокових маркетингових відносин, аргументуючи це нестабільністю на ринку.

Таким чином, період війни в Україні ставить перед підприємствами складні виклики, які вимагають гнучкості, швидкого реагування та ефективного управління маркетингом для забезпечення стабільності та успішності в умовах несприятливого економічного та політичного середовища.

Література:

1. Зернюк О.В., Кійко А.В. Проблеми та особливості управління маркетинговою діяльністю в нестабільних ринкових умовах. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 468–473. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/77.pdf (дата звернення: 05.04.2024).
2. Маркетинговий менеджмент: навч. посібник / О. С. Борисенко, А. В. Шевченко, Ю. В. Фісун, О. М. Крапко. К.: НАУ, 2022. 204 с.

Клявіна О.К.

здобувачка гр. МЕ-22

Андрощук І.О.

канд. екон. наук., доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

М. Кропивницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану, функціонування органів місцевого самоврядування набуває особливого значення. Вони стають ключовими елементами в системі управління державою, виконуючи важливі завдання забезпечення безпеки, стабільності та благополуччя її громадян. Ці органи відіграють важливу роль у координації дій між центральним урядом та місцевими громадами, а також у вирішенні конкретних питань, що виникають внаслідок воєнного стану, забезпечуючи ефективне виконання законів та нормативних актів, що регулюють життя суспільства загалом, а також здійснюють контроль за їх дотриманням.

Однак, воєнний стан ставить перед органами місцевого самоврядування ряд викликів. Не дивлячись на які, останні повинні бути готовими працювати в умовах обмеженості ресурсів, посиленої небезпеки та збільшеного тиску, що вимагає високого рівня гнучкості, рішучості та здатності швидко адаптуватися до змінюваних обставин. Здійснюючи аналіз особливостей функціонування органів місцевого самоврядування в нових реаліях сьогодення, вважаємо за доцільне, розглянути в чому особливості воєнного стану загалом та яким чином останній впливає на діяльність відповідних структур.

Воєнний стан є особливим юридичним режимом, в межах якого місцеві громади виступають опорними пунктами протистояння збройній агресії. Так, режим воєнного стану мав значний вплив на діяльність органів місцевої влади з 24 лютого 2022 року. Зокрема, згідно з пунктом 2 Указу Президента України №64/2022, органам місцевого самоврядування було надано доручення виконувати дії та повноваження, передбачені Законом України “Про правовий режим воєнного стану”, необхідні для забезпечення оборони країни, захисту безпеки громадян та інтересів держави [3].

На територіях, де введено воєнний стан, щоб забезпечити виконання Конституції та Законів України, виконання та застосування заходів правового режиму з питань воєнного стану, оборони, цивільного захисту, охорони

громадського порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян, Президент України може створювати тимчасові органи державної влади - органи військового управління. Військова адміністрація створюється в одному або кількох населених пунктах (селах, селищах, містах), у яких сільські, селищні, міські ради або їх органи управління не здійснюють свої повноваження, або відмовляються від виконання повноважень чи припиняють свої повноваження які визначені Конституцією та законами України [4].

У період війни, структури місцевого самоврядування займаються виконанням додаткових завдань, а саме: співпрацюють з військовими адміністраціями та військовим командуванням, координують свою роботу і, при необхідності, домовляються про перерозподіл деяких повноважень. Ця система дозволяє швидко організувати захист населених пунктів, виділити для цього всі необхідні ресурси, активно інформувати населення та зберегти життя і здоров'я громадян.

З огляду на реформу децентралізації в Україні, яка розпочалася у 2015 році, саме територіальні громади виступають тією одиницею органів місцевого самоврядування, які й виконують функцію держави на місцях, що актуалізує вивчення сутності територіальних громад загалом.

Сьогодні багато галузей науки та академічних дисциплін вивчають поняття та суть категорії «територіальна громада». Різні аспекти територіальної громади розглядаються в філософії, соціології, політології, економіці, правознавстві, географії та інших галузях. Враховуючи це, важливо використовувати інтегрований підхід при вивченні поняття та сутності категорії «територіальна громада». Група дослідників під керівництвом Д. Барнса розглядала категорію «громада» або «спільнота» у таких контекстах:

- Перше - це демонстрація історичного існування громади як окремої групи з власною культурою, традиціями, історією та звичаями;
- Друге - врахування цієї спільноти як мережі зв'язків між її членами (сімейні зв'язки, співжиття на спільній території, приналежність до певної соціальної групи тощо).
- Третє - врахування спільноти в цілому, коли йдеться про переваги, які вони отримують від суспільства;
- Четверте – це необхідність розвитку громади для забезпечення участі місцевих інституцій у життєзабезпеченні громади, виробничих і політичних процесах;
- П'яте - це важливість залучення громади до надання державних послуг, участі місцевих інституцій у забезпеченні життя громади та виробничих процесах [5].

Термін «територіальна громада» має декілька визначень, які важливо враховувати. Як зазначає О.В. Батанов, основоположною складовою місцевого самоврядування є територіальна громада, яка складається з людей, які добровільно проживають і працюють на території села, селища, міста. Це можуть бути іноземці, особи без громадянства, біженці та вимушені переселенці, які сплачують комунальні податки, мають спільну комунальну власність, володіють нерухомістю на певній території, вирішують місцеві

питання безпосередньо або через створені ними муніципальні структури, мають системні індивідуальні територіальні зв'язки [2].

В поточній діяльності надзвичайно важливою стала робота органів місцевого самоврядування з внутрішньо переміщеними особами. Особливо це актуально для територій країни, розташованих поблизу кордонів з Польщею, Молдовою, Угорщиною, Словаччиною та Румунією. Саме тому важливо було подбати про те, щоб внутрішньо переміщені особи були зареєстровані з належним статусом, виданими довідками, розподіленою та розміщеною гуманітарною допомогою, зареєстрованими виплатами тощо.

У світлі викликів, перед якими стоять місцеві органи влади, необхідно розглянути можливість використання їх потенціалу, що можливо шляхом врахування нових обставин воєнного часу в Україні та поствоєнного відновлення. Наприклад, голова підкомітету з питань адміністративно-територіального устрою Комітету з актуальних проблем права та публічного управління Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування пропонує наступне бачення регіональної політики, а саме: якщо раніше території розподіляли за географічними та рельєфними критеріями (наприклад, гірські райони), то зараз ключовим елементом є безпека та відстань від військових сил агресора [1].

Отже, місцеве самоврядування в Україні показало високу ефективність у своїй роботі в умовах воєнного стану. При необхідності одночасного вирішення декількох складних завдань, продуктивність співпраці між органами державної влади, керівництвом територіальних громад та представниками громадських і волонтерських організацій залишається на високому рівні. Це дозволяє уникнути гострих кризових ситуацій при забезпеченні життєдіяльності громади, що підкреслює значущість місцевого самоврядування як важливого компонента та підтримує функціонування держави в цілому. Війна в Україні виявила ряд переваг самоорганізації громадян у порівнянні з централізованим управлінням. Поряд із тим, важливим аспектом подальшого розвитку територій є врахування можливостей розвитку в таких сферах як: приваблення інвестицій для відновлення інфраструктури та соціально значущих об'єктів; залучення внутрішньо переміщених осіб до роботи в громадах, використовуючи їх кваліфікацію, досвід, компетенції та потенціал для їх асиміляції та постійного проживання на визначеній території, що дасть змогу забезпечити поствоєнне відновлення території у найближчий період.

Література:

1. Дорофєєв О., Дубинка О. Особливості функціонування та потенціал місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Repository (electronic archive of open access) of the State Biotechnological University: Home. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/45284/1/apie_2023_1-2_19.pdf (дата звернення: 16.04.2024).

2. Павлович-Сенета Я., Лепіш Н. Територіальні громади в умовах воєнного стану в Україні: адміністративно-правове забезпечення та особливості функціонування. URL:

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/60048/1/267567-Текст%20статті-617284-1-10-20221121.pdf> (дата звернення: 16.04.2024).

3. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022: станом на 13 лют. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 16.04.2024).

4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII: станом на 19 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 16.04.2024).

5. Тимечко І. Узагальнення підходів щодо сутності територіальної громади України. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2017. № 1(7). С. 165.

Кураксін П.Є.,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група МЕ-20
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький
Науковий керівник:
Сторожук О.В.
кандидат економічних наук, доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМЕНШЕННЯ ШКІДЛИВОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА УСПІШНІ КЕЙСИ

Зростаюча актуальність екологічної та соціальної відповідальності в Україні та за її кордоном викликана зміною клімату та екологічними проблемами, соціальною нерівністю, глобалізацією, зростанням еко-свідомості та відповідальності, стрімким розвитком технологій. Окремий вагомий вплив на піднесення ролі соціальної відповідальності, а саме екологічної її складової, чинить війна в Україні. Так, у травні 2022 року Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) провів опитування щодо з'ясування поглядів українців на екологічні наслідки війни, за результатами якого виявилось, що більше половини (а саме – 55%) опитаних громадян України переймаються цими проблемами, вивчаючи інформацію про забруднення довкілля внаслідок війни [5].

Станом на жовтень 2023 року Міністерство довкілля та природних ресурсів України оцінює збитки від варварських дій окупантів у 2 108 млрд гривень [1].

Війна спричинила значну шкоду довкіллю та погіршила соціальні умови в Україні. Немає сумнівів в тому, що відновлення нашої держави після війни має відбуватися на підґрунті вивчення успішних кейсів екологічно відповідальних підприємств та із застосуванням інноваційних підходів. В цьому зв'язку корисним може бути вивчення практики компаній України, які в умовах війни демонструють свою життєстійкість і дбають про екологію.

Зауважимо, що з урахуванням викликів часу, багато українських компаній пріоритезують практики соціальної відповідальності, що стосуються допомоги військовим, вимушено переміщеним особам та захисту безпеки своїх працівників. Водночас є приклади того, як українські компанії дотримуються у своїй діяльності принципів сприяння охороні довкілля, застосовуючи інноваційні підходи.

Так, компанія сфери ритейлу «Епіцентр К» поряд із ініціативами, які пов'язані із обороною, спортом, освітою, медициною, значну увагу приділяє екологічній політиці, задаючи новітні екологічні тренди. Зокрема, у фокусі уваги компанії «Епіцентр К» знаходяться відновлювальна енергетика, зарядні станції для електромобілів, використання вторинної сировини (переробка макулатури). Досить вже тривалий час реалізується екопроект із переробки використаних батарейок «Батарейки, здавайтесь!». Значні зусилля приділяються також діяльності стосовно скорочення споживання пластикової тари та упаковки [2].

Наведемо ще приклад. Так, у 2021 році компанія «Нафтогаз України» поставила амбітну ціль зі зниження до нетто-нуля викидів парникових газів від операційної діяльності до 2040 року [3]. Компанія відстежує та знижує прямі викиди парникових газів, зменшуючи негативний вплив на навколишнє середовище та скорочуючи неефективні витрати ресурсів.

Агроіндустріальний холдинг МХП проводить системну роботу, підтримуючи громади. Так, у вересні 2022 року за участі благодійного фонду «МХП-Громаді», зокрема відбувся запуск грантового конкурсу «Сади для перемоги» [4]. Такий проєкт націлений як на досягнення соціально-економічного ефекту (продовольча безпека громад, розвиток сільського господарства, зростання зайнятості населення), так і на збереження довкілля.

Окрім цього, згадані українські компанії проводять навчальні тренування для персоналу щодо екологічних питань, застосовують екологічне маркування, спрямовують свою діяльність на зменшення споживання енергії.

Отже, вивчення інноваційних підходів та успішних кейсів, які реалізуються в моделі соціальної відповідальності для зменшення шкідливого впливу на довкілля, є актуальними та необхідними. Їх застосування в практичній діяльності інших підприємств, а також реалізація додаткових програм, що стимулюють покупців продукції до відповідального споживання та використання екологічно чистих товарів завдяки рекламі та освітнім програмам дадуть змогу компаніям активізувати свою діяльність у напрямку підвищення ековідповідальності, знизити ризики, пов'язані з екологічними та соціальними проблемами та сприяти сталому розвитку.

Література:

1. Довкілля – мовчазна жертва війни: як російська армія вчиняє екологічні злочини й порушує права людини. URL: https://lb.ua/blog/dmytro_lubinetz/581276_dovkillya_movchazna_zhertva_viyni_yak.html (дата звернення: 1.04.2024).

2. Офіційний сайт компанії «Епіцентр К». URL: <https://epicentrk.ua/ua/about/ekopolityka/> (дата звернення: 5.04.2024).
3. Офіційний сайт компанії «Нафтогаз України». URL: <https://www.naftogaz.com/> (дата звернення: 5.04.2024).
4. Підтримка сільського господарства: «МХП-Громаді» запустив грантовий конкурс «Сади для перемоги». URL: <https://unn.ua/news/pidtrimka-silskogo-gospodarstva-mkhp-gromadi-zapustiv-grantoviy-konkurs-sadi-dlya-peremogi> (дата звернення: 6.04.2024).
5. Україна, війна, довкілля. Чи знає Захід про екологічні наслідки війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/8/691294/> (дата звернення: 5.04.2024).

Кривохижа В.Ф.
студентка гр. БЕ 21
Відокремлений структурний підрозділ
“Кропивницький інженерний фаховий коледж
Центральноукраїнського національного технічного університету”
м. Кропивницький, Україна

ВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНОМУ СТАНІ УКРАЇНИ ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА DATA-АНАЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ

Ведення міжнародного бізнесу в Україні нині пов'язане з низкою унікальних проблем, обумовлених поточною політичною та економічною ситуацією в країні. Проте завдяки впровадженню DATA-аналітики українські компанії можуть отримати значні конкурентні переваги та досягти успіху на міжнародному ринку [2].

DATA-аналітика може допомогти українським компаніям мінімізувати ризики та максимізувати можливості в міжнародному бізнесі. Наприклад:

- аналіз ризиків: за допомогою DATA-аналітики можна ідентифікувати та оцінити політичні, економічні та інші ризики, пов'язані з веденням бізнесу в Україні. Це дозволяє компаніям приймати обґрунтовані рішення щодо інвестування, розширення та ведення торгівлі;

- оптимізація ланцюгів постачання: DATA-аналітика може допомогти компаніям оптимізувати свої ланцюги постачання, знаходячи альтернативні маршрути доставки;

- персоналізація маркетингу та продажів: за допомогою аналізу даних про клієнтів компанії можуть створювати персоналізовані маркетингові кампанії та пропонувати продукти та послуги, які відповідають потребам клієнтів;

- виявлення шахрайства: DATA-аналітика може допомогти компаніям виявити та запобігти шахрайству в таких сферах, як фінанси, страхування та електронна комерція;

- підтримка прийняття кращих рішень: DATA-аналітика може допомогти керівникам компаній приймати кращі рішення щодо всіх аспектів бізнесу, від стратегії та маркетингу до виробництва та управління персоналом.

Етапи впровадження DATA-аналітики:

- 1) визначення цілей та завдань;
- 2) збір та підготовка даних;
- 3) аналіз даних;
- 4) впровадження результатів.

Незважаючи на значні виклики, український бізнес має ряд перспектив для успішного ведення міжнародної діяльності:

- зростаючий попит на українські продукти та послуги: світовий попит на українські товари, такі як сільськогосподарська продукція, ІТ-послуги, сталь та метали, зростає;
- доступ до нових ринків: Україна має доступ до нових ринків завдяки вільним торговим угодам з Європейським Союзом та іншими країнами;
- талановиті кадри: Україна володіє значним потенціалом кваліфікованих кадрів;
- низька вартість робочої сили: Порівняно з багатьма розвиненими країнами, вартість робочої сили в Україні залишається низькою, роблячи країну привабливим місцем для іноземних інвестицій [3].

Загалом, DATA-аналітика має потенціал стати потужним рушієм успішного ведення міжнародного бізнесу в Україні. Завдяки впровадженню DATA-аналітики українські компанії можуть не лише подолати поточні виклики, але й відкрити для себе нові можливості для зростання та процвітання на міжнародній арені [1].

Література:

1. Датааналітик [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/data-analyst-excel> (дата звернення 14.04.2024)
2. Міжнародний бізнес в Україні: умови та особливості розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19358/#google_vignette (дата звернення 14.04.2024)
3. Розвиток міжнародного бізнесу в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/20850/1/45-46.pdf> (дата звернення 14.04.2024)

Красовський Р. В.
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:

Сочинська-Сибірцева І. М.
канд. екон. наук., доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

ФОРМОУТВОРЮЮЧІ ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНОЇ УСТАНОВИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В системі публічного адміністрування відбуваються кардинальні зміни пріоритетів і стратегій управління, що обумовлені форс-мажорними

обставинами та загрозами безпеці функціонування.

Воєнний стан створює складні умови для державних установ, особливо в контексті управління та збереження персоналу [1].

Представлені тези спрямовані на підвищення уваги до проблеми вибору ефективної кадрової політики в умовах воєнного стану та визначення ключових чинників її формування.

Питанням вибору активної кадрової політики приділяється достатньо уваги в теоретико-практичних дослідженнях науковців за всіх часів. Значна кількість наукових робіт присвячена розгляду широкого кола питань, щодо опису типів кадрової політики, характеристики механізму синхронізації кадрової політики і стратегії розвитку державної установи, визначення впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на вибір кадрової стратегії державної установи.

Проте, переважна більшість науково-практичних досліджень фокусується на кадровій політиці у мирний час та в умовах стабільності, обмежене число наукових робіт присвячено проблемам управління персоналом під час кризових ситуацій, зокрема воєнного стану.

Недостатнє розуміння особливостей і вимог публічного управління та адміністрування під час воєнного стану, відсутність чіткої стратегії щодо формування та впровадження ефективної кадрової політики в умовах форс-мажору призводить до ризиків втрати кваліфікованого персоналу державних установ.

Бачення авторів у вирішенні визначеної проблеми полягає у наступному:

- дослідження ключових чинників формування ефективної кадрової політики, адаптованої до умов воєнного стану;
- посилення кадрових заходів у напрямку збереження персоналу та гарантії безпеки і благополуччя;
- залучення до публічного управління та адміністрування експертів з досвідом управління в умовах кризи та критичних ситуацій.

Серед ключових чинників формування кадрової політики державної установи доцільно визначити наступні:

1. Стратегічні цілі. Кадрова політика повинна відповідати стратегічним цілям установи. Наприклад для організації з високим рівнем інновацій вагомим фактором в процесі пошуку кандидатів буде гнучке мислення, високий рівень творчості та ініціативності.

2. Правове середовище. Законодавство та регулятивні вимоги можуть обмежувати або визначати параметри кадрової політики, наприклад, стосовно рівня зарплат, відпусток, безпеки праці тощо.

3. Фінансові обмеження. Бюджетні обмеження можуть впливати на кадрову політику, змушуючи установу шукати більш ефективні та економічні методи набору, збереження та розвитку персоналу.

4. Культура організації. Цінності, правила та норми установи визначають, який тип виконавців вона привертає та за допомогою яких технологій впливає на професійні компетентності і моральні якості держслужбовців.

5. Ринкові умови. Попит та пропозиція на ринку праці можуть впливати

на кадрову політику. Умови конкуренції за таланти можуть змусити установу звертати більшу увагу щодо задоволення та мотивації персоналу.

6. Технологічний прогрес. Швидкий розвиток технологій потребує змін у навичках та компетенціях персоналу. Кадрова політика повинна відповідати цим змінам, наприклад, шляхом надання персоналу доступу до навчання новим технологіям.

7. Диверсифікація та інклюзивність. Державні установи останнім часом обирають політику залучення і збереження різноманітних та інклюзивних команд, що відображають соціальну та культурну різноманітність суспільства.

Зазначені чинники можуть варіювати залежно від конкретної державної установи та контексту, в якому вона функціонує.

Механізм формування ефективної кадрової політики державної установи доцільно будувати за такими кроками: аналіз стратегії розвитку установи, оцінка поточного стану, визначення кадрових потреб, розробка кадрової стратегії, вибір і реалізація кадрової політики, моніторинг та оцінка результатів.

Практика діяльності державних установ доводить, що ключовим чинником забезпечення успішного розвитку та досягнення стратегічних цілей виступає висококваліфікований, залучений і задоволений персонал [2, с. 49-55].

Отже, основними формоутворюючими чинниками ефективної кадрової політики державної установи в умовах невизначеності мають бути:

- акцент на утримання та розвиток талановитих співробітників;
- орієнтація на цифрові технології та інновації;
- гнучкість та адаптованість;
- залучення в державні установи прогресивної молоді;
- розвиток корпоративної культури та організаційних цінностей.

Література:

1. EMA Partners International, executive search & leadership advisory : HR у час війни 2022 URL:<https://www.ema-partners.com/europe/ukraine>
2. Сибірцев В.В., Сочинська-Сибірцева І.М. Креативні технології адаптації персоналу в умовах форс-мажору. Центральноросійський науковий вісник. Економічні науки : зб. наук. пр. Кропивницький: ЦНТУ, 2022. Вип. 8 (41). с. 49-55. URL: [http://economics.kntu.kr.ua/archive/8\(41\)/41_Sybirtsev.htm](http://economics.kntu.kr.ua/archive/8(41)/41_Sybirtsev.htm)

Кривенко А. О.

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група МЕ-20
Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький
Науковий керівник:

Заярнюк О. В.

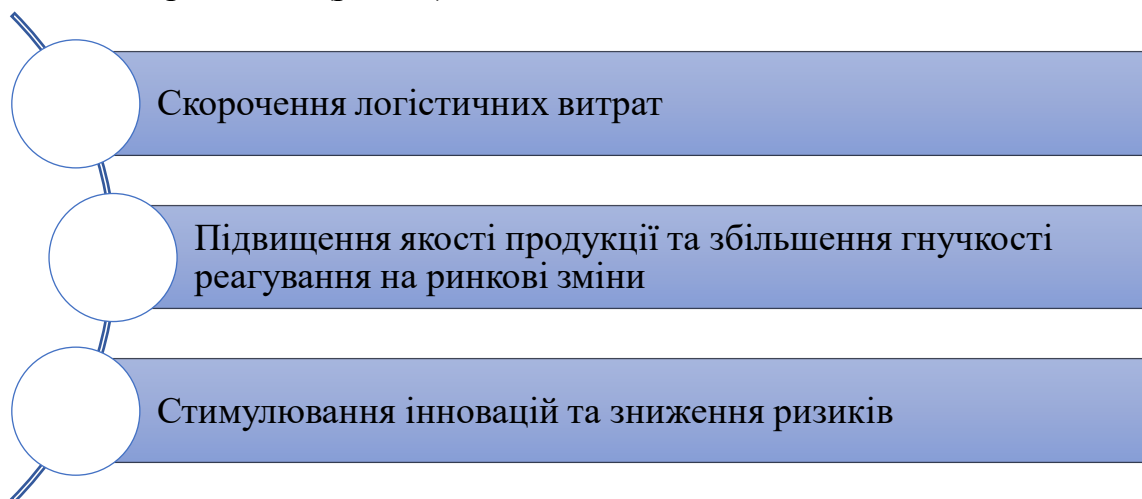
кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

ОЦІНКА ПОТЕНЦІЙНИХ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ В ЛОГІСТИЧНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

Постачальники займають важливе місце у логістичній системі підприємства. Вони здійснюють вчасне постачання сировини та матеріалів для виробництва продукції чи послуг, забезпечують якість матеріалів і продуктів для виготовлення високоякісної продукції, беруть участь у програмах управління запасами (прогнозування попиту та оптимізація запасів), співпрацюють у стратегічному плануванні підприємства, надаючи інформацію про нові матеріали або технології, які можуть покращити виробничі процеси.

Підприємства, прагнучи знизити ризики, часто встановлюють стійкі та надійні взаємовідносини з кількома постачальниками. Для забезпечення ефективного планування логістичної системи підприємства розробляється система планування, що представляє собою структуровану систему різних видів планів. Виходячи з таких позицій, оцінка потенційних постачальників є актуальним питанням. Вона спрямована на досягнення таких важливих цілей діяльності підприємства (рис. 1.).

Рис.1. Цілі оцінювання постачальників у логістичній системі підприємства

Джерело: складено авторами на основі [1; 2]

Вибір найбільш ефективних постачальників може суттєво знизити логістичні витрати підприємства: ціну матеріалів та сировини, транспортні та складські витрати, а також витрати, які підприємство здійснює на управління запасами матеріальних цінностей.

Співпраця з надійними постачальниками, які надають високоякісні матеріали, сприяє підвищенню загальної якості продукції підприємства, а сформована диверсифікована база постачальників забезпечує підприємству більшу гнучкість у реагуванні на зміни ринкового попиту чи перебої в ланцюжку постачання.

Деякі постачальники можуть запропонувати інноваційні продукти або послуги, які відповідно у подальшому вплинуть на формування нових конкурентних переваг підприємства та появу нових продуктів чи послуг [3]. Ретельна оцінка потенційних постачальників дає змогу виявити та пом'якшити ризики, пов'язані з ланцюжком постачання, зокрема такі, як перебої в постачанні, неякісні матеріали та шахрайство.

Серед методів оцінки потенційних постачальників, які на наш погляд, є доцільними для застосування у практиці господарювання сучасних підприємств, варто, насамперед, назвати SWOT-аналіз, який дозволяє оцінити сильні та слабкі сторони кожного окремого постачальника, можливості та ризики співпраці із ним. Можна також використовувати систему бальних оцінок, тобто оцінювання потенційного постачальника в балах за різними критеріями, такими як ціна, якість, історія відносин та репутація, дотримання етичних стандартів у бізнес-практиках, географічна доступність.

Доцільним є також проведення аудиту постачальників для оцінки перспектив співпраці з ними. При цьому автоматизована сегментація постачальників за допомогою спеціального алгоритму, який аналізує доступну інформацію і класифікує їх, дає змогу ідентифікувати ключових партнерів, взаємодія з якими приносить підприємству найбільшу вигоду.

Залежно від потреб підприємства, особливостей розвитку галузі та ринкових умов господарювання підприємство може обрати той чи інший підхід до оцінювання постачальників, або застосовувати їх у комплексі.

Література:

1. Жарська І.О. Логістика: навч. посіб. Одеса: ОНЕУ, 2019. 209 с.
2. Логістика : навч. посіб. [для здобувачів закладів вищої освіти] / Л. С. Безугла, Н. І. Юрченко, Т. В. Ільченко, І. М. Пальчик, Д. В. Воловик ДДАЕУ. – Дніпро : Пороги, 2021. 252 с. URL: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/4959>
3. Remyha Y., Zaiarnik O., Lozova T., Trushkina N., Yakushev O., Korovin Y. Energy-saving technologies for sustainable development of the maritime transport logistics market. ISCES-2022. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science. 1126 (2023) 012037. doi:10.1088/1755-1315/1126/1/012037.

Кулаков В.Є.
бакалавр, здобувач гр. МЕ-23
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна
Науковий керівник:
Кіріченко О.В.
кандидат економічних наук, доцент

РОЛЬ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У сучасних умовах економічного розвитку і активізації конкуренції на ринку товарів і послуг, логістика, зокрема розвиток логістичної інфраструктури, стає все важливішою. Функціонування логістичної інфраструктури забезпечує неперервний ланцюг логістичних операцій з матеріальними потоками. Кожне підприємство має свою організаційну структуру і економічний механізм, спрямований на взаємні інтереси виробників і споживачів. Логістична інфраструктура відіграє ключову роль у формуванні та розвитку ринкових відносин, тому її вивчення є особливо актуальним у сучасній економіці.

У світлі стрімкого розвитку глобальної економіки, пошук новаторських шляхів збільшення обсягів виробництва стає надзвичайно важливим завданням. Ми вважаємо, що одним з таких шляхів є створення логістичної інфраструктури на різних рівнях, від макrorівня до мікрорівня. Логістична інфраструктура є потужним інструментом управління підприємством, який може забезпечити значний синергетичний ефект. Логістичні ланцюжки виробництва та збуту продукції можуть стати засобом економії різних ресурсів, таких як матеріальні, сировинні, енергетичні, фінансові та трудові. У цьому контексті правомірним є визначення, запропоноване І.Н. Карпом: логістика представляє собою науку раціонального підходу та практичної діяльності в галузі дослідження, проектування, виготовлення, постачання та збуту товарів або послуг від початкового етапу до кінцевого з мінімальними витратами різних ресурсів і часу на різних рівнях, за обов'язкового контролю всіх операцій.

Відповідно до погляду Є.В. Крикавського, логістична інфраструктура підприємства може бути розглянута як система, що складається з різних елементів, які виконують ключові логістичні завдання та забезпечують ефективний хід логістичних процесів. Ця інфраструктура охоплює будівлі, споруди з відповідним обладнанням для зберігання продукції, транспортні засоби, механічні пристрої, засоби пакування, засоби збору, передачі та обробки інформації. Згідно з підходом Соколової О.Є., управління логістичною інфраструктурою підприємства може бути розглянуте як процес досягнення рівноваги або виконання цілей щодо ефективного забезпечення та обслуговування логістичних процесів та операцій на підприємстві [2].

Функції логістичної інфраструктури у виробничих системах включають:

- забезпечення зберігання продукції у спеціально обладнаних складських

приміщеннях;

- організація переміщення продукції за допомогою відповідного транспорту та маніпуляційних засобів;
- надання інформаційно-аналітичного супроводу логістичних потоків.

Для українського ринку логістичних послуг характерні наступні тенденції:

- Зростаюча увага до мінімізації витрат, пов'язаних з транспортуванням, зберіганням, переупакуванням та митним документооборотом, що призводить до активізації менеджменту та маркетингу і, відповідно, збільшення попиту на логістичні послуги та складську нерухомість.
- Збільшення попиту на високоякісні логістичні послуги.
- Зниження витрат виробників за рахунок оптимізації логістики та скорочення строків між етапами виробництва та споживання.

Однак, на шляху розвитку ринку логістичних послуг перешкодами є недостатня попит на складські приміщення, недорозвинена транспортна інфраструктура та дефіцит кваліфікованих кадрів у галузі логістики [1].

Основною метою функціонування логістичної інфраструктури підприємств є створення ефективного механізму взаємодії основних складових логістичної системи: постачання, виробництво, складування, транспортування та збут. В умовах сучасного економічного розвитку важливо створити умови для об'єднання промислових та комерційних підприємств, а також підприємств інфраструктури ринку у інтегровані логістичні ланцюжки. Ці ланцюжки можуть забезпечувати швидко, своєчасне та ефективно постачання продукції споживачеві з мінімальними витратами. Передумовами для успішного інтегрованого логістичного підходу є нове розуміння ринкових і логістичних механізмів як стратегічного чинника у реалізації та розвитку конкурентних переваг підприємств, реальні можливості та сучасні тенденції у інтеграції учасників господарських відносин, а також наявні технологічні ресурси для використання новітніх інформаційних технологій, що відкривають нові можливості для зниження витрат і підвищення ефективності взаємодії.

У світлі глобалізації та інтеграції економічних систем досягнення стратегічних цілей підприємств стає можливим лише при наявності розгалужених логістичних мереж. Це дозволяє значно знизити ризики, з якими зіштовхується підприємство в умовах ринкової конкуренції.

Застосування системного підходу є ключовим для ефективної роботи логістичної інфраструктури. Цей підхід передбачає обґрунтування стратегії розвитку логістичної інфраструктури та її розробку в поточних планах підприємств, розподіл обов'язків та відповідальності між працівниками на всіх рівнях логістичної інфраструктури, впровадження мотиваційної системи оплати праці і створення інформаційно-консультаційної підтримки. Основною метою цього підходу є мінімізація витрат на обслуговування матеріальних потоків.

Узагальнюючи вищезазначене, можна відзначити, що оптимальна логістична інфраструктура підприємства представляє собою систему, яка контролює та налаштовує структуру та швидкість матеріальних потоків з урахуванням критеріїв ефективності функціонування підприємства.

Формування ефективної логістичної інфраструктури базується на концептуальних принципах, які передбачають застосування проектних підходів з урахуванням сучасного стану інфраструктури та наявних проблем. Головною метою таких проектних підходів є оптимізація сукупних витрат на одиницю пропускну здатності логістичної інфраструктури [3].

Література:

1. Смирнова Н.В. Сутність і значення логістичної діяльності в системі менеджменту організації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20. Ч. 3. С. 54–59.
2. Шкригун Ю.О. Генезис поняття «логістична діяльність підприємства». Вісник економічної науки України. 2021. № 2 (41). С. 183–190.
3. Шталь Т., Уварова А. Логістична діяльність торговельного підприємства: сутнісні характеристики та формалізація моделі. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2019. № 3 (204). С. 64–71.

Ледньова Д.К.

здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

Науковий керівник

Тушевська Т.В. асистентка

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ КРЕАТИВНОСТІ: ПСИХО-ФІЗІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

В сучасному світі креативність є важливим інструментом розвитку підприємницької діяльності та паралельно виступає джерелом особистісного росту людини.

Професійна креативність – це здатність працівників генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення та розвивати інноваційні підходи в межах своєї професійної діяльності. Вона важлива для економічного розвитку підприємства, оскільки сприяє створенню конкурентних переваг, впровадженню новаторських технологій та виробничих процесів, розвитку продуктів і послуг, що відповідають потребам ринку, а також підвищенню продуктивності та ефективності виробництва. Креативність працівників дозволяє підприємству адаптуватися до змінних умов ринку, створювати інноваційні рішення та зберігати конкурентну перевагу у своїй галузі.

Професійна креативність сприяє інноваціям та розвитку, допомагаючи розробляти нові ідеї і методи в різних сферах, включаючи науку, технології, мистецтво та бізнес. Креативність також дозволяє знаходити нестандартні рішення для складних завдань, розширює горизонти та допомагає долати труднощі. Крім того, організації та фахівці, які виявляють креативність, можуть бути більш конкурентоспроможними на ринку праці, а їх ідеї та рішення

можуть приносити значний внесок. Креативність також робить роботу цікавішою та задовольняючою, сприяючи професійній самореалізації та задоволенню від досягнень. Нарешті, вона допомагає адаптуватися до змін у суспільстві, технологіях та економіці, шукаючи нові шляхи та можливості.

З точки зору психо-фізіологічних особливостей розвитку людини, професійна креативність базується на комплексній взаємодії різних аспектів психіки та фізіології. Це включає такі аспекти, як розвиток мислення, уваги, пам'яті, а також здатність до аналізу та синтезу інформації. Психофізіологічні особливості також враховують індивідуальні риси характеру, темпераменту та емоційної стійкості, які впливають на творчий потенціал людини. Знання про ці особливості дозволяє ефективно розвивати креативні здібності працівників, стимулювати їхню творчість та сприяти успішній реалізації ідей у професійній діяльності.

Існує група методів психологічної допомоги людині, в яку входить психотерапія творчістю, психотерапія творчим самовираженням, арт-терапія. Творчість сама по собі несе могутній психотерапевтичний потенціал. Творчість у спеціально організованому терапевтичному процесі дає потужне джерело психотерапевтичної допомоги у розв'язанні психологічних проблем [1].

А.М. Крицька перелічує методи розвитку професійної креативності, основними з яких є [2]:

- метод «мозкового штурму». Цей метод сприяє генерації багатьох ідей та рішень, дозволяючи розглядати проблему з різних кутів;
- метод інверсії. Використовується для оберненого розгляду ситуації, що допомагає знайти неочікувані рішення;
- метод емпатії – сприяє розумінню позиції інших людей, що може вести до нових ідей та підходів;
- метод SCAMPER. Цей метод включає запитання щодо змін, заміни, комбінування, адаптації, модифікації та перетворення існуючих ідей;
- метод Уолта Діснея. Він використовується для розділення ролей «мислителя», «критика» та «мрійника», що допомагає знайти нові підходи.
- метод «6 капелюхів» Е. Боно. Кожен капелюх представляє різний підхід до розв'язання проблеми, наприклад, логічний, емоційний, творчий тощо.
- метод медитації та релаксації. Медитація та релаксація можуть сприяти зниженню стресу, покращенню концентрації та збільшенню креативності. Вони допомагають збалансувати нервову систему та знизити рівень тривожності.

Фундаментом для генерації креативних ідей є сон та відпочинок у достатній кількості, а також достатній рівень фізичної активності. Недостатній сон може негативно впливати на креативність. Важливо дотримуватися режиму сну та надавати організму достатньо часу для відновлення. Вправи та фізична активність покращують кровообіг, сприяють виробленню ендорфінів та покращують настрій.

Також позитивно впливати на креативність харчування та гідратація. Правильне харчування та вживання води впливають на роботу мозку та фізіологічний стан організму.

Взаємодія з позитивними людьми, відчуття підтримки та радість можуть стимулювати творчість та креативність. Використання музики та звуків також можуть підвищити креативність. Наприклад, класична музика або природні звуки.

Перелічені методи та способи активізації професійної творчої діяльності можуть поєднуватися між собою та мати різні модифікації.

Таким чином, стимулювання професійної креативності через психофізіологічний підхід не лише сприяє особистісному розвитку, а й є ключовим елементом успішної кар'єри в будь-якій сфері.

Література:

1. Горностай П. П. Креативність і гармонійність особистості (психотерапевтичний аспект) / П. П. Горностай. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Психологічні науки: зб. наук. праць*. Серія № 12. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2005. № 9 (33). С. 3-7.
2. Крицька А.М. Методи активації професійної креативності. *Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. Том. VI, Психологія обдарованості, Вип. 16. 2019. С. 138-143 URL:<http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v6/i16/17.pdf> (дата звернення: 10.04.2024)

Нечипоренко С.С.

здобувачка вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»

Науковий керівник:

В'юник О.В.

к.е.н., доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Одним із ключових узагальнюючих показників ефективного функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта є рівень рентабельності його діяльності. Складні умови воєнного стану, тривала фінансово-економічна та соціально-політична криза в Україні актуалізують питання підтримання стійкості й покращення господарської діяльності вітчизняних підприємств, установ та організацій, забезпечення прийняттого рівня їх рентабельності для відновлення й подальшого розвитку на інноваційних засадах, отже, обрана тематика дослідження є актуальною в умовах сьогодення.

У загальному розумінні рентабельність доцільно розуміти як «узагальнюючий відносний показник ефективності діяльності, який дає змогу оцінити розмір прибутку на кожен гривню, вкладену в роботу суб'єкта господарювання і виступає індикатором стабільного та успішного його функціонування» [6]. Варто відзначити, що «показники рентабельності визначаються в коефіцієнтах або у відсотках і показують частку прибутку в кожній грошовій одиниці витрат» [5]. Окрім того, коефіцієнти рентабельності виступають «основними якісними показниками, що відображають економічну

ефективність підприємства, його фінансовий стан, успіхи та можливості у виконанні розробленої програми економічного та соціального розвитку» [7].

Усі показники рентабельності ґрунтуються на врахуванні обсягу прибутку підприємства, який є одним із найважливіших показників результативності функціонування господарюючого суб'єкта. Так, прибуток може бути охарактеризований як «результат діяльності підприємства, що визначається шляхом порівняння сукупних доходів та витрат, є основою економічного та соціального розвитку фірми та держави» [2].

Прибуток, за оцінками науковців, виконує низку важливих функцій: відтворювальну, виступаючи джерелом формування загального обсягу фінансових ресурсів; стимулюючу, слугуючи джерелом накопичення власного капіталу, матеріального стимулювання персоналу підприємства, соціального розвитку трудового колективу; контрольну, виступаючи підсумковим результатом функціонування компанії [4].

Найбільш поширеними показниками рентабельності для підприємств є:

- рентабельність продажів (реалізації продукції), яка визначається як співвідношення прибутку до виручки від реалізації;
- рентабельність власного капіталу, що обчислюється як відношення чистого прибутку підприємства до розміру його власного капіталу;
- рентабельність активів, яка розраховується як співвідношення чистого прибутку суб'єкта господарювання до сумарного розміру усіх його наявних активів [2].

Задля підвищення рентабельності діяльності господарюючих суб'єктів доцільними до впровадження є наступні заходи: організаційні (поліпшення виробничої й організаційної структури підприємства, впровадження диверсифікації діяльності та ін.); технічні (модернізація матеріально-технічних засобів, поліпшення рекламної політики, вдосконалення засобів інформаційної підтримки споживачів та ін.); економічні (оптимізація системи оплати праці, покращення системи тарифів, прискорення обігу оборотних засобів та ін.) [1].

Пріоритетними завданнями у сфері зростання рентабельності діяльності господарюючих суб'єктів виступають:

- формування планів прибутку від звичайної діяльності фірми;
- ідентифікація резервів отримання максимального обсягу прибутку за рахунок провадження кожного з видів діяльності;
- ідентифікація резервів збільшення рівня рентабельності завдяки забезпеченню оптимального розміру витрат підприємства;
- імплементація заходів, націлених на збільшення продуктивності праці людських ресурсів, раціональне застосування основних засобів, зниження витрат на матеріальні ресурси та обслуговуючі процеси;
- сприяння зростанню обсягів реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за одночасного зменшення її собівартості;
- підвищення конкурентних переваг, у тому числі, завдяки врахуванню та управлінню ризиками господарської діяльності [3].

Застосування зазначених підходів у поєднанні із постійним моніторингом показників рентабельності сприятиме поліпшенню стану господарської діяльності підприємств, нарощуванню їх конкурентних переваг.

Література:

1. Батченко Л.В., Гончар Л.О., Лясківська В.М. Оптимізація управління прибутком та рентабельністю підприємств сфери туристичного бізнесу: прикладний аспект. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2020. Т. 25, Вип. 5. С. 55-61.
2. Вовк О.М., Ковальчук А.М., Комісаренко Я.І., Джулай А.В. Прибуток та рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. Modern economics. 2020. №21. С. 37-44.
3. Гаватюк Л.С., Пілат А.К. Удосконалення системи управління рентабельністю як умова ефективного функціонування підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2020. №2. С. 47-50.
4. Данкевич А.Є., Міліневська В.Д. Фактори та резерви підвищення рівня рентабельності на підприємстві. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2020. №18(2). С. 8-12.
5. Івахненко С.В. Підходи до дослідження рентабельності підприємств в умовах воєнної економіки. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2022. Т. 7, вип. 1. С. 48-53.
6. Олександренко І., Вальчишина В. Управління рентабельністю сільськогосподарських підприємств в Україні. Економічний форум. 2023. №1. С.138-145.
7. Ярмак О.В., Коваль О.М. Рентабельність як показники ефективності підприємства. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2020. №18(2). С. 46-49.

Панасенко А. А.

бакалавр, здобувач гр. МЕ-20

Центральноукраїнського національного технічного університету

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник: **Сочинська-Сибірцева І.М.**

кандидат економічних наук, доцент,

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В сучасному світі, де панує динаміка та невизначеність, інформаційне забезпечення стає ключовим фактором успішного розвитку бізнесу.

Це не просто наявність даних, а й безперервний процес, який постачає підприємство необхідною інформацією. Ця інформація дає керівництву чітке уявлення про стан справ, допомагає приймати обґрунтовані рішення, реалізовувати стратегічні плани та досягати поставлених цілей [1].

Фахівці пропонують розглядати інформацію з чотирьох різних ракурсів: як процес, як знання, як повідомлення, як дані.

По-перше, у відповідності до цього, інформація розглядається як сукупність знань, які можуть бути передані від однієї людини до іншої або набуті самостійно.

По-друге, це структуроване повідомлення, яке несе в собі знання про певну подію, випадок або явище.

По-третє, згідно думки розглядати інформацію як дані, цей погляд фокусується на кількісній стороні інформації, розглядаючи її як сукупність систематизованих відомостей про зв'язки та характеристики певних змінних величин [2].

Інформаційне забезпечення управління діяльністю має за мету:

Надавати користувачам релевантну інформацію, що відповідає їхнім потребам та запитам. Ця інформація має бути необхідною для прийняття обґрунтованих та зважених рішень, а також для адекватного реагування на поточні події.

Розробляти рекомендації та пропозиції, які ґрунтуються на всебічному аналізі наявної інформації. Ці рекомендації та пропозиції мають допомогти користувачам у прийнятті кращих рішень та досягненні поставлених цілей.

Інформаційні потоки, що курсують на підприємстві, можна класифікувати за типами інформації, яку вони несуть:

Фінансові потоки: До цієї категорії належать дані, пов'язані з рухом грошових коштів, бюджетами, інвестиціями, звітами та іншими аспектами фінансової діяльності.

Технологічні потоки: Цей тип інформаційних потоків охоплює дані про ноу-хау, інновації, дослідження, розробки, патенти та інші аспекти технологічного розвитку.

Маркетингові потоки: До цієї категорії належить інформація про ринки, клієнтів, конкурентів, рекламні кампанії та інші аспекти маркетингової діяльності.

Крім вищезазначених, в організації можуть циркулювати й інші інформаційні потоки, такі як кадрові, юридичні, виробничі, управлінські та інші [2].

Проаналізувавши, як впливає невизначеність на інформаційне забезпечення, можемо навести такі приклади:

Важкість прийняття рішення через обмежений доступ до повної та достовірної інформації. Це може призвести до прийняття невірних або несвоєчасних висновків, які негативно впливають на діяльність підприємства.

Якщо працівники не мають доступу до правдивої інформації, вони можуть втратити довіру до керівництва та підприємства в цілому.

Неправильної оцінки ризиків, що може призвести до фінансових втрат, репутаційних втрат або інших негативних наслідків, адже відсутня повна та релевантна інформація.

В умовах швидких змін інформація може швидко втрачати актуальність. Це потребує постійного оновлення інформаційних систем та забезпечення доступу до найновіших даних. Також такі механізми повинні бути гнучкими та адаптивними, щоб швидко реагувати на зміни та непередбачувані події [1].

Невизначеність може призвести до послаблення контролю над інформацією, що може призвести до витоків даних. Тому все більш важливим є використання кібербезпеки яка може допомогти захистити інформаційні системи від кібератак.

Основними завданнями інформаційного забезпечення підприємства є :

- Першим кроком є визначення інформаційних потреб підприємства, її керівництва та співробітників.
- Далі необхідно визначити надійні та актуальні джерела інформації, з яких будуть зберігатися необхідні дані.
- Зібрана інформація повинна бути ретельно перевірена на достовірність, актуальність та повноту.
- Потім інформація структурується таким чином, щоб її було зручно зберігати, шукати та використовувати.
- Наступний етап інформація аналізується з метою отримання нових знань, виявлення закономірностей та прийняття рішень.
- Інформація повинна зберігатися надійним та безпечним способом, з доступом лише для уповноважених осіб.
- Важливо вжити заходів для захисту інформації від несанкціонованого доступу, зміни або знищення.
- Інформація повинна надаватися через канали, які є зручними та доступними для цільової аудиторії.

Підкреслюючи важливість постійного вдосконалення інформаційного забезпечення можна вказати декілька ключових моментів, які допоможуть скоріше адаптуватися у сучасному світі.

Підприємствам для виживання та процвітання просто необхідне постійне оновлення та вдосконалення своїх інформаційних систем. Впровадження нових програмних рішень та інструментів, які відповідають потребам сучасного бізнесу. Перехід на хмарні обчислення для підвищення гнучкості та масштабованості. Інвестування в аналітику даних та штучний інтелект для отримання глибших знань про клієнтів, ринок та конкурентів. Створення культури обміну знаннями та постійного навчання, щоб співробітники могли ефективно використовувати інформаційні системи. Забезпечення високого рівня інформаційної безпеки для захисту даних від небажаних втрат та кіберзагроз [1].

Отже, в умовах швидких змін та складності бізнес-середовища, наявність та доступ до релевантної, достовірної інформації стає критичним елементом успішного управління та прийняття рішень. Ми розглядаємо інформацію з чотирьох різних ракурсів: як процес, як знання, як повідомлення та як дані, що підкреслює різноманітність та значення цього поняття для бізнесу. Для зрозумілості видів інформаційних потоків вони класифікуються за типами, що надходять на підприємство. Аналізуючи виклики, які створює невизначеність для інформаційного забезпечення, ми можемо з упевненістю наголосити, про важливість розвитку різних технологій на підприємстві, адже постійні зміни в конкурентному середовищі та динамічні потреби клієнтів роблять це не просто бажаним, але й життєво важливим кроком.

Література:

1. Петькун С. М. Види та значення інформації в управлінні підприємством. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2017. № 1. С. 36-42.

2. Харчук О. Г. Управління інформаційними потоками підприємства: суть, види та класифікація. 2022. Вип. 3. С. 87-94.

Подколзіна Ю.В.

учениця 9 класу

КЗ «Центральноукраїнський науковий ліцей-інтернат»

Кіровоградської обласної ради»

Наукові керівники:

Сторожук О.В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

Шапран В.С.

вчитель географії

КЗ «Центральноукраїнський науковий ліцей

Кіровоградської обласної ради»

РОЗВИТОК КРАФТОВИХ ВИРОБНИЦТВ У КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Розвиток крафтових виробництв сьогодні має значну вагу як з погляду соціальної ефективності, так і з економічної. У перекладі з англійської мови слово «craft» означає «ремесло». Відмітимо, що єдиного підходу до визначення крафтового виробництва в економічній літературі на сьогодні немає. На думку В.К. Рибачек, характерними особливостями крафтового виробництва є: особиста діяльність виробника з невеликою кількістю працівників (найчастіше членів сім'ї, родичів, друзів, однодумців), на власних виробничих потужностях, переважно із власної сировини, під замовлення або для певного кола споживачів, кількість продукції є невеликою та якісною [4]. Погоджуючись із згаданим дослідником, зазначимо, що крафтові виробництва приділяють також окрему увагу творчим аспектам діяльності, індивідуальному підходу до задоволення потреб споживачів. На нашу думку визначення крафтового виробництва можна сформулювати так: це особливий вид підприємницької діяльності, який базується на принципах локальності, унікальності, творчості, екологічності, лімітованості обсягу продукції, індивідуалізму, культурно-мистецького підходу.

На наш погляд, крафтові виробництва є особливою формою мікропідприємництва, які генерують нові робочі місця в територіальних громадах, допомагають зберегти культурну спадщину та унікальну ідентичність регіону, підтримують соціальну інклюзивність, дбають про соціальну відповідальність. Економічні аспекти розвитку крафтових виробництв полягають у стимулюванні економічного зростання. Вони дають можливість урізноманітнити напрямки розвитку економіки в регіоні та зменшити залежність від великих корпорацій. Крафтові вироби також користуються попитом на міжнародних ринках, а, отже, можуть продаватися на експорт.

У Кіровоградській області найбільш відомими крафтовими виробництвами є «Крафтовий сир «Румина», «Козацький медок та смаколики», «Сімейна виноробня «Korus Wine», «Банка щастя», «Радішка», «Баба Єлька», крафтова майстерня «Будяк Кучерявий», «Літо цілий рік» [1; 2; 6].

За допомогою методів інтерв'ю із виробниками крафтової продукції та аналізу відкритих джерел інформації нами було з'ясовано, що перешкодами до розвитку крафтових виробництв в Кіровоградській області, перш за все, є війна. Також вагомими причинами є слабка поінформованість споживачів про користь та цінність крафтових продуктів, недостатня державна підтримка, висока конкуренція, низький добробут населення, ріст цін на сировину і матеріали, неадекватна система податків і контролю, відтік фахівців за кордон через війну.

Окремо маємо відмітити, що в стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки крафтові виробництва не розглядаються як потенційні точки економічного зростання, вони залишилися поза увагою [5]. Водночас крафтові виробництва є важливими. Так, виставка-ярмарок «Волонтерський крафт», проведена в 2023 році у місті Кропивницькому, потрапила до списку найкращих історій відповідального партнерства 2023 року, згенерувавши 134 575 грн донатів для ЗСУ [3].

Отже, дослідження умов функціонування та розвитку крафтових підприємств у Кіровоградській області вказують на їхнє переважне зосередження у галузях харчової промисловості та легкої промисловості (виробництво одягу та аксесуарів). Крафтові вироби регіону віддзеркалюють місцеві традиції, ремесла та культурні особливості, використовуючи як традиційні, так і новаторські методи та матеріали. Підтримка місцевих товарів і послуг сприятиме утриманню капіталу в області й зменшить залежність від імпорту. Крафтові виробники звертаються до екологічно чистих матеріалів та методів виробництва, а, отже, є важливими для сталого розвитку області, сприяючи збереженню культурної спадщини та створенню додаткових економічних можливостей на місцевому рівні.

Література:

1. Баба Єлька. Мода. URL: <https://www.facebook.com/BabaYelkaFashion/> (дата звернення: 7.04.2024 р.).
2. Крафтовий сир Румина. URL: <https://www.facebook.com/kraft.sir.rumyna/?locale> (дата звернення: 7.04.2024 р.).
3. Кропивницька виставка-ярмарок «Волонтерський крафт» у списку кращих історій відповідального партнерства 2023 року. URL: <https://www.prostir.ua/?news=kropyvnytska-vystavka-yarmarok-volonterskyj-kraft-u-spySKU-kraschyh-istorij-vidpovidalnoho-partnerstva-2023-roku> (дата звернення: 7.04.2024 р.).
4. Рибачек В. К. Деякі аспекти розвитку крафтового виробництва в Україні як інноваційної моделі в післявоєнному розвитку агровиробництва <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/363/9887/20591-1?inline=1>
5. Стратегія розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 рок. URL: <https://ekonomika.kr-admin.gov.ua/files/str1-lish-270320.pdf> (дата звернення: 7.04.2024 р.).
6. Творча майстерня Будяк Кучерявий. URL: <https://www.facebook.com/BudiakKucheriavyi/>

Панаріна Є. А.
здобувач фахової передвищої освіти
Кропивницького будівельного фахового коледжу
м. Кропивницький

SOCIAL MEDIA MARKETING В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У теперішніх умовах інформаційно-комунікаційні технології стали сучасним поштовхом у веденні бізнесу, відкривши нові можливості для його оптимізації та розвитку. Серед цих технологій маркетингові комунікації відіграють особливо важливу роль, адже саме вони дозволяють сучасним підприємствам налагоджувати зв'язок з цільовою аудиторією, формувати лояльність до бренду та стимулювати продажі. У цьому контексті, дослідження системи маркетингу соціальних мереж (SMM) стає надзвичайно актуальним, адже SMM наразі є одним з найефективніших каналів маркетингових комунікацій.

SMM (social media marketing) або маркетинг у соціальних мережах – це використання соцмереж для досягнення бізнес-цілей. Facebook, Instagram, LinkedIn, Twitter, TikTok або будь-які інші платформи – найкращі друзі для просування бренду, продукту, послуги.

SMM володіє низкою переваг, які роблять його цінним інструментом для сучасних підприємств:

Широке охоплення: Соціальні мережі мають мільярди активних користувачів, що дає можливість компаніям охопити широку аудиторію потенційних клієнтів.

Цілеспрямованість: Завдяки можливостям таргетингу в соціальних мережах, компанії можуть чітко окреслювати свою цільову аудиторію та розміщувати рекламні оголошення лише тим користувачам, які з найбільшою ймовірністю зацікавляться їхніми продуктами чи послугами.

Взаємодія: SMM дає можливість налагодити двосторонню комунікацію з клієнтами, відповідати на їхні запитання, отримувати зворотний зв'язок та будувати міцні стосунки з аудиторією.

Відносно низька вартість: Порівняно з традиційними каналами реклами, SMM може бути досить економним способом просування.

Висока конверсія: SMM може генерувати високий рівень конверсії, тобто перетворювати зацікавлених користувачів на реальних клієнтів.

Ефективне використання SMM передбачає комплексну стратегію, яка включає: визначення чітких цілей у збільшенні обізнаності про бренд, вибір серед цільової аудиторії найбільш популярних соціальних мереж. Створення цікавого та релевантного контенту, який має бути цікавим, корисним та відповідати інтересам аудиторії. Залучення аудиторії, взаємодія з підписниками, вчасні відповіді на їхні коментарі та запитання, проведення конкурсів та розіграшів. Аналітика та оптимізація, що закривається у

регулярному відстеженні результатів SMM-кампаній та внесення необхідних коректив.

Завдяки грамотному впровадженню SMM, сучасні підприємства можуть:

Збільшити впізнаваність бренду: SMM може допомогти ознайомити потенційних клієнтів з брендом та його цінностями. Підвищити лояльність клієнтів: Взаємодія з клієнтами в соціальних мережах може допомогти побудувати міцні стосунки та підвищити їхню лояльність до бренду. Стимулювати продажі: SMM може бути ефективним інструментом для стимулювання продажів. Отримати зворотний зв'язок: SMM дає можливість отримувати цінний зворотний зв'язок від клієнтів, який можна використовувати для покращення послуг.

Загалом, SMM є потужним інструментом, який може допомогти сучасним підприємствам досягти своїх маркетингових цілей. Завдяки грамотному використанню SMM, компанії можуть покращити свою комунікацію з цільовою аудиторією, збудувати міцні стосунки з клієнтами та стимулювати свій бізнес.

За даними економічного сайту grivnya.in.ua станом на 2024 рік фахівці у галузі соціального маркетингу та реклама входять у ТОП - 10 найзатребуваніших професій в Україні [1]. Заробітня плата українського SMM фахівця без досвіду та особливих навичок стартує від 15 тис. грн, а професійного та досвідченого робітника - від 30 тис. грн.

Рисунок 1.1 Статистичне дослідження на grivnya.in.ua

SMM в Україні має значні перспективи розвитку, адже користування соціальними мережами стрімко зростає. За даними Digital 2023, в Україні 37,7 млн. активних користувачів соціальних мереж, що становить 73% населення країни. Крім того, війна в Україні також вплинула на розвиток SMM. Багато українських бізнесів використовують соціальні мережі, щоб підтримувати зв'язок з клієнтами, інформувати про свою роботу та збирати кошти на допомогу. Крім того, український SMM став більш емоційним та патріотичним. Бренди намагаються підтримувати своїх клієнтів та демонструвати свою підтримку Україні. Загалом, SMM має значні перспективи розвитку в Україні. Бренди, які зможуть ефективно використовувати цей канал маркетингу, зможуть значно покращити свої результати та отримати гарантію ефективного та успішного введення бізнесу.

Література:

1. Пошук вакансій за категоріями. – Режим доступу: <https://www.grivnya.in.ua>

Поповкіна О.С.

здобувачка гр. ЕН-23мб-1

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Заярнюк О.В. к.е.н., доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

СТАТИСТИЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ З РФ ДЛЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Війни завжди супроводжуються не лише фізичним руйнуванням, а й серйозними наслідками для економіки. Стан війни трансформує різні аспекти нашого життя, включаючи ринок праці. Економічні наслідки війни суттєво змінюють структуру зайнятості, умови праці, перспективи кар'єрного зростання. Це явище стає важливим предметом аналізу та вимагає системного аналізу і розробки ефективних стратегій для подолання безробіття, стимулювання зайнятості населення тощо.

Наразі однією з низки економічних наслідків спостерігається нестача кваліфікованих працівників, особливо в галузях медицини та освіти [1]. За даними ресурсу work.ua кількість вакансій на лютий 2022 року у сфері медицини, охорони здоров'я, аптек становила 66% від усіх можливих вакансій, а на серпень 2023 року становила 69%, що означає підвищення попиту на кваліфікованих працівників. Це може становити серйозні наслідки, а саме: зниження якості медичних послуг, погіршення стану здоров'я населення, проблеми у галузі фармацевтики тощо.

Іншим наслідком воєнного конфлікту є безробіття, яке набуває ознак структурного. Ця ситуація обумовлена руйнуванням виробничих потужностей, виїздом українців за кордон, або внутрішньою міграцією. Відповідно до даних Національного банку України станом на лютий 2023 року чисельність офіційних безробітних становила понад 150 тисяч осіб, а на лютий 2024 року – 109,8 тисяч осіб. В 2023 році рівень безробіття становив 19%. За прогнозами Національного банку України рівень безробіття в 2024-му – знизиться до 16,2%, у 2025-му безробіття становитиме 13,9%, а в 2026-му – 12,2% (рисунок 1.1).

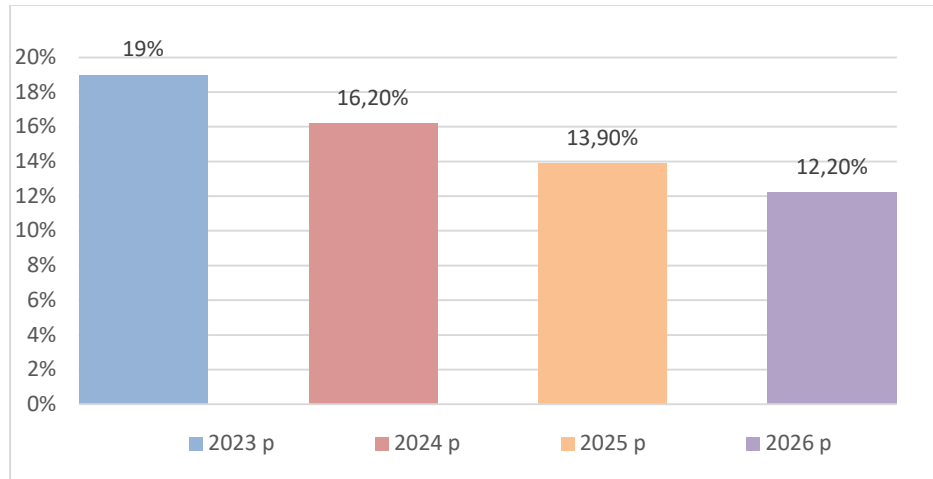

Рисунок 1.1 – Прогноз тенденцій рівня безробіття в Україні

Наступним негативним фактором, що впливає на стан економіки України є збитковість підприємств. Щонайменше 109 великих та середніх підприємств України різних форм власності є збитковими. Із них 19 приватних та державних підприємств з-поміж великих та середніх зруйновано в результаті військових дій повністю, ще 90 – пошкоджені частково [3]. За даними дослідження групи Gradus Research на функціонування українського бізнесу суттєво позначилися наслідки війни, внаслідок чого 85% підприємств були змушені перейти на частковий режим роботи або повністю припинити функціонування. З цієї кількості, 1% підприємств припинили свою діяльність і не мають наміру її відновлювати, а 35% відклали свою діяльність в очікуванні поліпшення ситуації [2] (рисунок 1.2).

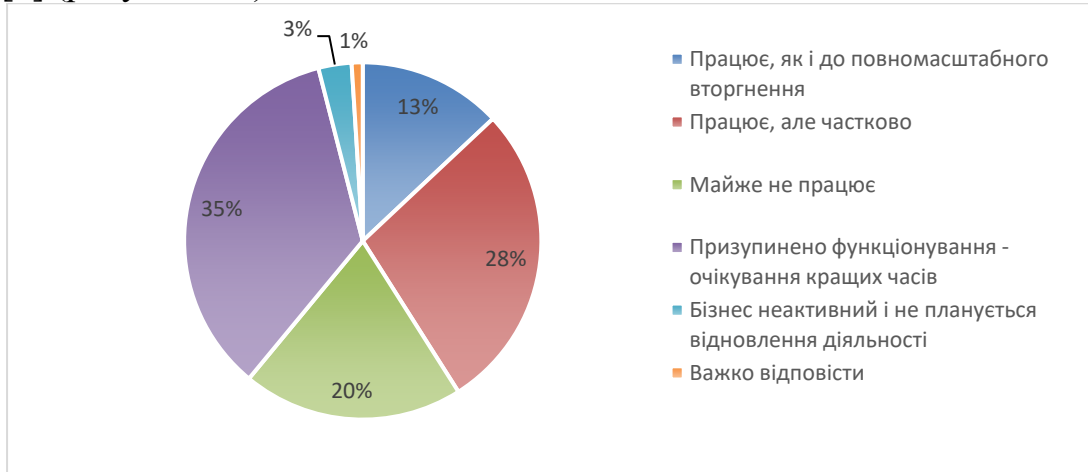

Рисунок 1.2 – Поточний статус бізнесу

Як висновок, можемо зазначити, що ринок праці зазнав суттєвих змін через повномасштабне військове вторгнення росії. Воєнні дії призводять до руйнувань підприємств, безробіття і дефіциту кваліфікованих працівників. Необхідно вживати заходів для врегулювання ситуації на ринку праці та збереження стабільності економічного розвитку.

Література:

1. Війна і дефіцит працівників: динаміка кадрових ресурсів в Україні. URL: <https://iaa.org.ua/articles/vijna-i-deficzyt-praczivnykiv-dynamika-kadrovyyh-resursiv-v->

ukrayini/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwqpSwBhClARIsADlZ_TIGAvduggMJcb3Js
WBGxYvGV_KhwaA0f8bOGIcF0RTrGYPe3lCvTEaApAxEALw_wcB (дата
звернення: 28.03.2024).

2. Діагностування стану українського бізнесу під час повномасштабної війни росії з Україною. URL:
https://gradus.app/documents/188/BusinessInWar_Gradus_KSE_Report_30032022_ua.pdf
(дата звернення: 09.04.2024)
3. Знайти роботу в Україні: як війна вплинула на ринок праці. URL:
<https://iaa.org.ua/articles/znajty-robotu-v-ukrayini-yak-vijna-vplynula-na-rynok-praczi/>
(дата звернення: 28.03.2024).

Пацкан К.В.

здобувачка вищої освіти

Львівський національний університет імені

Івана Франка, м. Львів

Табачук А.Я.

канд. екон. наук, доцент

Львівський національний університет імені

Івана Франка, м. Львів

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

У сучасних умовах українська економіка стикається з рядом проблем і глобальних викликів, які гальмують її розвиток. Пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення також суттєво вплинули на життя суспільства і діяльність підприємств. Це створює необхідність впровадження інноваційних підходів до управління різними ресурсами, що перебувають у розпорядженні підприємств. Особливу увагу потрібно звернути на управління персоналом, оскільки його ефективність сильно впливає на всі бізнес-процеси підприємства[1, с. 128].

HR-менеджмент представляє собою сучасну парадигму управління персоналом на підприємствах, що визнає значення людських ресурсів як ключового активу. У цій моделі управління персонал розглядається як джерело потенціалу, яке допомагає у прийнятті більш обґрунтованих рішень в рамках загальної стратегії компанії. Робота HR-менеджера, яка є критично важливою складовою успіху підприємства, має специфічні вимоги до процесу управління та реалізації стратегічних рішень, що враховують умови ринкової конкуренції. Результати різноманітних досліджень підтверджують, що успіх підприємств залежить не лише від впровадження технологічних новацій у виробництві, але також від особистих професійних якостей внутрішніх клієнтів компанії[3, с. 426-427].

Якщо враховувати складні соціально-економічні умови, які впливають на функціонування підприємств, то можна стверджувати, що керівництво прагне розробляти та впроваджувати загальну антикризову політику. Одним із ключових елементів цієї політики є антикризовий HR-підхід, що передбачає наявність кваліфікованих HR-менеджерів.

Дослідниця Маркова Н.С вказує у своїй науковій роботі на те, що антикризова HR-політика може бути спрямована на запобігання кризовим ситуаціям у різних сферах діяльності підприємства, а також на вирішення проблем під час кризи, забезпечення сталого функціонування або реорганізацію бізнесу під час його оновлення. У цьому контексті Терлецька Ю.О. та Іванюк В.В. визначають, що управління в умовах кризи вимагає спеціальних підходів, соціальних навичок та досвіду.

На основі теоретичних та практичних аспектів проактивного HR-менеджменту, до перспективних практик у роботі з кадрами в рамках антикризового управління варто віднести:

- розвиток міцного HR-бренду через використання соціальних мереж;
- використання соціальних мереж для підбору кваліфікованого персоналу;
- формування компетенцій HR-менеджера як стратегічного партнера бізнесу;
- застосування практики аутплейсменту персоналу для збереження позитивного іміджу роботодавця;
- створення посади антикризового менеджера для моніторингу сфер діяльності підприємства та прийняття необхідних заходів;
- розробка принципів та підходів до складання HR-бюджету в умовах економічної нестабільності;
- формування інформаційної політики для збереження позитивного морально-психологічного клімату у колективі;
- підвищення якості управлінських рішень через командну роботу та ініціативність персоналу;
- структуризація преміальної системи з метою стимулювання виконання планів та досягнення цілей [2, 176].

Ці практики допомагають підприємствам ефективно реагувати на кризові ситуації та забезпечують стаке функціонування в умовах складної економічної ситуації.

Що стосується сучасних тенденцій у розвитку HR-менеджменту на підприємствах, то варто зазначити, що вони включають в себе кілька ключових аспектів, які відображають важливі зміни в цій галузі, а саме:

1. Цифрові технології: Зростання використання цифрових інструментів у всіх аспектах управління персоналом, включаючи рекрутинг, оцінку, навчання та розвиток, аналітику та звітність. HR-технології, такі як системи управління відносинами зі співробітниками (HRIS), програми для відстеження продуктивності та електронні платформи для навчання, стають все більш популярними.
2. Аналітика та дані: Зростання використання аналітики даних для прийняття рішень у сфері управління персоналом. Це означає використання даних для прогнозування потреб у робочій силі, виявлення тенденцій в звільненнях або задоволеності праці, а також для вдосконалення програм навчання та розвитку.

3. Гнучкі форми зайнятості: Зростання популярності гнучких форм зайнятості, таких як тимчасова робота, фріланс та робота на часткову ставку. Це вимагає від HR-менеджерів розробки стратегій залучення та управління такими формами робочої сили.
4. Розвиток культури та бренду роботодавця: Зростаюча увага до створення привабливої корпоративної культури та бренду роботодавця для привертання та утримання талановитих співробітників. Це включає розвиток стратегій для підвищення задоволеності праці, створення сприятливого робочого середовища та забезпечення можливостей для особистого та професійного розвитку.
5. Розширення функцій HR: Зростання ролі HR-менеджерів у стратегічному плануванні та прийнятті управлінських рішень. HR-відділи стають все більш інтегрованими в бізнес-процеси підприємств та беруть на себе більше відповідальності за досягнення стратегічних цілей.
6. Розвиток навчальних та розвиткових програм: Зростання інвестицій у навчальні та розвиткові програми для співробітників з метою збільшення їхньої продуктивності, мотивації та задоволеності праці.

Усі ці тенденції свідчать про постійний розвиток HR-менеджменту як стратегічної функції, яка грає важливу роль у досягненні успіху підприємств.

Інноваційні методи управління персоналом зазвичай розглядаються з двох ракурсів:

- Новаторські технології, які значно підвищують ефективність діяльності підприємства, такі як нові методи впливу на персонал організації.
- Інновації, які впроваджуються у кадрову роботу підприємства за допомогою традиційних технологій, наприклад, використання нового компонента відповідно до стандартних умов [1, 129].

Отже, у сучасному світі HR-менеджмент являється ключовою складовою успішного функціонування будь-якого підприємства. З моменту виникнення цієї галузі управління і до сьогоднішнього дня, вона постійно зазнає змін під впливом соціально-економічних та технологічних факторів. Загальна тенденція веде до того, що HR-менеджмент стає більш стратегічною та динамічною галуззю, яка має великий вплив на успіх організації. Щоб залишатися конкурентоспроможними, підприємства повинні активно адаптуватися до цих змін і впроваджувати найновітніші практики управління персоналом.

Література:

1. Молозовенко, Є. О. Основні тенденції розвитку HR-менеджменту в сучасних компаніях. Редакційна колегія, 425. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/343512373.pdf#page=426> (дата звернення 31.03.2024).
2. Новікова М. М., Швед А. Б. "Сучасні тенденції розвитку HR-менеджменту на підприємствах України". Проблеми економіки 4 (2021): 127-133. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/190769%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-424295-1-10-20200103.pdf> (дата звернення 31.03.2024);

3. Швець Г. Сучасні тенденції розвитку HR-менеджменту на вітчизняних підприємствах. Вісник Приазовського Державного Технічного Університету. Серія: Економічні науки, 2019, 37: 174-181. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/190769%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-424295-1-10-20200103.pdf> (дата звернення 31.03.2024);

Рогозний В.

здобувач гр. МІТ-23м

Андрощук І.О.

канд. екон. наук., доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ОПОРУ ЗМІНАМ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ

Розвиток будь-якої організації, якою б не була специфіка її діяльності, є не тільки актуальним, але й вкрай необхідним процесом з огляду на те, що вся діяльність організацій у напрямку розвитку нерозривно пов'язана зі змінами та проблемами, які виникають при управлінні ними. Саме тому, організації активно намагаються здійснювати пошук рішень, направлених на зниження опору змінам. Загалом, ключовими причинами опору змінам виступають наступні: невизначеність, яка часто призводить до занепокоєння, роздратування, конфліктів тощо; розбіжності між особистісними інтересами окремих груп працівників, менеджерів та організації в цілому; відмінності у сприйнятті інформації, яка представляє окремі рішення чи введенні зміни, методів, оцінок тощо; очікування можливих втрат, наприклад соціальних зв'язків, статусу, посади, матеріальної чи моральної винагороди тощо. Також, цей прояв може бути обґрунтованим певним переконанням, що нововведення не зможуть виконати поставлені цілі, а навпаки примножать лише проблеми [1].

Поряд із тим, з огляду на гіперактивний процес впровадження ІТ-технологій у всі сфери життя суспільства, останнім часом актуальним є питання зниження рівня опору організацій в цілому та персоналу зокрема перед процесом впровадження нових технологій, що можливо здійснити шляхом:

1. Залучення до процесу впровадження. Важливо включити співробітників у процес впровадження ІТ-технологій з самого початку, що дозволить їм відчувати свою важливість і внести власний внесок у формування та вдосконалення нових процесів.

2. Навчання та підготовка персоналу. Забезпечення належної підготовки та навчання співробітників щодо нових технологій дозволить їм відчувати себе

впевнено під час переходу. Технічні тренінги, вебінари та індивідуальні консультації можуть допомогти зняти бар'єри в розумінні та прийнятті нововведень.

3. Створення комунікаційної стратегії. Ефективна комунікація процесів впровадження технологій є ключовим елементом у зниженні опору змінам. Чіткі та зрозумілі повідомлення щодо мети, переваг і перспектив нововведень допоможуть відвернути чутки та спекуляції.

4. Створення позитивного ставлення. Формування позитивного ставлення до змін серед персоналу можна досягти за допомогою винагород та похвал, визнання успіхів та досягнень впровадження нових технологій.

5. Моніторинг та зворотний зв'язок. Важливо постійно відстежувати реакцію персоналу на зміни та вносити відповідні корективи. Збір зворотного зв'язку дозволить ідентифікувати проблемні моменти та вчасно реагувати на них.

Таким чином, зниження рівня опору змінам в організації через впровадження ІТ-технологій вимагає комплексного підходу, що охоплює як технічні, так і соціальні аспекти, адже ефективно налаштована комунікація, підтримка персоналу та позитивне ставлення можуть значно полегшити процес переходу та забезпечити успішну імплементацію нововведень, що є вкрай важливим для будь-якої організації з точки зору майбутнього розвитку.

Література:

1. Адізес І. Управління змінами. Київ: Book Chef. 2018. 400 с.

Руденко О.Є.,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група МЕ-20
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький
Науковий керівник:
Сторожук О.В.
кандидат економічних наук, доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМУ КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток економіки нерозривно пов'язаний з еволюцією методів управління в менеджменті вітчизняних підприємств. Зростає роль оперативного менеджменту, який є ключовим інструментом для вирішення складних виробничих завдань. Це своєю чергою потребує ґрунтовної інформаційної бази

[1; 2]. Цифрові технології в системі контролінгу підприємства мають окреме важливе значення, оскільки дозволяють здійснювати контроль і аналіз даних швидко та ефективно. Сучасні технології дозволяють збирати великі обсяги даних з різних джерел, аналізувати їх для виявлення тенденцій, закономірностей та можливих проблем у фінансовій діяльності підприємства, а також автоматизувати багато рутинних процесів інформаційно-аналітичного забезпечення господарської діяльності підприємства, таких як збір та обробка даних, побудова звітності, моніторинг фінансових показників тощо, що звільняє час працівників для виконання стратегічних завдань.

Інтеграція цифрових технологій у систему контролінгу має значні конкурентні переваги для підприємства. Такий підхід дає змогу автоматизувати багато процесів в системі контролінгу, таких як збір та аналіз даних, складання звітності, моніторинг ключових показників продуктивності праці персоналу підприємства тощо. Це дозволяє зменшити витрати на ручну роботу та збільшити швидкість та точність обробки даних.

Отже, інтеграція цифрових технологій у систему контролінгу дозволяє підвищити рівень ефективності управління, знизити ризики та забезпечити більшу прозорість та звітність у інформаційно-обліковому забезпеченні діяльності підприємства.

Література:

1. Костюнік, О., & Лакомова, М. (2023). РОЛЬ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ В УПРАВЛІННІ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА. Молодий вчений, 4 (116), 135-138. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-4-116-27>
2. Сабліна, Н., Кузенко, Т., & Литовченко, О. (2023). РЕАЛІЗАЦІЯ КОНТРОЛІНГУ В ПРОМИСЛОВОМУ БІЗНЕСІ УКРАЇНИ. Цифрова економіка та економічна безпека, (8 (08)), 188-198. <https://doi.org/10.32782/dees.8-32>

Сторожук І.О.,

учениця 10-3 класу

КЗ «Ліцей «Мрія» Кропивницької міської ради

м. Кропивницький

Науковий керівник:

Заярнюк О.В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

ЕКОМОДА ТА ВІДПОВІДАЛЬНЕ СПОЖИВАННЯ

Екологічна переорієнтація індустрії моди та краси є актуальним інноваційним вектором розвитку бізнес-стратегій сучасного підприємництва. Це не лише відповідальний підхід до довкілля, але й вигідна інвестиція в майбутнє, що обумовлено такими чинниками: еко-свідомість людей зростає, економія ресурсів позитивно впливає на економічну ефективність виробництва,

екологічна відповідальність робить бренд більш привабливим для еко-свідомих споживачів, екологічні рішення стимулюють інновації та розробку нових продуктів і технологій. Зрештою, зменшення шкідливого впливу на довкілля сприяє збереженню природи для майбутніх поколінь.

Дослідниця В. Мельник виділяє наступні принципи екомоди:

- турбота про довкілля;
- зменшення викидів вуглекислого газу (CO₂);
- збереження біологічного різноманіття на планеті;
- захист прав робітників і етичне ставлення до них [2].

Погоджуючись із такою позицією, пропонуємо також розглянути вплив екомоди на відповідальне споживання. Це надважливо, виходячи з того, що індустрія моди має ринкову вартість у розмірі \$3,5 трлн і є однією з найбільших галузей у світі. Проте вона також є однією з найбільш ресурсовитратних. Бізнес у сфері моди та краси генерує 20% відходів води та 10% викидів вуглецю на планеті щорічно. Близько 60% виробленого одягу потрапляє на смітник через кілька років після виготовлення [4].

Зазначимо, що відповідальне споживання (англ. responsible consumption), або розумне чи стійке споживання – поняття в економіці, яке означає економне використання природних ресурсів в рамках задоволення виключно необхідних потреб [1]. Формуванню відповідального споживання сприяє поширення знань про екологічну моду у соціальних мережах, мас-медіа, просвітницьких проектах, у сфері освіти. Такий підхід заохочує трансформацію поведінки людей, спрямовану на економне та відповідальне споживання. Це відповідає цілям сталого розвитку, які зокрема, спрямовані на формування свідомого вибору людей на користь екології.

Екомода мінімізує утворення відходів, заохочуючи ресайклінг та апсайклінг одягу, взуття та аксесуарів. Наприклад, добре знані бренди H&M та ІКЕА мають програми з приймання старого одягу чи інших виробів. У спеціально облаштованих пунктах збору споживачі мають можливість віддати старі речі та обміняти їх на нові [3].

Екологічна модна індустрія заохочує моральне та добросесне споживання, де люди обирають продукти, вироблені з дотриманням етичних норм та мінімізацією шкоди для людей та тварин. Хочемо зауважити, що при виборі екологічного одягу важливо звертати увагу на матеріали, з яких він виготовлений. Ось кілька критеріїв, які, на наш погляд варто враховувати:

1. екологічна безпека, тобто відсутність використання шкідливих хімічних речовин у складі або методи переробки, що мінімізують негативний вплив на навколишнє середовище;
2. натуральність (природні волокна: бавовна, льон, вовна, коноплі), які розкладаються, а не накопичуються у довкіллі;
3. відмова від одягу, який виготовлений з натурального хутра чи шкіри;
4. надання переваги тканинам, які можна повторно переробити після використання;
5. вибір брендів, які використовують екологічно чисті методи виробництва та не тестують свою продукцію на тваринах;

б. уникнення матеріалів, що містять синтетичні волокна або шкідливі хімічні домішки.

Отже, індустрія моди з орієнтацією на екологічність – це не просто явище, що останнім часом набирає все більшої популярності, а й можливість отримувати прибуток, позитивно впливаючи на довкілля. Використання екологічних матеріалів та перероблених ресурсів, розробка продуктів з еко-сертифікатами, застосування енергоощадних технологій та зменшення викидів парникових газів, впровадження програм з мінімізації та переробки відходів – це дієві та цілком реальні кроки, які допоможуть зберегти ресурси та зменшити забруднення довкілля. Еко-свідомий підхід до ведення бізнесу – це не лише відповідальність перед планетою, але й шлях до успішного майбутнього. Еко-орієнтоване підприємництво у сфері моди може підвищити лояльність клієнтів, покращити імідж, скоротити витрати та відкрити нові горизонти для розвитку бізнесу.

Література:

1. Відповідальне споживання. URL: <https://sd4ua.org/vidpovidalne-spozhyvannya/> (дата звернення 7.04.2024 р.)
2. Мельник Вікторія. Екологічна мода – як дотримуватися sustainability та зменшити негативний вплив на природу. URL: <https://vikna.tv/styl-zhyttya/zdorovia-ta-krasa/ekologichna-moda-tendenciya-suchasnoyi-promyslovosti/> (дата звернення 7.04.2024 р.)
3. Нова екомода: Як виробники одягу намагаються покінчити із забрудненням навколишнього середовища. URL: <https://investory.news/nova-ekomoda-yak-virobniki-odyagu-namagayutsya-pokinchiti-iz-zabrudnennyam-navkolishnogo-seredovishha/> (дата звернення 7.04.2024 р.)
4. Ustainability Fashion Tech: алгоритми для щастя покупців і прибутку продавців, які зберігають планету. URL: <https://proit.org.ua/sustainability-fashion-tech-algoritmi-dlia-shchastia-pokuptsiv-ta-pributku-prodavtsiv-iaki-zbierighaiut-planietu/> (дата звернення 7.04.2024 р.)

Снігур О. П.

здобувач вищої освіти

Національний університет «Одеська юридична академія»

ОПТИМІЗАЦІЯ РОБОЧОГО ЧАСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ

У сучасному світі, де технології змінюють звичний порядок речей, дистанційна робота стає новою нормою, відкриває нові можливості для гнучкості та самостійності у плануванні робочого часу. Однак, без належної оптимізації, така робота може призвести до перевантаження та зниження продуктивності. Наразі дистанційна робота є не тільки більш зручним варіантом праці, але іноді й необхідністю, особливо у зв'язку з подіями, що змусили багатьох перейти на віддалений режим роботи.

Законодавство України реагує на ці зміни, пропонуючи нові форми правового регулювання, які дозволяють гнучко підходити до організації дистанційної роботи, забезпечуючи при цьому права та інтереси працівників. Відповідно в Україні було прийнято закон, який закріплює правове регулювання дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу [1]. Цей закон визначає дистанційну роботу як «форму організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщеннями чи територією власника» [2].

Ефективна дистанційна робота вимагає не лише самодисципліни, але й уміння правильно організувати свій робочий простір та час. Продуктивність при дистанційній роботі може коливатися, але з правильним підходом можна мінімізувати недоліки та підвищити ефективність.

Розглянемо інструменти, які можуть допомогти більш ефективно управляти робочим часом:

1. Визначення завдань, які є найважливішими та потребують негайної уваги. Це допоможе зосередитися на найбільш критичних задачах, і поступово переходити до менш важливих. Також приємне відчуття від виконання важкого завдання здатне дати більше мотивації для виконання наступних завдань [3].

2. Встановлення гнучкого графіка роботи дає можливість працювати у найбільш продуктивні години.

3. Використання програм для обліку часу дозволяє відстежувати час, що витрачається на виконання різних завдань. Це допомагає зрозуміти, де можна бути більш ефективним та встановити середнє значення часу, який витрачається на виконання тих чи інших завдань.

4. Встановлення меж між роботою та особистим життям дає можливість уникати перевтоми та зберігати баланс.

5. Організація робочого простору, який має асоціюватися тільки із робочими завданнями, допомагає швидше зосереджуватися на роботі.

6. Планування перерв є передумовою підвищення продуктивності, уникнення вигорання та відновлення концентрації.

7. Якісна комунікація в команді особливо в умовах дистанційної роботи є важливим фактором у досягненні бажаної продуктивності роботи, правильному розумінні своїх завдань та подальшому їх виконанні. Для цього має бути регулярний графік зустрічей, щоб усі члени команди могли бути в курсі останніх подій, а також могли поділитися своїми досягненнями або ж проблемами в роботі задля більш швидкого та якісного їх вирішення. Мають бути створені чіткі канали комунікації, прозорість, зворотній зв'язок. Заохочення зворотнього зв'язку та відкритості в комунікації допомагає виявити та вирішити проблеми на ранніх стадіях.

8. Регулярний аналіз рівня продуктивності та внесення корективів у робочі процеси допомагає покращити організацію робочого часу.

Таким чином, оптимізація робочого часу в умовах дистанційної роботи вимагає пошуку балансу між роботою та особистим життям, що може бути досягнуто лише через впровадження чітких правил та регулярний самоконтроль.

Література:

1. Таран І. О., Васечко Л. О. Правове регулювання дистанційної роботи в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. № 67(2021). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* С. 134 – 138.
2. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. *Відомості Верховної Ради України.* 2013. № 24. Ст. 243. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
3. Грег Маккеон. Есенціалізм. Мистецтво визначати пріоритети. К.: Наш Формат, 2021. 224 с.

Слободнюк А.Ю.

здобувач вищої освіти гр. МЕ-20

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

Науковий керівник: доц. **Немченко Т.А.**

ЗАХОДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЯМИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Аграрний сектор завжди був одним з найважливіших секторів української економіки, забезпечуючи продовольчу безпеку та сировину для багатьох галузей промисловості, а на сьогодні відіграє провідну роль через обмеження промислової діяльності внаслідок низки причин, зумовлених військовим вторгненням на територію України. Однак, діяльність аграрних підприємств часто зазнає впливу різноманітних кризових ситуацій, як внутрішніх, так і зовнішніх. Під кризовими умовами для аграрних підприємств розуміють ситуації, що загрожують їхній стабільній діяльності та прибутковості, спричинені природними, економічними, політичними, соціальними чи іншими факторами.

Кризові явища в аграрному секторі можуть мати руйнівні наслідки для окремих господарств, регіонів чи навіть для національної економіки в цілому. Нездатність ефективно управляти підприємством в умовах кризи може призвести до значних фінансових втрат, зниження конкурентоспроможності, втрати ринків збуту та, в крайніх випадках, банкрутства.

Саме тому питання ефективного управління аграрними підприємствами в кризових умовах набуває особливої актуальності, зважаючи на її важливість для української економіки на сьогодні. Тому постає потреба щодо розробки та впровадження відповідних стратегій, методів та інструментів управління, що дозволять мінімізувати негативний вплив кризових ситуацій, адаптуватися до мінливих умов ринку та забезпечити сталий розвиток бізнесу.

Під кризовими умовами для аграрних підприємств розуміють ситуації, які створюють загрози для нормального функціонування, стабільності та прибутковості аграрного бізнесу. Ці ситуації можуть бути спричинені різноманітними внутрішніми та зовнішніми факторами, які виходять за рамки звичайних операційних ризиків [1].

До кризових умов у сільському господарстві можна віднести:

- стихійні лиха (посухи, повені, граду, шкідники тощо), які можуть завдати значної шкоди врожаю та сільгоспугіддям;
- різкі коливання цін на сільгосппродукцію, добрива, паливо тощо, що можуть знизити рентабельність виробництва;
- обмежувальні торгові бар'єри, ембарго, що закривають доступ до ключових ринків збуту;
- політичну та економічну нестабільність, військові конфлікти в регіоні, що порушують логістичні ланцюги;
- спалахи захворювань тварин або рослин, які вимагають масових заходів з ліквідації;
- дефіцит сезонних працівників через соціальні або міграційні процеси [2,3].

При цьому криза може мати місцевий, регіональний, національний або навіть глобальний масштаб і потребує негайного реагування з боку керівництва підприємств.

Ефективне антикризове управління дозволяє мінімізувати збитки, зберегти конкурентоспроможність, уникнути банкрутства та забезпечити сталий розвиток підприємства. Для подолання кризових ситуацій в аграрному бізнесі керівництву підприємств необхідно вживати комплексні заходи, які охоплюють різні аспекти діяльності та покликані допомогти мінімізувати негативний вплив кризових факторів, знизити ризики та забезпечити безперервність операційної діяльності. Серед ключових підходів - диверсифікація виробництва та ринків збуту, ефективне управління ресурсами та персоналом, страхування ризиків, впровадження інновацій, грамотна фінансова політика, активний маркетинг та налагодження партнерських зв'язків [2].

Важливо відзначити, що успішне подолання кризових ситуацій вимагає від керівництва аграрних підприємств гнучкості, оперативності у прийнятті рішень, готовності до змін та інновацій. Саме здатність швидко адаптуватись до мінливих умов забезпечить конкурентоспроможність і фінансову стійкість бізнесу.

Водночас, подолання кризових явищ значною мірою залежить від зовнішніх факторів - державної політики підтримки аграрного сектора, створення сприятливого інвестиційного клімату, розвитку інфраструктури, міжнародної співпраці. Саме тому важливо налагодити тісну взаємодію між владою, бізнесом, науковими установами та громадськими організаціями для вироблення ефективних механізмів протидії кризам [3].

Незважаючи на всі виклики, аграрний сектор демонструє неабияку життєздатність та здатність долати складні періоди. Впровадження передових підходів до управління в кризових умовах дозволить аграрним підприємствам не лише пережити скрутні часи, але й перетворити виклики на можливості для зростання та розвитку, зміцнивши свої конкурентні позиції. Забезпечення стійкості аграрного виробництва має стати пріоритетним завданням як для самих господарств, так і для держави в цілому, адже від цього залежить продовольча безпека та добробут усієї нації.

Література:

1. Краснощок А. В. Антикризове управління підприємствами аграрного сектора економіки. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2014. Вип. 25. С. 385-390.
2. Колодій І., Колодій А., Войнич Л. Формування конкурентних переваг у системі антикризового управління в сільськогосподарських підприємствах. *Аграрна економіка*. 2023. Т. 16, № 1-2. С. 32-40.
3. Бінерт О. В., Балаш Л. Я. Основи антикризового управління сільськогосподарськими підприємствами. *Агросвіт*. 2022. № 13-14. С. 28-33.

Стрілець А.С.

здобувачка вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»

Науковий керівник: **В'юник О.В.**

к.е.н., доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АДАПТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Діяльність вітчизняних підприємств на сьогодні відбувається в умовах високого ступеню невизначеності та супроводжується стрімкими змінами у зовнішньому та внутрішньому середовищі. За таких умов важливими засобами виживання та підтримання власної життєстійкості є високий потенціал до адаптації, здатність протидіяти ризикам, схильність до застосування наслідків змін як потенційних можливостей подальшого розвитку.

Невизначеність в діяльності підприємства являє собою «стан, зумовлений інформаційними, інституційними, технологічними, економічними, політичними, організаційними факторами, який виник внутрішньо або зовнішньо і має значні ризики для підприємства, якщо їх не усунути» [3]. Отже, діяльність підприємств має бути орієнтована на мінімізацію рівня невизначеності, що є можливим завдяки своєчасній адаптації до змін.

Загалом, адаптацію розуміють як «пристосування системи до зміни умов» [1]. До властивостей адаптивного характеру по відношенню до суб'єкта господарювання можуть бути віднесені: сформованість системи керування змінами (призначена для окреслення цільових напрямів розвитку, ґрунтуючись на пріоритетності випереджального зростання); націленість на здійснення інноваційної діяльності; ефективне управління знаннями та дієва система стимулювання і розвитку людських ресурсів; орієнтованість на постійне підтримання інноваційної культури; оптимальне фінансування інноваційних проектів; раціональне управління ризиками в інноваційній сфері [1].

Принципами запровадження адаптивного підходу на підприємстві у стратегічному вимірі є: наявність управлінської стратегії, націленої на розвиток фірми; приділення уваги професійним якостям управлінського персоналу; надання переваги ініціативності, творчості та креативному підходу до

здійснення діяльності працівниками; застосування в діяльності підприємства новітніх інформаційно-комунікативних технологій; постійна готовність до майбутніх змін та цілеспрямоване слідування меті [5].

Розглядаючи механізм адаптивного управління діяльністю господарюючого суб'єкта, варто розуміти, що за змістом він уособлює технологію досягнення динамічної рівноваги, базуючись на впровадженні низки підходів:

– комплексний підхід (в його основі перебуває необхідність брати до уваги всі напрями і аспекти управлінської діяльності у їх взаємозв'язку та послідовності застосування);

– інтегральний підхід (базується на потребі ґрунтовного вивчення та аналізу перебігу різного роду управлінських процесів, враховуючи горизонтальні і вертикальні зв'язки);

– динамічний, відтворювальний та інші підходи (дозволяють підвищити рівень гнучкості управлінської системи, її здатність до диверсифікації та врахування змін в оточенні) [1].

В контексті застосування адаптивного підходу в діяльності компанії важливе значення мають адекватне розуміння власних можливостей, сильних і слабких сторін, систематична оцінка власних конкурентних переваг, розуміння поточної позиції господарюючого суб'єкта на ринку, що слугує основою для побудови стратегії розвитку [2].

Під час забезпечення адаптивності підприємства першочергове значення має ефективне управління змінами, що може бути охарактеризоване як «процес, який направлений на коригування його діяльності на конкуруючому ринку, з метою пошуку нових можливостей, які відкриваються з появою нових викликів» [4].

Виокремлюють низку інструментів адаптації підприємств, з-поміж яких варто розрізняти: формування потужної системи інформаційного забезпечення господарської діяльності; впровадження стратегічного планування діяльності суб'єкта господарювання; формування організаційної структури підприємства гнучкого типу; налагодження взаємовигідних партнерських відносин з усіма зацікавленими сторонами [5].

На нашу думку, задля забезпечення кращої адаптації вітчизняних суб'єктів господарювання до здійснення своєї діяльності в умовах невизначеності доцільними є такі заходи: постійний моніторинг зміни умов внутрішнього та зовнішнього середовища (класичними інструментами та методами є проведення SWOT, PEST або PESTLE-аналізу), оцінка результатів діяльності фірми (рентабельність, ліквідність, ділова активність тощо) та прогнозування зміни їх значень у майбутньому, формування дієвої системи управління ризиками, гнучкий підхід до ухвалення управлінських рішень.

Література:

1. Бондаренко С., Маковеева О. Адаптивне управління в самоорганізації промислового підприємства. *Social development & Security*. 2021. Vol. 11, Iss. 2. С. 238-255.

2. Гринчук Ю.С., Мартин О.М., Живко О.В., Башмаков М.С. Адаптаційні підходи в безпековому менеджменті конкурентоспроможності інноваційно орієнтованих підприємств сфері послуг в умовах нестабільного бізнес-середовища та розвитку лідерських компетентностей. Формування ринкових відносин в Україні. 2023. №6. С. 50-58.

3. Долга Г.В. Ризик-менеджмент як спосіб забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2021. Вип. 3. С. 42-57.

4. Копитко М.І., Заверуха Д.А. Конкурентоспроможність промислових підприємств України та їх адаптивність до викликів у процесі управління змінами під впливом Індустрії 4.0. Науковий погляд: економіка та управління. 2022. №3. С. 62-67.

5. Краля В.Г. Стратегічні імперативи організаційного розвитку адаптаційних механізмів аграрних підприємств в сучасних умовах. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2019. №1. С. 24-29.

Сокурєнко О.Ю.

Аспірант спеціальності 051 «Економіка»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Щельник О.В.

Асистент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В сучасних умовах ключовим аспектом забезпечення конкурентоздатності підприємства та досягнення економічних цілей є ефективне управління його персоналом.

Багато керівників недооцінюють важливість сучасних методів управління персоналом, які активно застосовуються за кордоном і сприяють підвищенню продуктивності праці. Проте, в сучасних умовах можна стверджувати, що ігнорування цих методів є серйозною перешкодою для ефективного управління. Кожна сфера діяльності має свої особливі методи, і управління персоналом не є винятком.

Кожна галузь людської діяльності має свої власні особливі методи. Управління персоналом не становить винятку, вона також має свої власні унікальні методи, які використовуються для керування персоналом підприємства чи організації.

Метод управління персоналом є засобом впливу на колектив та окремих працівників з метою координації їх діяльності в рамках підприємства. Ці методи спрямовані на досягнення основних цілей управління персоналом, таких як пошук ефективних засобів впливу на персонал для розвитку їхнього потенціалу та досягнення стратегічних цілей підприємства.

Традиційно в науці і практиці розрізняють класифікацію методів управління персоналом на основі їх змісту і спрямованості

- адміністративні (організаційно-розпорядчі);
- економічні;
- соціально-психологічні методи.

Так, розподілення методів управління персоналом за функціями управління є досить поширеною практикою. Ця класифікація дозволяє систематизувати методи залежно від їхнього спрямування на певні аспекти управління персоналом. Перша класифікація, яка охоплює методи забезпечення організації персоналом, оцінки персоналу, оплати праці, управління кар'єрою та інші, є вельми універсальною і допомагає розглядати управління персоналом в комплексі.

Адміністративні методи управління персоналом базуються на владі та дисципліні і часто відомі як "методи батога" через їхню історичну асоціацію з суворим контролем і стягненнями. Вони передбачають прямий вплив на підлеглих, де будь-яке розпорядження або наказ має обов'язкове виконання, а в разі порушення застосовуються адміністративні санкції. Ці методи спрямовані на формування в працівників почуття відповідальності, обов'язку та усвідомлення необхідності дотримання дисципліни. Основним завданням цієї групи методів є підтримання дисципліни праці та забезпечення організаційної чіткості, які необхідні для ефективного функціонування персоналу та організації в цілому.

У сучасних умовах ринкової економіки економічні методи стають ключовими в управлінні персоналом. Вони представляють собою комплекс засобів впливу на персонал шляхом створення економічних умов, які спонукають працівників діяти у відповідності до цілей організації. Ці методи характеризуються непрямим впливом і спрямовані на мобілізацію трудових ресурсів через економічне стимулювання для досягнення певного результату. Об'єктом економічного впливу є базові потреби людини.

Техніко-економічне планування дійсно є одним з найважливіших економічних методів управління персоналом. Воно поєднує в собі різноманітні економічні методи і визначає стратегічну програму діяльності організації. Це охоплює встановлення цілей та завдань, розробку стратегій і планів для їх досягнення, а також розподіл ресурсів та відповідальності між різними підрозділами. Такий підхід допомагає посилити співпрацю між керівниками різних відділів та забезпечує узгодженість у діяльності організації.

Соціально-психологічні методи управління персоналом базуються на використанні соціальних відносин та психологічного впливу з метою стимулювання працівників. Вони спрямовані на формування внутрішнього прагнення у працівника виконувати свою роботу без необхідності застосування адміністративного контролю. Ці методи включають в себе моральне мотивування, формування соціально-психологічного клімату та розвиток соціальної політики на підприємстві. Вони сприяють впливу на цінності та норми поведінки працівників, що сприяє покращенню взаємин та ефективності роботи колективу.

Соціально-психологічні методи управління персоналом включають ряд підходів, які спрямовані на формування позитивного психологічного клімату та

підвищення морального становища працівників. До них належить формування трудових колективів з урахуванням індивідуальних особливостей працівників, власний приклад керівника, участь працівників у процесі управління, задоволення культурних та духовних потреб, встановлення соціальних норм поведінки, а також соціальна профілактика і захист працівників.

Ці методи мають потенціал для мотивації персоналу, але їх успішність може бути обмежена безпосереднім контекстом та умовами на підприємстві. Наприклад, за словами С. А. Шапіро, успішне впровадження соціально-психологічних методів можливе лише за умови тривалого та систематичного їх застосування, а також врахування інших факторів, таких як рівень заробітної плати. Тому важливо узгоджувати ці методи з іншими стратегіями управління персоналом для досягнення найкращих результатів.

Література:

1. Балабанова Л. В. Сардак О. В. Управління персоналом. К.: Центр учб. л-ри, 2011. 468 с.
2. Вознюк А.М. Особливості застосування форм і методів стимулювання персоналу промислового підприємства. URL: http://www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Venu/2009_1/11.pdf
3. Галич О. А., Вакуленко Ю. В., Терещенко І. О., Крутько Т. В. Стратегічне управління персоналом як фактор зростання конкурентоспроможності підприємства. Агросвіт. 2019. № 6. С. 27–32.
4. Дяків О. П., Островерхов В. М. Управління персоналом : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 288 с.

Сурик В.В.

здобувачка гр. МЕ-20

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Щельник О.В.,

асистент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ РОЗРОБОК В ПРАКТИКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

У сучасному світі, де продовольча безпека та стійкість стають дедалі більш актуальними питаннями, впровадження інновацій в аграрному секторі набуває вирішального значення. Це стосується не лише розробки нових сортів культур та вдосконалення методів ведення господарства, але й трансформації всієї системи управління сільськогосподарськими підприємствами. З точки зору менеджменту, успішне впровадження інновацій потребує комплексного підходу, який ґрунтується на чітко визначених стратегіях та цілеспрямованих діях

Однією з актуальних проблем агропромислового комплексу України є інноваційний шлях розвитку сільськогосподарського виробництва. Широке впровадження інновацій в усіх напрямках діяльності сільськогосподарських

підприємств сприяє: зростанню продуктивності праці, економії різних видів ресурсів, скороченню витрат і зниженню собівартості аграрно-продовольчої продукції, нарощуванню обсягів і підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва [2].

Важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України є інноваційна модель розвитку. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва на сучасному етапі зумовлюється в значній мірі широким впровадженням у практику вітчизняних і світових досягнень науково-технічного прогресу, стратегічна роль в якому належить інноваційній діяльності.

Результати впровадження інновацій віддзеркалюються в збільшенні обсягу продаж, зниженні собівартості продукції, зростанні фондоозброєності та продуктивності праці, підвищенні рентабельності роботи й інших виробничо-фінансових показників діяльності аграрних підприємств, а також соціально-економічного розвитку сільських територій.

Основною метою інновацій в аграрній сфері є забезпечення економічності та екологічності сільськогосподарського виробництва

Ключові аспекти інноваційного менеджменту в АПК:

- Визначення пріоритетів
- Оцінка та відбір інновацій
- Планування та впровадження.
- Моніторинг та оцінка:

Необхідно зазначити, що у сільському господарстві впровадження інновацій пов'язане з виведенням нових сортів рослин, порід тварин, виготовленням техніки, новими ресурсозберігаючими технологіями тощо. Тому інновації у діяльність сільськогосподарських підприємств впроваджуються у трьох напрямках:

1) інновації у сфері людського фактора – підготовка спеціалістів, здатних експлуатувати нову техніку, обладнання і технології, підвищення їх кваліфікації, перепідготовка;

2) інновації у сфері біологічного фактора – розробка і освоєння нововведень, які забезпечують підвищення родючості земель сільськогосподарського призначення, зростання продуктивності тварин та урожайності сільськогосподарських культур;

3) інновації у сфері техногенного фактора – забезпечують удосконалення техніко-технологічного потенціалу сільськогосподарського підприємства [1].

До проблем впровадження інновацій у сільському господарстві в Україні можна віднести: відсутність належного фінансування, низький рівень державної підтримки підприємств, низький розвиток інноваційних досліджень в сільському господарстві в Україні, сезонність діяльності підприємств, різноманітність природно-кліматичних умов та вирощуваної продукції.

Для ефективного впровадження інновацій у сільськогосподарські підприємства необхідно удосконалити державне регулювання цін на продукцію, розробити всебічні програми стимулювання інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, розробити стратегію максимального

використання їх інноваційного потенціалу, здійснювати активізацію впровадження інновацій на підприємствах для підвищення конкурентоспроможності продукції на ринку, розробляти фінансову підтримку для закупівлі іноземної техніки, сортів насіння, засобів захисту рослин тощо.

З огляду на сучасні економічні реалії, критично важливо провести модернізацію сільськогосподарських підприємств України. Цей процес має ґрунтуватися на багатосторонньому підході, що сприятиме інноваціям, підвищенню конкурентоспроможності продукції та активній державній підтримці.

Впровадження інноваційних технологій та методів виробництва є ключовим драйвером підвищення продуктивності та рентабельності аграрного сектору. Це дозволить оптимізувати використання ресурсів, покращити якість продукції та мінімізувати втрати.

Підвищення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції на світовому ринку потребує фокусу на двох ключових аспектах: зниженні собівартості виробництва та розширенні асортименту та якості продукції. Досягнення цих цілей сприятиме зростанню експортного потенціалу України.

Література:

1. Мартинюк М. А. Інновації в сільському господарстві / М. А. Мартинюк, Т. М. Ратошнюк // Наука й економіка. – 2014. – № 2 (34). – С. 94–98.
2. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 р. № 40- IV. URL: <http://www.portal.rada.gov.ua> (дата звернення: 05.04.2024).

Федькін Ю. О.

здобувач вищої освіти

ОПП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» спеціальності 076
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький
Науковий керівник: доц. **Немченко Т.А.**

ВИДИ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ: ПЛАГІАТ ТА ЙОГО ФОРМИ

Історично склалося, що під час написання наукових робіт запозичення цитат або фрагментів текстів вважається прийнятним, розповсюдженим і навіть необхідним: розвиток нових знань базується на ідеях, що були розроблені в попередніх дослідженнях, що дозволяє автору викласти основну ідею, запропонувати новий метод вирішення проблеми чи обґрунтувати отримані результати. Однозначно, кожне наукове дослідження має базуватися на досягненнях попередників, але не слід їх просто копіювати. Відповідно, актуальним вважаємо більш детально розглянути види академічної недоброчесності.

Академічна недоброчесність або нечесність у академічному середовищі включає будь-які форми обману чи шахрайства, пов'язані з науковою та освітньою діяльністю. За інформацією Європейського наукового фонду, шахрайство в науці охоплює такі порушення, як:

- фабрикація - створення неправдивих даних;
- фальсифікація - маніпулювання даними для отримання неправдивих результатів;
- плагіат - присвоєння наукових робіт інших осіб [1].

Незважаючи на обмежену кількість досліджень про неправомірну поведінку серед науковців, ця проблема залишається актуальною, особливо для України на шляху європейського інтеграційного розвитку. Масштабність академічної недоброчесності є досить великою і різноманітною. Вчені оцінюють збільшення випадків академічної нечесності у сучасних вищих навчальних закладах як глобальну проблему з трьома ключовими причинами: перетворення вищої освіти на бізнес-проект; масовий доступ до вищої освіти, бюрократизація вищої освіти.

Також виділяють об'єктивні та суб'єктивні причини та умови виникнення академічної недоброчесності. В свою чергу ці причини поділяють на наступні категорії: соціально-економічні, соціально-психологічні, культурно-виховні, організаційно-управлінські та інформаційно-технологічні. [2; ст.275]

В. Бахрушин та Є. Ніколаєв в своїх дослідженнях вказують на додаткові, до загальноусталених, форми академічного обману, серед яких виокремлюють:

- Імітацію освітньої та наукової діяльності;
- Неправдиве співавторство;
- Свідоме спотворення посилань та інформації в наукових роботах, що іноді може вважатися плагіатом;
- Проходження освітніх оцінок та процедур контролю за допомогою підроблених осіб;
- Комерційне використання лекційних матеріалів, записів чи іншої освітньої інформації без згоди автора [3; ст.15].

Такі дії, зокрема незаконне використання матеріалів, в західному освітньому контексті караються строго. Наприклад, студенти стоматологічної школи Університету Індіани, які незаконно отримали доступ до іспитових матеріалів та поділилися ними, були піддані дисциплінарним санкціям, включно з відрахуванням і призупиненням навчання, згідно з їхнім студентським кодексом честі.

Підтримуємо думку Ревуцької С. щодо розширеної класифікації академічної нечесності, яка дозволяє більш деталізовано описати порушення в даній сфері. Ось деякі основні види академічної нечесності, які вона виокремлює:

1. Плагіат - використання чужих ідей, текстів або результатів без належного вказування авторства.
2. Списування - неправомірне використання зовнішніх джерел інформації під час контрольних заходів.
3. Академічне шахрайство.

4. Надання необ'єктивних відгуків або рецензій без реальної перевірки робіт.

5. Примушування до грошових внесків або виконання робіт під загрозою пониження оцінок [4].

Підсумовуючи, зауважимо, що академічна недоброчесність є серйозною проблемою в науковому та освітньому планах. Базуючись на наведеній вище класифікації, яка демонструє різноманітність форм академічної нечесності, можна наголосити на тому, що суспільству необхідні розробки комплексних методів задля виявлення та запобігання академічної недоброчесності, оскільки чесність в академічному плані грає вирішальну роль в розвитку не тільки окремо взятої країни але й світової спільноти в цілому.

Література:

1. Ревуцька С. К. Академічна нечесність у студентському середовищі. *Інтелект. Особистість. Цивілізація*. 2019. № 1 (18). С. 12-18.
2. Варвара І. Причини існування академічної недоброчесності студентства в сучасному освітньо-науковому просторі та шляхи її подолання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Харків. 2020. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/33_2020/part_1/42.pdf
3. В. Бахрушин, Є. Ніколаєв. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. 2019. URL: https://drive.google.com/file/d/1UjtjefmfqO1uNCn4p9cT5g6_58h0Cxq9/view
4. Лист МОН України 23.10.2018 № 1/9-650 Керівникам закладів вищої освіти «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18%23Text#Text>

Хмеленко Р.В.

бакалавр, здобувач гр. МЕ-22мб(2)

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Кіріченко О.В.

кандидат економічних наук, доцент

ЗНАЧЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ

Логістичні процеси є неодмінною складовою функціонування підприємства, вони не існують окремо, але мають бути відповідно спрямовані на досягнення основних цілей. Для успішної реалізації логістичної діяльності та створення ефективної мережі необхідне ретельне проектування логістичних систем на промислових підприємствах. Стратегічне визначення логістики, опираючись на довгострокові цілі, може суттєво змінити системну організацію підприємства. Оскільки будь-які логістичні трансформації вимагають значних витрат, вони потребують послідовної програми заходів, яка одночасно враховує соціально-економічні, організаційно-технічні, інформаційні, правові, кадрові та

інші аспекти для створення повноцінного логістичного забезпечення діючих структур.

Логістика, як відносно новий інструмент управління, представляє собою синтез різних методів та принципів, що використовуються в традиційних сферах діяльності, таких як маркетинг, виробництво, фінанси та вантажоперевезення. Застосування логістичних концепцій дозволяє досягти тісної інтеграції виробництва, матеріально-технічного забезпечення, транспорту та обміну інформацією про рух товарів у єдину систему [2].

Глобалізація світової економіки призвела до посилення конкуренції як на міжнародних, так і на внутрішніх ринках. Ключовою умовою для збереження конкурентоспроможності промислових підприємств стає правильний вибір видів діяльності, встановлення оптимальних пропорцій між ними та розташування компонентів. Успішна конкуренція вимагає від підприємств повноцінного і раціонального використання логістичного підходу.

Впровадження основних принципів організації виробництва підвищує ефективність роботи підприємства, забезпечуючи стійкість до зовнішніх впливів. Одночасно реалізація протилежних принципів збільшує внутрішню гнучкість виробництва, що означає здатність оперативної адаптуватися до змін у виробничій програмі, умовах ринку товарів і послуг, а також державного регулювання, із мінімальними витратами.

В результаті формується динамічна організаційна структура підприємства, яка представляє собою систему взаємопов'язаних методів організації та управління процесами виробництва у просторі і часі. Ця структура є невизначеною сукупністю, що відображає досягнутий рівень знань і динамічну взаємодію між елементами системи з урахуванням їх функціонального призначення.

Логістичні процеси нерозривно пов'язані з функціонуванням підприємства і не становлять окремої сфери діяльності, але мають підпорядковуватися основним цілям підприємства та сприяти їх досягненню.

Місія підприємства є його основною метою, яка відрізняє його від інших суб'єктів господарювання. Цілі підприємства поділяються на стратегічні, тактичні та оперативні залежно від тимчасових рамок. Хоча кожна сфера діяльності підприємства може мати свої власні цілі, локальні цілі повинні сприяти досягненню головної мети та приносити додатковий економічний ефект [1].

Логістична діяльність відкриває широкі можливості для оптимізації витрат у різних ланках ланцюга постачання.

Ця область охоплює широкий спектр процесів, які мають безпосередній вплив на максимізацію прибутків від спільної діяльності підприємств, а також можуть знижувати витрати на неї. Ці два ключові напрямки, спрямовані на досягнення та утримання конкурентних переваг, відображаються на фінансових результативності і зміцнюють позиції на ринку.

Ці цілі досягаються через ефективну логістичну діяльність і шляхом прямого зниження витрат. Логістика впливає не лише на формування операційного прибутку, але й на продуктивність ресурсів, прискорюючи їх

оборотність.

Для створення ефективної мережі та успішного впровадження логістичної діяльності необхідно провести ретельне проектування логістичних систем на промислових підприємствах. Цей процес зазвичай відбувається на двох рівнях: стратегічному та оперативному.

На стратегічному рівні визначаються необхідні рівні логістичних послуг, розміщення вузлових пунктів зберігання, розраховуються рівні запасів на складах та складаються оптимальні маршрути та вибираються найбільш ефективні способи транспортування. Оперативний рівень має короткостроковий характер і спрямований на вирішення поточних проблем, таких як реагування на різке підвищення тарифів на транспорт або виконання нещодавно отриманих замовлень споживача.

Завершальним етапом логістики та її вищою формою є створення функціональних логістичних систем. Логістична система – це система управління господарською або іншою структурою у сфері суспільно-корисної діяльності, що дозволяє своєчасно вирішувати всю сукупність взаємопов'язаних тактичних і стратегічних завдань, забезпечуючи оптимізацію інтегрованих потокових процесів за заданими критеріями (доходи, прибутки, витрати, якість обслуговування, конкурентоспроможність та інші).

Створення логістичної системи є найбільш доцільною і ефективною формою застосування логістики, особливо в транзитивній економіці з наступних причин:

Комплексність рішень: Епізодичне вирішення окремих логістичних завдань або використання окремих методів не забезпечує кардинальне поліпшення діяльності фірми.

Потреба у глибоких трансформаціях: Навіть у розвинених економіках, впровадження окремих елементів і фрагментів логістики потребує значних змін в діючих структурах. Українська нестабільна економіка не підготовлена до безпосереднього використання класичної логістики, тому навіть застосування окремих логістичних завдань потребує глибоких трансформацій.

Необхідність системного підходу: Багато досягнень логістики базуються на використанні точних наук і залишаються незатребуваними через брак спеціальних знань у цій сфері та дефіцит часу. Тільки створення функціональної логістичної системи дозволить гідно оцінити та зрозуміло впровадити ці новації [2].

Література:

1. Моделювання системи управління конкурентоспроможністю підприємства на основі маркетингу в умовах зміни споживчих переваг та розвитку інноваційного підприємництва / О.М. Мартин, Н.І. Лемещенко, В.А. Артемчук, А.С. Парохненко // Формування ринкових відносин в Україні. 2022. – №1(248)2022, 146. DOI: 10.5281/zenodo.6574750
2. Шкригун Ю.О. Генезис поняття «логістична діяльність підприємства». Вісник економічної науки України. 2021. № 2 (41). С. 183–190.

Цьома В. І.

здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доц **Глевацька Н.М.**

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

РОЛЬ КІБЕРБЕЗПЕКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВИПАДОК УКРАЇНИ

Сучасний світ стикався з нечуваним посиленням кібернетичних загроз, які набули великого значення у контексті світової безпеки, зокрема, в умовах озброєних конфліктів, таких як війна, що відбувається в Україні. Кібербезпека еволюціонувала від вузькоспеціалізованої галузі до ключового елементу національної та бізнес-стабільності.

Ю. Білявська, В. Вишківський, А. Кириленко, О. Криворучко, А. Пампуха, Я. Шестак та інші дослідники вивчили і продовжують вивчати проблематику кібербезпеки в контексті бізнесу під час війни. Проте, слід підкреслити, що дослідження у напрямку особливостей кібербезпеки бізнесу під час воєнних дій досі не є вичерпними.

Основною метою даної роботи є аналіз впливу кіберзагроз на бізнес в умовах війни в Україні та оцінка зусиль, які держава та приватний сектор вкладають у захист своїх кіберпросторів.

Кібербезпека визначається як комплекс дій, спрямованих на захист інформації у комп'ютерних системах та мережах проти несанкціонованого доступу, використання, витоку, порушення інтеграції, модифікації чи знищення [1]. Це життєво необхідно для захисту як особистих даних, так і для функціонування життєво важливих систем, таких як фінансові організації, державні установи і медичні центри.

Інтерес до кібербезпеки значно зріс з розвитком інтернету та розповсюдженням комп'ютерних технологій у кінці ХХ та на початку ХХІ століття. З плином часу, зі збільшенням кібератак та удосконаленням технічних рішень, кібербезпека перетворилася на окрему галузь знань та професійну діяльність. З виникненням нових технологій, таких як штучний інтелект та блокчейн, кібербезпека продовжує свій розвиток, а фахівці з безпеки регулярно впроваджують нові методи та інструменти для протистояння сучасним загрозам.

Головними цілями кібербезпеки є захист конфіденційності інформації, забезпечення доступу до даних лише уповноваженим особам, запобігання крадіжкам або несанкціонованому використанню, захист особистих даних, забезпечення цілісності та надійності інформації, а також забезпечення доступності ресурсів і послуг [1].

У контексті війни, Україна стикається з великою кількістю кібератак, які ставлять під загрозу національну та корпоративну безпеку. За даними Microsoft,

навіть перед початком війни в 2021 році Україна стала мішенню майже для 20% всіх світових кібератак, і ця тенденція лише зросла протягом наступних років [2]. З самого початку відкритого вторгнення, спеціалісти з кібербезпеки від Служби безпеки України успішно відвернули близько 3500 кібератак, спрямованих на системи центральної влади та ключові інфраструктурні об'єкти країни [3]. З них, 1650 кіберзагроз було виявлено у режимі реального часу завдяки системі управління подіями інформаційної безпеки, розробленій СБУ. Виявлено, що більшість атак, організованих російськими спецслужбами та підконтрольними хакерськими групами, мала на меті зруйнувати цифрові сервіси або спричинити дестабілізацію в роботі життєво важливих енергетичних та транспортних підприємств. Ці обставини вимагають проведення детального аналізу та розробки нових стратегій у сфері кібербезпеки.

Державний центр кіберзахисту України та команда CERT-UA активно працюють над протидією кібератакам, однак кіберпростір продовжує залишатися уразливим до нових, складніших загроз, що підкреслює необхідність глибшої інтеграції між державними органами і приватним сектором, а також міжнародної співпраці. Міжнародна підтримка відіграє вирішальну роль у підтримці кіберстійкості України. Програми допомоги, такі як американські інвестиції у розмірі \$37 мільйонів для підтримки кібербезпеки, спрямовані на зміцнення захисту критично важливої інфраструктури, відіграють ключову роль у забезпеченні операційної спроможності в кризових умовах [4].

Кібербезпека стала важливою частиною для забезпечення неперервності бізнес-процесів та захисту критично важливих даних, особливо в умовах війни, забезпечуючи безпеку фінансових установ, державних інфраструктур та медичних закладів. Новітні технології, такі як штучний інтелект і блокчейн, відкривають нові можливості для більш ефективного захисту в кіберпросторі. Отже, кібербезпека стала невід'ємною частиною національної безпеки і бізнес-стабільності України, що має велике значення в умовах збройного конфлікту, коли кібератаки можуть бути використані як інструмент ведення війни. Україна продовжує потребувати постійного удосконалення кіберзахисних механізмів і міжнародної підтримки для ефективною відсічі сучасним кіберзагрозам, забезпечуючи захист національних інтересів і стійкість місцевого бізнесу.

Література

1. Кібербезпека – це важливо в сучасному світі. URL: <https://foxminded.ua/kiberbezpeka-tse/> (дата звернення 05.04.2024)
2. Що таке кібербезпека? URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/security/business/security-101/what-is-cybersecurity> (дата звернення 05.04.2024)
3. Майже половину кібератак СБУ виявляє у режимі «реального часу». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3584942-majze-polovinu-kiberatak-sbu-viavlae-u-rezimi-realnogo-casu.html>. (дата звернення 10.04.2024)
4. Кібербезпека бізнесу. Як виявити загрозу і вберегти дані та ресурси компанії під час війни. URL: <https://www.project.minfin.com.ua/kiberbezpeka-biznesu-pid-chas-vijny> (дата звернення 07.04.2024)

Чабанюк Є.М.,
Здобувач вищої освіти,
аспірант спеціальності 073 «Менеджмент»

Науковий керівник: В'юник О.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки,
менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

ІННОВАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЯ: СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВ В ЕПОХУ СТІМКИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОРИВІВ

Сучасний світ перебуває в умовах активних технологічних проривів, тому швидка адаптація до навколишніх змін, прогнозування майбутніх тенденцій та ведення політики інновацій стають стратегічними складовими сучасного менеджменту підприємств для забезпечення конкурентоспроможності та сталого фінансового розвитку.

У своєму дослідженні Панкратова О.М. визначає, що цифрова трансформація всіх аспектів бізнес-діяльності на підприємстві вимагає внесення докорінних змін у технологічну та операційну роботу підприємства, описує економічні та соціальні вигоди від впливу цифровізації, серед яких: приріст продуктивності праці; прискорення темпів зростання підприємств; можливість створення нових продуктів, що відповідають потребам користувачів в певний час [1].

Татаринцева Ю.Л., Пушкар О.І. в своїй праці [2] описують інноваційні технології менеджменту в цифровому маркетингу, які можна вважати значимою частиною стратегічного підходу до впровадження новітніх технологій, котрі дозволять виділитися на ринку серед конкурентів та досягти високої ефективності у взаємодії зі споживачами і за рахунок залучення нових клієнтів.

Роль менеджменту на підприємствах з кожним роком вимагає все більш комплексного підходу та стратегічного бачення не тільки на щоденні операційні процеси чи точкові реакції на зміни навколо, а й активного прогнозування всієї стратегії роботи бізнесу для збереження конкурентоспроможності та позицій на ринку. Нижче розглянемо детальніше актуальні на сьогодні процеси, які впливають на сучасний менеджмент:

1. Драйвер росту – інновації: потреби споживачів в останні роки можуть змінюватися дуже швидко, тому підприємствам потрібно не лише впроваджувати стандартні пакетні технології, а і вкладати кошти в створення і розробку нових продуктів, які стосуються аналізу і покращень бізнес-моделей, оптимізації роботи, дослідження нових ринків.

2. Цифрова трансформація: це не лише перехід на використання цифрових технологій, а також переосмислення способів ведення бізнесу, цифровізація підприємства наразі стає фундаментом для інноваційної стратегії розвитку компанії.

3. Адаптація до змін: обов'язкове використання аналітичних методів і інструментів дозволяє краще зрозуміти ринкові потреби і адаптувати свій продукт до вимог споживачів.

4. Гнучка організаційна структура: перехід від класичних ієрархічних моделей в організації до мережових структур, що має посприяти швидшому і кращому обміну інформацією, ідеями, більшій інноваційності та адаптації до нових умов на ринку.

5. ШІ у прогнозі майбутніх тенденцій: аналіз Великих даних (Big Data), ефективне використання сучасних алгоритмів і моделей прогнозування на базі штучного інтелекту (ШІ) дозволяють прогнозувати і, головне, попереджати про можливі кардинальні зміни на ринках і в уподобаннях споживачів, надають змогу краще розуміти потреби споживачів і партнерів у конкретний період часу та пропонують методи швидкої адаптації до майбутніх вимог.

6. Безперервне навчання кадрів: забезпечення постійного навчання персоналу – це перспективне інвестиційне рішення компанії. В сучасному динамічному бізнес-середовищі висококваліфіковані спеціалісти підприємства мають постійно проходити тренінги і практикуми, такі співробітники більш ефективні, швидше розуміють сучасні трансформаційні процеси та стратегії, здатні генерувати новітні ідеї для розробки актуальних продуктів.

7. Кібербезпека: критично важливий елемент менеджменту кожного підприємства в умовах повномасштабної війни через у рази збільшені кібератаки на всі галузі країни. Важливими методами будуть: розробка комплексної стратегії кіберзахисту; впровадження хмарних технологій для швидкого відновлення після атак; використання передових технологій ШІ для попередження та нейтралізації загрози; застосування інтелектуального аналізу даних (BI), який у реальному часі об'єднує й аналізує всі системи на підприємстві [3].

Урахування зазначених процесів і тенденцій у господарській діяльності підприємств дозволить їм краще адаптуватися до стрімких змін у внутрішньому і зовнішньому середовищах, забезпечувати власну стійкість функціонування в умовах воєнного стану, підвищити рівень ефективності діяльності та досягати конкурентних переваг у поточній і довгостроковій перспективах.

Література:

1. Панкратова О.М. Цифровізація як сучасний тренд розвитку менеджменту. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-55> (дата звернення 09.04.2024).

2. Татаринцева Ю.Л., Пушкар О.І. Інноваційний менеджмент в епоху цифрового маркетингу вражень URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/30481/1/Тези%20Пушкар%2c%20Татаринцева.pdf> (дата звернення 09.04.2024).

3. Чабанюк Є.М., В'юник О.В. Актуальні тренди інструментарію у сфері менеджменту бізнес-організацій в умовах стрімкого розвитку новітніх технологій. URL: <http://dspace.ksaeu.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/8806/VIthISPCConference-2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=361> (дата звернення 10.04.2024).

Чуйко І.С.

здобувач гр. МЕ-20

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Пітел Н.С.

кандидат економічних наук, доцент

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах ринкової динаміки вимоги до управління багатьма підприємствами радикально змінилися. Якщо раніше основною увагою приділялося "виробництву", то тепер ситуація відмінна – головною метою стало найбільше задоволення потреб споживачів продукції.

Ефективна маркетингова стратегія стає ключовим чинником у встановленні важливого зв'язку між підприємством, його керівництвом та потенційними покупцями. Практика свідчить, що компанії, які активно взаємодіють на ринку та дотримуються ефективного маркетингового управління, виявляються найбільш конкурентоспроможним.

Процес формулювання маркетингової стратегії розпочинається з переходу через три послідовні кроки: спочатку визначається сфера бізнесу, після чого формулюється основна стратегічна мета та місія підприємства; наступним етапом є оцінка впливу макро- та мікросередовища на діяльність підприємства, враховуючи сучасні економічні, технічні та технологічні умови, а також аналіз стратегічних альтернатив; завершальним кроком є формулювання маркетингової стратегії, включаючи визначення тактичних завдань та пріоритетів для його втілення [1].

Після оцінки сформульованої маркетингової стратегії та потреби в інвестиціях приймається остаточне рішення щодо її впровадження. У випадку негативного вирішення повертаються до аналізу і починають повторну роботу. Якщо ж управління підприємства задоволене сформульованою стратегією, вона затверджується; на основі цієї стратегії та корпоративної стратегії розробляються функціональні стратегії підрозділів, а маркетингова стратегія передається на виконання, контроль та корекцію.

Мета цього дослідження полягає у демонстрації важливості використання стратегічного управління в компанії на основі принципів маркетингового керівництва. Крім того, воно підкреслює необхідність створення маркетингової інформаційної системи на підприємстві як ключової передумови для прийняття ефективних стратегічних рішень.

У ході наукового дослідження проаналізовано три етапи розвитку стратегій управління маркетингом на підприємстві.

На першому етапі, відомому як етап наукового дослідження, відбувається зародження основних компонентів маркетингу, таких як упаковка, реклама та стимулювання збуту.

Другий етап еволюції стратегій маркетингового управління характеризується початком формування маркетингової концепції. На цьому етапі основна увага приділяється виробництву, а не ринку. Хоча термін "маркетинг" з'явився в літературі, він не мав значної вагомості.

Третій етап еволюції характеризується розвитком концепції маркетингового управління, заснованої на повній орієнтації на ринок та кінцевого споживача. Головним завданням управління ризиками є забезпечення прибутку для інвесторів та досягнення стратегічних цілей підприємства. Основний акцент робиться на управлінні наслідками невизначеності, визначаючи сутність ризик-менеджменту.

Протягом значного періоду часу промислові компанії поступово адаптувалися до концепції маркетингового управління, що відобразалося у зміні їхньої орієнтації та методів діяльності. Вони більш уважно враховували зовнішнє та внутрішнє ринкові середовища.

У наукових дослідженнях розглядається роль маркетингового управління через дві основні концепції. Перша концепція розглядає маркетинг як складову процесу управління, що формує його організаційну структуру і відповідає за виконання певних функцій, пов'язаних з реалізацією продукції. Друга концепція розглядає маркетинг як систему, що складає основу управління підприємством в цілому. Цей підхід передбачає орієнтацію підприємства на потреби ринку від самого початку його створення, що визначає стратегію його розвитку [2].

Пояснюючи маркетингове управління як основу стратегічного керівництва, важливо розглянути сутність останнього поняття. У науковому світі під стратегічним керівництвом розуміють процес формування й впровадження стратегічних рішень, в центрі якого знаходиться стратегічний вибір, що базується на аналізі внутрішніх ресурсів підприємства та зовнішніх можливостей та загроз у його діловому середовищі, де воно функціонує.

У першій фазі стратегічного управління, заснованого на принципах маркетингу, розглядається сфера діяльності або планована сфера діяльності підприємства. Після цього проводиться аналіз можливостей майбутнього розвитку та ідентифікація перспектив та загроз на основі комплексу маркетингових заходів та методів. У цьому контексті розглядаються такі фактори, як загальноекономічні тенденції у сфері, зміна профілю покупців та способів використання традиційної продукції, випуск нових продуктів з відмінними характеристиками, технологічні зміни, маркетингові інновації, передача технологічних знань і секретів виробництва, система державного регулювання у сфері, зміни у витратах на виробництво [3].

Ефективне стратегічне управління підприємством на базі маркетингу потребує впровадження ефективної системи маркетингової інформації. Ця система забезпечить постійний аналіз, спостереження, обробку і прогнозування маркетингових потоків, що дозволить керівництву приймати важливі управлінські рішення. Такий підхід забезпечить підприємству надійну конкурентну перевагу.

Так, можна зробити висновок, що стратегічне управління маркетинговою діяльністю на підприємстві допомагає зменшити негативний вплив ризиків на діяльність компанії, забезпечуючи зменшення або уникнення втрат і швидку адаптацію до змін у середовищі функціонування.

Література:

1. Вовк М. О. Маркетингова стратегія інноваційного безпекового розвитку в контексті управління ресурсозбереженням та технологічної реструктуризації конкурентоспроможного підприємства. Формування ринкових відносин в Україні. - 2024. - № 1. - С. 95-102.
2. Костецька Н. І. Стратегічне управління потенціалом підприємства: теоретико-методичні аспекти [Електронний ресурс] Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". 2021. № 20. С. 51-55.
3. Касян С. Я. Міжнародне планування маркетингової стратегічної діяльності компанії: інформаційні технології просування бренду. Економічний вісник Дніпровської політехніки. 2022. № 3. С. 48-58.

Шаповал Є.О.

випускник спеціальності 073 «Менеджмент»
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»
Центральноукраїнський національний технічний університет
Науковий керівник:

В'юник О.В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
економіки, менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнський національний технічний університет

МОНІТОРИНГ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Станом на сьогодні існує багато визначень терміну «моніторинг». Під моніторингом розуміється процес збору, обробки та аналізу даних, які надходять з об'єкта, що досліджується. Загалом моніторинг – це постійне спостереження за процесом або явищем.

Моніторинг економічної безпеки підприємства має на меті одержання інформації керівництвом підприємства про рівень ефективності і результативності діяльності підприємства, який був визначений на основі якісного і кількісного аналізів, а також оцінювання відповідних показників та оцінки виникнення або існування можливих загроз і ризиків [1].

Фокусом моніторингу рівня економічної безпеки є інтегральний показник економічної безпеки підприємства за функціональними складовими. До складових економічної безпеки відносять фінансову, суспільно-політичну, кадрову, правову, інтелектуальну, інформаційну, науково-технічну, силову, екологічну, інвестиційну, кризову. Кожна складова має свій певний показник, який її характеризуватиме.

Процес здійснення моніторингу залежить від його предметної області.

Об'єкт моніторингу економічної безпеки – це спостережуваний процес або система. Об'єкти такого моніторингу можна класифікувати за їх положенням відносно підприємства: із зовнішнього та внутрішнього середовищ.

До моніторингових факторів із зовнішнього середовища входять постачальники, конкуренти, споживачі, органи державної влади, країни, які впливають на національну економіку та політику держави. Постачальники та конкуренти мають найбільший вплив через те, що формують середовище, де працює підприємство, споживачі мають вплив на фінансову та суспільно-політичну безпеку, діяльність державних органів позначається на правовій, інформаційній, екологічній та суспільно-політичній складових, а зарубіжні країни, в свою чергу, можуть приймати закони та постанови, які будуть направлені на збільшення конкурентоспроможності товарів власних виробників.

До внутрішніх об'єктів моніторингу належать фінансовий, технологічний, кадровий стани підприємства та інформаційне забезпечення.

Фінансовий стан є найважливішим, оскільки без коштів може бути важко впливати на процеси, що протікають у підприємстві, технічний стан має вплив на науково-технічну, силову та інноваційну складові, кадровий стан впливає на відповідну складову, недостатньо розвинене інформаційне забезпечення негативно впливає на інформаційну, науково-технічну та інноваційну складові [2].

Моніторинг рівня економічної безпеки на підприємстві складається з декількох етапів.

На першому етапі формується система економічної безпеки на підприємстві. Система регулювання економічної безпеки на підприємстві включає в себе мету, завдання, об'єкт, суб'єкт, методи та інструменти. Виходячи із загальної методології статистичного моніторингу на підприємстві, визначаються актуальні завдання.

Під час другого етапу оцінюється стан економічної безпеки регіону за виділеними функціональними складовими. Для цього існують програмні забезпечення та подібні експертні системи. Дослідження стану економічної безпеки на підприємстві відбувається за основними функціональними складовими.

На третьому етапі оцінюються можливості регулювання забезпечення економічної безпеки підприємства. Далі розробляється і впроваджується інструментарій регулювання економічної безпеки на рівні підприємства, регіону та країни.

На кінцевому етапі спостерігається і контролюється виконання попередніх етапів, тобто порівнюються фактичні показники із запланованими.

Система моніторингу економічної безпеки, при впровадженні на підприємство може бути потужною конкурентною перевагою. Завдяки їй фахівець може чітко і постійно відстежувати рівень економічної безпеки, робити прогнози щодо неї, можливих загроз та їх подальшого вирішення.

Злагоджена система моніторингу може вдосконалити та покращити управління економічною безпекою. За умови надання моніторингом якісної, актуальної та достовірної інформації можна швидко та своєчасно вживати заходів для забезпечення економічної безпеки. Також моніторинг допомагає у створенні і прийнятті оптимальних управлінських рішень [3].

Література:

1. Кулаженко В.В. Система моніторингу економічної безпеки підприємства як чинник формування його конкурентоспроможності. *Ефективна економіка*. 2016. №8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5127> (дата звернення: 10.04.2024).
2. Лойко В.В. Моніторинг рівня економічної безпеки промислового підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. №8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4446> (дата звернення: 10.04.2024).
3. Саванчук Т.М., Безугла А.О. Сутність моніторингу економічної безпеки та його організація на підприємстві. Облікова, фінансова та управлінська діяльність підприємств в умовах нестійкої економіки: кол. моногр. / за заг. ред. І. П. Приходька; ДДАЕУ. Дніпро: Пороги, 2020. С. 356-365.

Щербина Н.М.

учень 10-А класу

КЗ «Центральноукраїнський науковий ліцей-інтернат»

Кіровоградської обласної ради»

Наукові керівники:

Сторожук О.В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

Шеремет П.М.

кандидат педагогічних наук, вчитель географії

КЗ «Центральноукраїнський науковий ліцей-інтернат»

Кіровоградської обласної ради»

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ НОВОЇ КОСМІЧНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Космічна індустрія є ключовим стимулятором довгострокового економічного прогресу країни. Вона активно сприяє розробці та впровадженню передових технологій, що є поштовхом до виникнення інновацій у інших галузях. Дослідниця С.П. Кошова відзначає, що першочерговим напрямом української космічної галузі є модернізація та виготовлення зразків ракетно-космічної техніки, що дозволяє об'єднати інноваційні технології для виробництва ракетно-космічної техніки та зменшити бюджетне навантаження, залучивши приватний капітал [4]. Успішний досвід ведення космічної економіки США підтверджує ефективність вкладень приватного капіталу у цю сферу [6].

Отже, розвиток космічних технологій та відкриття нових можливостей у космосі потребують значних інвестицій у наукові дослідження, розробку та

апробацію нових технологій. Водночас, війна і складна економічна ситуація в Україні не дозволяє сьогодні віднайти потрібні фінансові ресурси. Так, Володимир Бень, в. о. Голови Державного космічного агентства (ДКА) України, у своєму звіті про роботу ДКА України за 2023 рік відмітив, що ключовими проблемами у діяльності підприємств космічної галузі в 2023 році є руйнування виробничих потужностей унаслідок російських ракетних обстрілів, відтік персоналу через евакуацію працівників, брак фінансових ресурсів, втрачання окремих напрямків роботи через труднощі логістики, відключення електроенергії [1].

Можливості, які має Україна в діяльності із запуску ракет у космос та участь нашої держави у світових космічних ініціативах дає простір для реалізації різноманітних космічних програм і завдань (рис.1). Це включає використання супутників для навігації, вивчення космосу, збір даних про планети, зорі та галактики, а також сприяння міжнародній співпраці [5], забезпечення національної безпеки та розвитку науково-технічного прогресу в галузях, таких як медицина, транспорт, інженерія. За даними відкритих джерел у 2021-2022 рр. в Україні було профінансовано такі науково-технічні (експериментальні) розробки за космічною тематикою: розроблення оптоволоконного гіроскопа для інтеграції в інформаційно-керувальні системи різного призначення; розроблення технології виготовлення гетероструктур на основі нанопоруватого кремнію для сонячних фотоелементів; розроблення дослідного зразка бортової системи навігації, орієнтації та керування мікро- та наносупутників та інші [3, С. 12].

Запуски космічних ракет можуть стати джерелом розвитку нової космічної економіки через комерційні супутникові запуски, космічний туризм, доступ до космічного середовища для досліджень і експериментів, добувну промисловість у космосі та інші бізнес-можливості. Але тут маємо зауважити, що розробка програм освоєння космосу пов'язана із значними фінансовими ризиками через технічну, технологічну та наукову складність і відчутний масштаб проєктів. Потенційні ризики фінансового характеру, що можуть стати причиною збитків у новій космічній економіці, наведені на рис. 2.

Рис. 1. Країни, які мають власні можливості запуску орбітальних космічних ракет

(липень 2022 року) [9]

Значні обсяги інвестицій

Технічні проблеми і технологічні ризики

Політичні ризики

Маркетингові ризики

Природні катастрофи

Залежність від іноземних партнерів

Рис. 2. Фінансові ризики реалізації проєктів і програм в новій космічній економіці

[3; 7; 8]

Пошук методів зниження негативного впливу фінансових ризиків на розвиток нової космічної економіки в Україні потребує окремих досліджень. Одним із таких способів є спільна діяльність космічних агентств різних держав для диверсифікації ризиків і підсилення синергічного ефекту наукових досліджень у цій перспективній сфері.

Необхідно також створити нові правила, які б дозволили приватним особам володіти космічними об'єктами. Ці правила мали б визначити, як власність, експлуатація та використання таких об'єктів будуть регулюватися. Також потрібно вирішити, хто буде нести відповідальність за будь-які можливі зміни або шкоду, яка може виникнути в результаті дій людини у космосі (забруднення космосу сміттям). Це складне завдання, яке потребує широких обговорень та узгодження на міжнародному рівні, оскільки космос є спільним багатством всього людства.

Література:

1. Державне космічне агентство відзвітувалось за минулий рік. URL: <https://www.wing.com.ua/content/view/34797/91/> (дата звернення: 6.04.2024 р.).
2. Економічні ризики: методи вимірювання та управління : навчальний посібник / Н. С. Скопенко, І. В. Федулова, Л. В. Мазник, О. М. Кириченко, Л. І. Удворгелі ; за заг. ред. Н. С. Скопенко. – Київ : Видавничий дім «Кондор», 2021. – 348 с.
3. Космічні дослідження в Україні. Аерокосмічний вісник. Квітень-травень-червень 2023. 47 с. URL: https://space.com.ua/wp-content/uploads/2023/07/_AKV-2023-2_.pdf
4. Кошова С.П. Розвиток космічної галузі в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 3. С. 81-87. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/298>

5. Побоченко Л.М. Багдасарян Т.Г Міжнародне співробітництво України та компанії SpaceX в космічній сфері в умовах глобальних трансформацій. The Fifteenth International Scientific Conference «AVIA-2021». Kyiv, Ukraine. April 20-22, 2021. ULR: <http://conference.nau.edu.ua/index.php/AVIA/AVIA2021/schedConf/presentations>
6. Приватні інвестиції в освоєння космосу досягли \$4,5 млрд ULR: <https://news.finance.ua/ua/news/-/499003/xiaomi-kupuye-avtomobilnyj-biznes-evergrande>
7. Сидоренко К.В., Полтавська Д.О. Світовий досвід та сучасні особливості Фінансування інноваційної діяльності в авіакосмічному секторі // Економічний простір – 2021. – №176. – С. 20-27. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/176-3>.
8. Становище складне, але перспективи розвитку є: у якому стані перебуває українська космічна галузь. ULR: <https://www.slovoidilo.ua/2022/01/13/stattja/suspilstvo/stanovyshhe-skladne-perspektyvy-rozvytku-ye-yakomu-stani-perebuvaye-ukrayinska-kosmichna-haluz>
9. Statista - Daily Infographics, Studies. Телеграм-канал. <https://t.me/StatistaOfficial>

Наукове видання

СУЧАСНИЙ СТАН ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Матеріали X обласної науково-практичної конференції
учнів та здобувачів вищої освіти

19 квітня 2024 року, м. Кропивницький

Комп'ютерне верстання *О.В. Щельник*

© РВЛ ЦНТУ, просп. Університетський, 8, м. Кропивницький, 25006.
Тел. (0522) 559-245, www.kntu.kr.ua